

FILOZOFSKI FAKULTET
UNIVERZITETA U TUZLI

25 GODINA FILOZOFSKOG FAKULTETA U TUZLI
58 GODINA PEDAGOŠKE AKADEMIJE U TUZLI

DRUGA MEĐUNARODNA NAUČNA KONFERENCIJA

Društvene i humanističke nauke na raskršću

KNJIGA SAŽETAKA

Filozofski fakultet u Tuzli
27.-28. april 2018.

www.ff.untz.ba

Filozofski fakultet Univerziteta u Tuzli
Druga međunarodna konferencija
Društvene i humanističke nauke na raskršću

PROGRAMSKI ODBOR KONFERENCIJE

dr. sc. Damir Arsenijević, vanredni profesor
dr. sc. Alma Denić Grabić, vanredna profesorica
dr. sc. Erna Lučić, docentica
dr. sc. Senahid Hadžić, vanredni profesor
dr. sc. Mirza Mahmutović, docent
dr. sc. Sead Selimović, vanredni profesor
dr. sc. Vedad Spahić, redovni profesor
dr. sc. Ljubica Tomić Selimović, docentica

ORGANIZACIONI ODBOR KONFERENCIJE

Dr. sc. Vedada Baraković, vanredna profesorica
dr. sc. Sanja Berberović, vanredna profesorica
dr. sc. Nihada Delibegović Džanić, vanredna profesorica
dr. sc. Mevlida Đuvić, vanredna profesorica
dr. sc. Izet Šabotić, vanredni profesor
dr. sc. Hariz Šarić, redovni profesor

Tehnički sekretar

mr. sc. Renata Salihović, viša asistentica

DTP

Rešad Grbović

MUHAREM ADILOVIĆ

Islamski pedagoški fakultet Univerziteta u Zenici

POPULACIONA POLITIKA I MIGRACIJE - ZNAČAJ ZA BOSNU I HERCEGOVINU

Sažetak

Cilj rada jeste ukazati na značaj migracija kao jedne od mjera populacione politike. Sve značajniji manjak stanovništva uzrokovan izuzetno niskom stopom fertiliteta duži niz godina, te konstantno povećanje procenta starih osoba u bosanskohercegovačkom društvu, ali i svakodnevni odlazak mladih i obrazovnih kadrova iz Bosne i Hercegovine, rezultira potrebom promišljanja opsežne populacione politike kao odgovora na sve kompleksnije stanje u društvu po ovom pitanju. Migracije su samo jedan od instrumenata populacione politike koji u kombinaciji sa ekonomskim, socijalnim i političkim faktorima, može imati izuzetno velikog značaja u kontekstu prevazilaženja trenutnog stanja, odnosno, ublažavanja depopulacijskih trendova. U zemljama Europske unije migraciona politika se koristi kao alat koji nadopunjuje određene nedostatke na tržištu rada. Prema zvaničnim podacima EU samo u 2015. godini u zemlje EU useljeno je 4,7 miliona imigranata. Obzirom da se radi uglavnom o mladoj i obrazovanoj populaciji jasno je koliki benefit je moguće ostvariti uspostavom ciljane politike migracija. Uzroci migracija mogu biti „privlačni faktori“ poput bolje socijalne sigurnosti, veće šanse za pronalazak zaposlenja., ali i „potisni faktori“ koji, također, uzrokuju migracije poput niskih nadnica i umanjene šanse za pronalazak zaposlenja, slabe razine socijalne sigurnosti i dr. Obzirom na sveukupno stanje u našoj državi još uvijek nismo „atraktivna destinacija“ za imigrante. Međutim, povoljnije ekonomsko stanje koje se posljednjih godina razvija, napredak na putu priključenja EU, te ubrzan odliv stanovništva bi u vrlo kratkom vremenu mogao učiniti Bosnu i Hercegovinu „ciljanom destinacijom“ za imigrante, posebno iz zemalja „trećeg svijeta“. Koristeći se analizom podataka zvaničnih statističkih agencija u BiH i EU, te iskustvom zemalja Europske unije, ambicija ovog rad jest da fokusira pažnju stručne javnosti na alarmantan razvoj depopulacijskih trendova u Bosni i Hercegovini, te na iznimnu potrebu osmišljavanja sveobuhvatne populacijske politike koja bi neizostavno obuhvatala i migracije kao jednu od mjera populacione politike.

Ključne riječi: migracije, migranti, populaciona politika, fertilitet, natalitet

NIDŽARA AHMETAŠEVIĆ

Bilten.org - regionalni portal

IZBJEGLICE I MIGRANTI U BOSNI I HERCEGOVINI - IZAZOVI I PERSPEKTIVE

Sažetak

Od novembra 2017., godine broj izbjeglica i migranata u Bosni i Hercegovini stalno raste. Odgovor nadležnih institucija je slab, a jos slabiji onaj koji dolazi od UNHCR, IOM ili bezbroj nevladinih organizacija registrovanih u BiH. Ljevica u BiH je skoro pa potpuno nijema pred ovim izazovom.

Dodatno, jezik mržnje prema tražiteljima azila u BiH, jer većina onih koji ulaze u zemlju je izrazila želju za azilom, je zastrašujući. Mediji nekritički prenose ono sto političari i policija govore, terminologija koja se koristi u izvještajima često nije primjerena, dok javnost ostaje zbunjena i neinformisana.

Ovaj rad će se analizirati prekarni položaj izbjeglica u Bosni i Hercegovini kao i izazove pred kojima se nalazi bosanskohercegovačko društvo u budućnosti.

Ključne riječi: izbjeglice i migranti u BiH, međunarodne organizacije i humanitarna kriza, javno dobro i društvena kritika

**DUŠAN ALEKSIĆ
IVANA STAMENKOVIĆ**

Univerzitet u Nišu, Filozofski fakultet

MEDIJSKO KREIRANJE KONFLIKATA U VIRTUALNIM ZAJEDNICAMA

Sažetak

Mediji su od samog nastanka bili važan deo ljudskih života, a medijski konstruisane poruke značajno su uticale na formiranje stavova i mišljenja kod publike. Bez obzira na nivo razvijenosti tehnologije, mediji su uspevali da pronađu put do publike. U savremenom društvu, u doba interneta, pronalaženje tog puta je lakše nego ikad. Internet je omogućio da najrazličitiji sadržaji budu dostupni svima na planeti, što je sa medijskog aspekta značajno zbog brisanja državnih granica u pogledu informisanja i lako se može doći do saznanja o događajima iz bilo kog dela sveta. U takvim uslovima publika ne mora da čeka i da se oslanja na informacije iz tradicionalnih medija, a masmedijska komunikacija dobija sasvim nove obrise. Ovakav koncept informisanja zasigurno je veoma koristan, ali sa sobom nosi i brojne opasnosti. Ako uzmemo u obzir popularnost društvenih mreža koje predstavljaju svojevrsne virtualne zajednice i koje služe kao važna platforma medijima u onlajn prostoru, mada se i same mogu posmatrati kao vrsta medija, jasne su mogućnosti za stvaranje različitih trendova. Takva platforma, na primer, može biti zloupotrebljena zarad privlačenja što većeg broja čitalaca. To se posebno odnosi na zemlje bivše Jugoslavije među kojima su brojna pitanja ostala nerešena, što stvara podlogu za konstantnu revitalizaciju konflikata. Uzevši u obzir ne tako davno ratnu prošlost Srbije i Hrvatske, za studiju slučaja uzeto je izveštavanje srpskih i hrvatskih najpopularnijih onlajn medija o zvaničnoj poseti predsednika Srbije Aleksandra Vučića Hrvatskoj kroz kvantitativno-kvalitativnu analizu sadržaja sa fokusom na medijsku prezentaciju onog drugog u pogledu izbora tema, naslova, načina izveštavanja i vizuelne prezentacije.

Ključne riječi: Internet, konflikti, Srbija, Hrvatska, novi mediji, izveštavanje

ABDEL ALIBEGOVIĆ

Univerzitet u Sarajevu, Fakultet političkih nauka

DEKONSTRUKCIJA AROGANCIJE MOĆI NACIONALNOG MESIJANSTVA - FENOMENOLOGIJA KRIVICE I OPROSTA

Sažetak

Čovjek i ljudsko društvo su podložni različitim formama zla, različitim vrstama zaumlja, zarobljenosti uma, različitim ideološkim zabludama. Zašto je ovo činjenično stanje ukupnog čovjekovog svjetovanja, njegove egzistencije? Odgovor je u nemogućnosti ili potenciji da se dosegne smisao svoga postojanja/vrijednosti i postojanja drugih. Višestoljetno iskustvo „odnosa“ spram Bosne i bosanskog, prošli genocid i elementi agresije na Republiku Bosnu i Hercegovinu stanoviti su spoznajni podsticaji da se misli pitanje čovjekove otuđenosti i okrenutosti spram zla. Programe zla treba tretirati kao posebne tvorevine sa političko-ideološkim pretenzijama. Nužno je ostati ustrajan i dosljedan u moralnoj, kritičkoj, neumoljivoj demistifikaciji svih oblika i programa zla, posebno, kada je u pitanju bosanskohercegovačka zbilja i njeno okruženje (arogantnih i perfidnih antibosanskih programa zla). Nužno je naglasiti da bosanski identitet u sebi sadrži i sublimira nasušno potrebnu i vrijednu ideju dobra, poštovanja, sinkretizma, te da antibosanski programi zla, ukoliko ne budu adekvatno interpretirani, procijenjeni, mogu značajno zaprijetiti i narušiti hiljadugodišnju autohtonost i autonomnost bosanskohercegovačke samobitnosti. Korisno je pozvati u pomoć analizu i sintetičku rekonstrukciju konceptualnih odrednica doktrine i ideologije nacionalnog mesijanstva kao stanovite forme programa zla. Kako bismo ovo uspjeli potrebno je porijeklo temeljnih odrednica nacionalnog mesijanstva situirati u širi duhovno-povijesni kontekst. Riječ je o kulturno-povijesnom kontekstu prepoznatom kao povijest transformacije hrišćanskoteološke aksiologije u sekulariziranu političku teoriju i praktični svijet politike. Druga iznimno značajna intencija nam je odgovoriti na pitanje da li je moguće poništiti učinjeno, da li je moralno oprostiti? Da li nanesenu nepravdu, zločin treba ostaviti u prošlosti? Kome to odgovara? Kako stvari stoje sa etabliranim mišljenjem koje nastoji moralizirati ono što uopće nije moguće iskazati adekvatnim pojmovima, kako moralizirati pravo žrtve sa „pravima“ zločinaca? Naime, to da je budućnost bezuslovno važnija od prošlosti direktna je, kako bi kazao Vetlesen, neistina i nemoralnost. Zaključno, na teorijsko-misaonom planu nastoji se ukazati na istinsku moralnost, na pravo najslabijih, na aroganciju nadmoćnih, na kolektivno zlo i konačno na pravdu u punom značenju ove ideje.

Ključne riječi: programi zla, ideološko otuđenje, nacionalno mesijanstvo, zarobljeni um, kritička demistifikacija, oprost-krivica

**ABDEL ALIBEGOVIĆ
MIDHAT ČAUŠEVIĆ**

*Univerzitet u Sarajevu, Fakultet političkih nauka
Univerzitet u Tuzli, Filozofski fakultet*

STRUKTURA NASTAVNIH PLANOVA I PROGRAMA U SREDNJIM ŠKOLAMA ZA PREDMET SOCIOLOGIJA NA PODRUČJU TUZLANSKOG KANTONA I KANTONA SARAJEVO

Sažetak

Imajući u vidu činjenicu da je obrazovanje, ukupan obrazovni proces jedan od bitnih aspekata socijalizacije, te kako ovaj proces neminovno uključuje stjecanje znanja, učenje vještina, a što sve ovo direktno utječe i na formiranje uvjerenja i moralnih vrijednosti. U društvu koje nazivamo društvom znanja sve više uočavamo redukcionističke paradigme kada je u pitanju samo znanje, obrazovanje, vrijednosti općenito. Ništa manje nisu ozbiljna upozorenja da se društvo znanja valja sagledati i iz ozbiljne kritičke perspektive koja u procesima obrazovanja, znanja pronalazi stanovite, ali dobro zamaskirane poluge moći, kontrole, ideologiziranja i discipliniranja. Svjedočimo i ubrzanim mijenama spoznajnih i vrijednosnih paradigmi koje za direktnu implikaciju imaju i promjene u sociološkom rasuđivanju, sociologiji znanja, ukupnoj kritičkoj dimenziji same sociologije. Sasvim je izvjesno govoriti o promjeni paradigme/i kada je u pitanju sociološka znanost, te je neophodno imati u vidu da se svijet radikalno preobrazio u odnosu na ono što smo određivali kao industrijsko i kolonijalno doba, kako je to još znakovito primjetio Michel Wiewiorka. Autori će u radu analizirati strukturu nastavnih planova i programa u srednjim školama za predmet sociologija i to na području Tuzlanskog kantona i Kantona Sarajevo. Namjera je autora da analiziraju kvalitativnu strukturu nastavnih planova i programa, te da dođu do saznanja o tematskim oblastima koje imaju primat u nastavi sociologije, kao i da analiziraju moguće nedostatke u strukturi nastavnih planova i programa. Intencija je da se strukturalnom analizom obuhvate zvanični udžbenici sociologije, te da se metodom komparacije dođe do činjeničnog stanja kada je u pitanju omjer broja zastupljenosti časova sociologije u odnosu na broj časova drugih predmeta humanističkih i društvenih znanosti. Autori također idu u smjeru analize sintagme, koju je upotrijebio Gurvitch, „savremeni poziv sociologije“, u kontekstu ovovremenih društvenih, političkih, ekonomskih i kulturnih procesa i pojava. Naime, jednom analizom koja ne zanemaruje niti kvalitativnu, niti kvantitativnu dimenziju autori nastoje shodno vremenu i prostoru da pomenutim analizama doprinesu afirmaciji sociološkog rasuđivanja, sociološkog znanja i ukupnog sociološkog habitusa.

Ključne riječi: društvo znanja, sociologija, društvena stvarnost, vrijednosno-neutralni operativci, menadžersko-poduzetnička logika, nastavni planovi i programi, skriveni nastavni plan

ARNAUTOVIĆ AZRA MEHIĆ VELIDA

*Asocijacija za brigu o mentalnom i somatskom zdravlju, Psihoterapiju,
Edukaciju, Radionice, Lični razvoj i Savjetovanje "EMPATIJA"*

ZNANJE O NASILJU U OBITELJI

Sažetak

Nasilje u obitelji/porodici više nije samo obiteljsko pitanje. Svi profesionalci koji na bilo koji način dolaze u kontakt sa djecom i odraslima, trebali bi biti dovoljno informisani o prepoznavanju ugroženog djeteta ili odrasle osobe i trebali bi poznavati protokole djelovanja. O nasilju se u javnosti u najvećem broju slučajeva govori kada se desi teški oblik nasilja pa to postane spektakularna informacija za medije. Neke NVO vrše kontinuiranu edukaciju svojih uposlenika. Isti u okviru dobivenih Projekata educiraju profesionalce iz institucija određenih lokalnih zajednica koje se bave ovim problemom. Mnogi mitovi i predrasude o nasilju u obitelji/porodici su promjenjeni ali i dalje postoji potreba za više znanja i vještina u prepoznavanju, sprečavanju i tretiranju nasilja u obitelji i društvu. U dosta slučajeva, nasilje ostaje ne prepoznato. Kada se i prepozna postoje dileme oko toga da li i u kojem slučaju ga prijaviti. Rad pokazuje nivo znanja ljudi koji rade sa nasiljem u obitelji. Akcenat je dat znanju o nasilju nad djecom. Uzorak je 20 članova jedne edukacijske grupe gdje su urađeni pred-test i post-test nakon treninga. Trening je obuhvatio teme nasilja nad djecom, seksualno nasilje nad djecom, prepreke u radu profesionalaca, postojeći pravni okvir i moguće postupke kad se nasilje uoči. Nivo pokazanog početnog znanja je pokazao minimum potrebnih informacija koje profesionalac treba poznavati iz ove oblasti. O smanjenon nivou predrasuda ukazuje jedno od pitanja: Nasilje se javlja samo u siromašnim obiteljima? - Učesnici treninga su u 100% odgovorili da se ne slažu sa tom tvrdnjom što pokazuje pozitivan nivo znanja. U testu se 100% slažu da treba prijaviti nasilje, ali tokom diskusije na treningu to pitanje je izazvalo velike dileme i pokazalo još uvijek strah pojedinca i nespremnost društva da se ovo pitanje zaokruži na najbolji način za žrtvu. Briga o sebi, za profesionalce je bila poseban izazov tokom treninga. I pred-test ali i post-test pokazuju da ta briga o samima sebi nije adekvatna i dovoljno zastupljena, što može otežavati rad sa nasiljem ali i dovesti do profesionalnog sagorijevanja, posredne traumatizacije ili do neprepoznatih kontratransfernih reakcija. Znanje o važnosti poznavanja granica se popravilo u post-testu za 30%. Znanje o značaju korištenja otvorenih pitanja tokom intervju sa djetetom ili žrtvom, u post-testu se popravilo za 73%. U dijelu pravnog okvira i izricanja zaštitnih mjera znanje se nije popravilo, i tu postoji nizak nivo znanja i ne informisanosti profesionalaca, što stvara prostor za dalji rad na ovoj temi. Ono što je važno za odraslu osobu a posebno za djete koji su preživjeli nasilje, posebno seksualno, u 99% odgovora profesionalci su svjesni da trebaju u prvom kontaktu vjerovati djetetu kad im se obrati, da razvijaju povjerenje, sigurnost i da pruže empatiju. Rezultati urađenih pred-testa i post-testa, pokazuju potrebu za stalnim kontinuiranim obrazovanjem i informisanjem profesionalaca koji rade sa nasiljem.

Ključne riječi: nasilje u obitelji/porodici; nasilje nad djecom; profesionalci u radu sa nasiljem

IVANA BAJŠEV

Univerzitet u Novom Sadu, Filozofski Fakultet

RAZVOJ DIGITALNIH KOMPETENCIJA NASTAVNIKA KAO PREDUSLOV ZA REFORMU OBRAZOVNOG SISTEMA

Sažetak

Razvoj nauke, tehnike i tehnologije dovodi do promena u ostvarivanju sadržaja vaspitno - obrazovnog rada na svim nivoima. Uvođenje informacione tehnologije u edukativni proces omogućava učenicima i nastavnicima pristup moćnim bazama podataka kako bi pronalazili potrebne informacije i koristili savremena dostignuća u cilju što boljeg organizovanja procesa učenja. Informaciono-komunikaciona tehnologija je postala sastavni deo obrazovnog sistema i to u velikoj meri kao podrška nastavniku. Digitalna kompetencija se odnosi na upotrebu širokog spektra mogućnosti koje nude digitalne tehnologije za komunikaciju, pronalaženje i prikupljanje informacija, kao i za razmenu i objavljivanje informacija putem interneta. Ona zahteva razumevanje i poznavanje prirode, uloge i mogućnosti informaciono-komunikacionih tehnologija u svakodnevnom kontekstu. Osnovne veštine potrebne za uspešno korišćenje informaciono-komunikacionih tehnologija uključuju sposobnost pretraživanja, prikupljanja i obrade informacija. Adekvatna upotreba savremenih tehnologija u nastavi podstiče razvoj kritičkog mišljenja i navodi učenike da samostalno istražuju, otkrivaju, rešavaju probleme i donose odluke. Sve više se insistira na upotrebi modernih tehnologija kako od strane nastavnika, tako i od strane učenika, a sve u cilju razvoja kolaborativnog učenja i učenja koje je povezano sa praktičnim problemima, realnim uslovima i timskim radom. Imperativ savremenog obrazovanja jeste razvoj kompetencija učenika za snalaženje i učenje nakon završenog formnog školovanja. Zbog toga učenici moraju biti osposobljeni da aktivno koriste izvore informacija, da promišljaju, analiziraju, bogate svoja iskustva, kritički procenjuju i razvijaju samostalnost. Nastavnici i njihova dodatna edukacija su u centru tog pristupa kao akteri koji obezbeđuju kvalitetno obrazovanje za sve koji učestvuju u obrazovnom procesu. Stoga se od nastavnika očekuje da poseduju odgovarajući nivo informatičke, informacione, digitalne i medijske pismenosti, To znači da dodatne edukacije nastavnika, treba da budu referentni okvir za profesionalni rast i razvoj tokom čitave karijere. Verovatno najveći izazov nastavnicima u korišćenju tehnologije jeste kreativno razmišljanje o tome kako koristiti tehnologiju za učenje i poučavanje. Zbog svega navedenog otvara se pitanje reformi obrazovnog sistema, koje su neminovne i od velikog značaja jer su usmerene na efekte koji će biti vidljivi u budućnosti.

Ključne riječi: digitalna pismenost, kompetencije nastavnika, informaciono-komunikacione tehnologije

SARINA BAKIĆ

Univerzitet u Sarajevu, Fakultet političkih nauka

MARGINALIZACIJA SOCIOLOGIJE U SAVREMENOM BOSANSKOHERCEGOVAČKOM DRUŠTVU

Sažetak

Rad propituje aktuelno stanje i perspektivu sociološke nauke u Bosni i Hercegovini u kontekstu tvrdnje da se marginalizacija sociologije danas može promišljati i kao društveni problem. Autorica će pokušati objasniti uzroke ignorantskog odnosa prema sociologiji i sociolozima u gotovo svim relevantnim sferama bosanskohercegovačkog društva. U pozivu sociologa je da se, i u kontekstu ovakve pojave kakva je marginalizacija sociologije kao nauke i profesije, razmatraju društveni, kulturni i sistemski korijeni ovakve pojave te se u tom kontekstu zapitati zbog čega to u postojećem bosanskohercegovačkom društvu izostaje potreba za sociolozima i profesionalnim uslugama sociologa. Rad će se najviše fokusirati na aktuelno stanje i perspektive bosanskohercegovačke sociologije, uzroke nepovoljnog stanja i mogućnosti iznalaženja rješenja ali i na stanje sociologije kao akademske discipline, pitanje njene unutrašnje strukture, njenog odnosa prema drugim naukama i njihovog odnosa prema sociologiji. Jedan od glavnih faktora koji utiču na loše stanje sociologije kao nauke i kao profesije jesu nastojanja da se sociologija potisne iz akademskog prostora na način da se syllabusi socioloških predmeta modifikuju u predmete drugih disciplina. Nadalje, jedno od najvažnijih pitanja s aspekta problematike ovo rada jeste zapošljavanje diplomiranih sociologa koje je u vezi sa sadašnjim položajem sociologije kao nauke i kao profesije. Ova izrazito produktivna nauka i njena komparativna prednost razmatra, istražuje, opisuje i komentariše različite društvene procese, ali je vidljivost rezultata ovakvih napora sociologa u široj javnosti Bosne i Hercegovine gotovo nepoznata. Ono što je indikativno jeste potpuni ignorantski odnos i neuvažavanje znanja koja nudi sociologija i sociolozi. Sadašnja situacija društvenog, političkog i kulturnog života Bosne i Hercegovine te erozija društvenih vrijednosti ne ide u prilog boljeg pozicioniranja ne samo sociologije kao nauke i profesije već i ostalih društvenih i humanističkih nauka. Povod ovom radu jeste mišljenje da je društveni tretman sociologije u današnjoj Bosni i Hercegovini izrazito nepovoljan, da se njegovo poboljšanje može povezati sa bržim i efikasnijim izlazom Bosne i Hercegovine iz dugotrajne društvene krize.

Ključne riječi: Bosna i Hercegovina, marginalizacija, sociologija, sociolozi

**SARINA BAKIĆ
EHLIMANA SPAHIĆ**

Univerzitet u Sarajevu, Fakultet političkih nauka

UNAPRJEĐENJE KULTURNE POLITIKE U KONTEKSTU RAZVOJA BOSNE I HERCEGOVINE

Sažetak

Nezavidan položaj kulture u bosanskohercegovačkom društvu predstavlja značajan problem, čijem rješavanju je nužno pristupiti sistemski, planski i strateški. Uzimajući u obzir položaj kulture i umjetnosti u bosanskohercegovačkom društvu, evidentan je nedostatak interesa ključnih aktera (vlasti, umjetnici i naučna zajednica) za serioznim promišljanjem ove problematike. Specifična pravno- politička organizacija države, kao i sistem podijeljenih nadležnosti dodatno kompliciraju kreiranje adekvatnog okvira za donošenje i implementiranje kulturne politike. U tom kontekstu, autorice naglašavaju važnost kulturne politike i njenog doprinosa u razvoju bosanskohercegovačkog društva, naročito u kontekstu EU integracija.

Ključne riječi: kultura, kulturna politika, ekonomski razvoj, socijalni razvoj, EU integracije

VEDRANA BALIĆ

OŠ Petra Kružića Klis, Hrvatska

ULOGA OBITELJSKOG ODGOJA U REGULIRANJU ODNOSA DIJETE I INFORMACIJSKO-KOMUNIKACIJSKA TEHNOLOGIJA

Sažetak

Nagle promjene u suvremenom društvu snažno se reflektiraju na obitelj. U današnjem vremenu prepunom novih izazova i različitih utjecaja izvan obiteljskog okružja odgoj postaje sve zahtjevnija zadaća. Odgojna i socijalizacijska uloga obitelji sve se češće prenosi na druge institucije izvan obitelji. Užurbanost života, preopterećenost poslom i obvezama te svakodnevna borba obitelji priskrbiti sve potrebno, često roditeljima ne ostavljaju dovoljno vremena za kvalitetno druženje i komunikaciju s djecom. Poseban problem predstavlja sve prisutniji permisivni i indiferentni stil odgoja. Uključenost roditelja u odrastanje djeteta i stvaranje prikladnog obiteljskog okružja preduvjeti su uspješnog socijalnog razvoja. Obitelj je odgovorna za uspješno odvijanje najosjetljivijih faza dječjeg razvoja i model za sve buduće odnose koje će dijete uspostavljati. U nedostatku roditeljskog vremena za djecu, često "uskaču" mediji i razne elektroničke naprave kako bi ih zaokupili i ispunili im vrijeme. Današnja djeca i mladi rođeni su i odrastaju u digitalnom okruženju. Za razliku od svojih digitalno priučenih roditelja, oni su digitalni urođenici te im je korištenje medija i informacijsko - komunikacijske tehnologije neophodno za svakodnevno funkcioniranje. Time mediji i informacijsko - komunikacijska tehnologija postaju utjecajni čimbenici odgoja i socijalizacije. Njihov utjecaj nije jednoznačan te značajno ovisi o odgojnom djelovanju. Dosadašnja istraživanja na ovu temu pokazuju da mediji i tehnologija, koje uglavnom koriste prekomjerno i neselektivno, imaju sve važniju ulogu u životima djece i mladih. Istraživanja provedena među roditeljima ukazuju na niz problema u reguliranju odnosa dijete - tehnologija poput postavljanja pravila i ograničenja u korištenju tehnologije i medija, razvijanja kritičkog stava i zaštite djece od negativnih odgojnih utjecaja. Roditelji često ne uviđaju negativnu stranu zaokupljenosti medijima te djeci dopuštaju neograničenu slobodu u korištenju. U radu se analizira koliko su roditelji aktivno uključeni u dječji život s medijima, postavljaju li zabrane i ograničenja te kakve stavove imaju o dječjem korištenju medija i informacijsko - komunikacijske tehnologije.

Ključne riječi: obiteljski odgoj, socijalizacija, mediji, informacijsko - komunikacijska tehnologija, stavovi, pravila

IVAN BALTA

Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet

RAZVOJ ODGOJNO-OBRAZOVNE KOMPONENTE NASTAVE DO NOVIH KOMUNIKACIJSKIH IZAZOVA

Sažetak

Najjednostavniji je model učenja najčešće vezan za govornu komunikaciju i provodi se govornim simbolima, običnim razgovorom, dok su najslabiji modeli vezani za nova tehnička sredstva i pomagala u nastavi. Na primjer u visokoškolskoj nastavi i studiju Povijesti (Historije) ili nastavi Prirode i društva, proces nastave bi se trebao svoditi na istraživanje i traganje za povijesnom istinom te studentskim isticanjem mogućih različitih stavova, a što se postiže u stalnom postavljanju historijskih hipoteza koje se razrješavaju snagom argumenata, tj. povijesnim izvorima i historiografijom. Još uvijek Metodika nastave, posebno nastave povijesti i prirode i društva, nije u potpunosti udovoljila zahtjevima kibernetike niti je, upoznavši psihičke procese kojima su studenti podložni, ostvarila svoju egzaktnost te postavila studente kao subjekte i objekte u nastavnom procesu. U nastavi treba razvijati i usvajati učenje kao komunikaciju i to): a) stjecati znanje ili razumijevanje o tome što i kako treba raditi, b) izgraditi stavove ili emocionalno reagiranje studenata na određen zadatak i c) stjecati vještinu ili sposobnost koordiniranja oka, uma i tijela u kompleksnu radnju na određen zadatak i proces. Poticanje odgojnosti i kreativnosti pojedinaca, inicijative, maštovitosti, kritičnog mišljenja i kritičkog odnosa prema tradicionalnim vrijednostima, tendencija je visokoškolske nastavne komunikacije. Na primjer egzemplarnom i problematskom nastavom, kao relativno novim nastavnim sustavima (u nastavi povijesti,...), istražuju se i primjenjuju mogućnosti stvaralaštva, mijenjaju komunikacijski odnosi nastavnika i studenata, povećava se učinkovitost i motivacija rada te se više koriste studenti novim izvorima znanja. Smjer komunikacije ide od nastavnika ili udžbenika (u modernijim opremljenim fakultetima, upotrebom radija, televizije, magnetofona, dijaprojektora, računala itd.) prema studentu, a ona može biti i dvosmjerna. U učenju dvosmjerna komunikacija zahtijeva individualizaciju aktivnosti, jer u tzv. individualnom učenju može svaki student biti u dvosmjernom kontaktu s izvorima znanja koji mu pružadanašnja računalna tehnika.

Ključne riječi: komunikacijski izazovi, komponente nastave, povijest

**VEDADA BARAKOVIĆ
MIRZA MAHMUTOVIĆ**

Univerzitet u Tuzli, Filozofski fakultet

**OD NASLJEĐA SEMIZDATA DO KULTA FAKTORA ODJEKA:
OBILJEŽJA PRODUKCIJE ZNANSTVENE PERIODIKE U
BOSNI I HERCEGOVINI**

Sažetak

U radu analiziramo obilježja produkcije znanstvene periodike u akademskom okruženju Bosne i Hercegovine, usmjeravajući se na časopise iz oblasti društvenih znanosti i humanistike. Također, nastojimo mapirati orijentacione karakteristike prisustva znanstvenih časopisa u bh. medijskom okruženju. Koristimo se konceptualnim okvirom teorije aktera-mreža i metodama razvijenim u okviru istraživačke skupine Inicijativa digitalnih metoda. Ukazujemo na ključna svojstva i učinke interesnih mreža koji preovladavaju u polju akademske javnosti i kulturne produkcije, posebno kontinuitet nasljeđa tzv. semizdata ali i nekritičko prihvatanje kontrola kvaliteta pomoću faktora odjeka. Dovodimo ove karakteristike u vezu sa neuspješnim reformama obrazovnog sistema u postdejtonskoj BiH, trendovima komercijalizacije, politizacije i birokratizacije školstva, migracijsko-obrazovnim politkama Europske Unije i njenih članica, globalnoj krizi i instrumentalizaciji znanja te historijskim okolnostima razvoja akademske zajednice u BiH.

Ključne riječi: naučni časopisi, humanističke i društvene nauke, akademska zajednica, Bosna i Hercegovina

FATIMA BEĆAREVIĆ

**NOVI BOSANSKOHERCEGOVAČKI ŽENSKI ROMAN
(O ROMANIMA „LINIJA ŽIVOTA“ EMINE ŽUNE,
„REKONSTRUKCIJA“ LJILJANE PIROLIĆ I „IMENDAN
SVETE KATARINE RICCI“ NADE ĐEREK“)**

Sažetak

Taman kad se učinilo da su velike teme u književnosti iscrpljene ili bar donekle otkrivene, početkom 21.stoljeća diskretno i stidljivo u fokus bosanskohercegovačke književnosti ulaze romani čija poetika ukazuje na značaj potisnute etike brige, solidarnosti i prihvaćanja drugoga. Riječ je romanima bosanskohercegovačkih spisateljica u kojima se iz ženske perspektive progovara o prešućenim problemima, podrazumijevajućim odnosima i ne/prihvatanju drugog/e. Da bosanskohercegovačka ženska književnost postaje vidljivija potvrđuju i nagrade na književnim konkursima koje sve češće dobivaju spisateljice, a koje ukazuju na postajanje određenog vida institucionalne podrške. Predmet istraživanja u ovom radu su romani bosanskohercegovačkih spisateljica koji su u posljednje tri godine nagrađivani od strane Fondacije za izdavaštvo Sarajevo: roman „Linija života“ Emine Žune (iz 2015.godine), „Rekonstrukcija“ Ljiljane Pirolić (iz 2016.godine) i „Imendan svete Katarine Riči“ Nade Đerek koji je nagrađen 2017.godine. Nestabilnost, dezorijentacija i potiskivanje pravih vrijedosti povezuju navedene romane, pa iako su poetski senzibiliteti spisateljica različiti, teme suprotne, vremenski i prostorno izmještene u različite dimenzije, način na koji se progovara o položaju žene u bosanskohercegovačkom društvu otkriva unutrašnje dileme i strahove. Navdeni romani progovaraju o temama koje do sada nisu bile u fokusu bosanskohercegovačkih spisateljica, a koje su uvjetovane društvenim uređenjem i tradicijskim naslijeđem šireg bosanskohercegovačkog područja, reprezentiranim iz perspektive rodno obilježenog subjekta koji fokus pripovijedanja smješta u tradicionalno potisnutu sferu domesticiteta i ukazuje na važnost solidarnosti, brižnosti i poštovanja drugog i drugačijeg. Stoga je cilj ovog rada primjenom savremenih teorijskih saznanja iz oblasti teorija kulture, roda i identiteta ukazati na načine i mogućnosti različitih reprezentacija i interpretacija tradicionalno ženskih vrijednosti kao što su solidarnost, brižnost i borba za opstanak u različitim vremenskim kontekstima.

Ključne riječi: rod, tijelo, identitet, briga, solidarnost, fluidnost

**VESNA BJEDOV
ANA MIKIĆ ČOLIĆ**

Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet

ŠTO SE PLANIRA U PISMENIM PRIPRAVAMA ZA NASTAVNI SAT HRVATSKOGA JEZIKA: NASTAVNE ZADAĆE ILI ISHODI UČENJA?

Sažetak

U složenim procesima nastavnikova pripremanja za nastavni sat hrvatskoga jezika važno mjesto zauzima napisana priprava u kojoj se konačno uobličuju svi relevantni stručno-metodički aspekti nastave. Bez obzira na to pišu li nastavnici nacrt nastavne jedinice ili scenarij nastavnoga sata, postoje stručno-metodičke sastavnice koje su obvezni dijelovi napisane pripreme, odnosno temelji oblikovanja nastavnoga sata hrvatskoga jezika. Njima svakako pripadaju mikrociljevi ili nastavne zadaće, odnosno, ishodi učenja. U nastavi hrvatskoga jezika - jezičnoga nastavnoga područja - govori se o naobrazbenim, jezičnokomunikacijskim, psihofunkcijskim i jezičnoodgojnim nastavnim zadaćama. Međutim, pod utjecajem konstruktivističke teorije te teorije kurikuluma u novije se vrijeme sve više rabi pojam ishoda učenja, a riječ je o iskazima kojima se izražava što bi učenik trebao znati, odnosno razumjeti i / ili biti u stanju pokazati nakon završetka procesa učenja. Stečene se osposobljenosti klasificiraju prema područjima ličnosti, stoga se govori o kognitivnim ishodima (znanje, sposobnosti), psihomotoričkim (motoričke vještine) i afektivnim ishodima (vrijednosti, stavovi i procjenjivanje). U ovome se radu usredotočeno razlaže upravo taj aspekt pismene pripreme s namjerom utvrđivanja odgovora na ishodišno istraživačko pitanje: planiraju li i pišu li nastavnici hrvatskoga jezika u svojim pripravama nastavne zadaće ili ishode učenja? Na temelju analize provedene na korpusu od 100 prikupljenih nastavničkih priprava za nastavni sat hrvatskoga jezika može se zaključiti da su u podjednakom broju priprava zastupljene nastavne zadaće i ishodi učenja, što znači da u polovici priprava nastavnici hrvatskoga jezika planiraju i pišu nastavne zadaće, a u polovici ishode učenja. Glede naobrazbenih zadaća zabilježena je čestota glagola usvojiti (kao nepreciznoga, nemjerljivoga), zatim glagola stjecati (znanje), naučiti, znati kojima se naglašava znanje kao temelj naobrazbene zadaće. Također je u naobrazbenim zadaćama zabilježeno pojavljivanje glagola koji se odnose na produktivnu uporabu informacija - koristiti se, razlikovati, pravilno rabiti. Lingvistički se aspekt psihofunkcijske nastavne zadaće u pripravama nastavnika hrvatskoga jezika iščitava tek u pojedinim primjerima i to nedovoljno konkretno, tj. suviše općenito i nepovezano s konkretnim jezičnim sadržajem. U oblikovanju je jezičnoodgojnih zadaća nastave hrvatskoga jezika razvidno poticanje zanimanja i ljubavi prema hrvatskome jeziku, kao temeljnim odgojnim vrijednostima, te poticanje svijesti o promicanju jezične kulture kao važnoga čimbenika uspješne komunikacije. U jezičnokomunikacijskim nastavnim zadaćama prevladava naglašenost razvoja usmenog i pismenog izražavanja. Glede planiranja ishoda učenja na odabranome korpusu pismenih priprava za nastavni sat hrvatskoga jezika može se zaključiti da su nastavnici najsigurniji u oblikovanju ishoda u kognitivnom području, a najmanje precizni u navođenju psihomotoričkih ishoda. Kolebanja se uočavaju i u preciziranju ishoda unutar određenoga područja pri čemu je izražena nesigurnost nastavnika u odabiru pojedinih glagola i drugih riječi kojima se opisuju po-

jedine razine. Različite dvojbe i otvorena pitanja uočena u planiranju i pisanju nastavnih zadaća i ishoda učenja u pismenim pripravama nastavnika hrvatskoga jezika ukazuje na to da je o ovoj temi potrebno raspravljati na svim razinama poučavanja i usavršavanja, ponajprije tijekom inicijalnoga obrazovanja, dakle na nastavničkim studijima, zatim u okviru stjecanja nastavničkih kompetencija na dopunskim izobrazbama i, naravno, u različitim oblicima znanstvenih i stručnih edukacija.

Ključne riječi: nastava hrvatskoga jezika, pismena priprava, nastavne zadaće, ishodi učenja

**BOJAN BLAGOJEVIĆ
KATARINA PETROVIĆ**

Univerzitet u Nišu, Filozofski fakultet

KRIZA HUMANISTIČKOG OBRAZOVANJA I DEMOKRATIJA: ŠTA BI MARTHA NUSSBAUM REKLA O STRATEGIJI RAZVOJA OBRAZOVANJA U SRBIJI?

Sažetak

U radu ćemo se baviti kritikom obrazovanja u Srbiji sa stanovišta Marthe Nussbaum. Na početku ćemo izložiti osnovne postavke koncepcije obrazovanja za demokratiju koju izlaže Nussbaumova u svom delu *Not for profit: Why Democracy needs the Humanities*. Zatim ćemo se posvetiti Strategiji za razvoj obrazovanja koju je usvojilo Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja Republike Srbije i proceniti ciljeve izložene u Strategiji sa stanovišta Nussbaumove. Konačno, okrenućemo se konkretnim koracima koje Vlada Srbije preduzima u implementaciji Strategije, i videti da li su oni u skladu kako sa ciljevima Strategije, tako i sa koncepcijom demokratskog obrazovanja koje izlaže Nussbaumova. Očekujemo da će naš rad pokazati da Strategija i načini njene implementacije zanemaruju društveno-humanističke nauke koje Nussbaumova smatra ključnim za razvoj i održavanje demokratskog društva. Izložićemo negativne posledice takvog zanemarivanja, koje su uočljive kako u Srbiji i ostalim zemljama regiona, tako i u razvijenim zemljama Zapada, u kojima se, najčešće sa Levice, sve češće čuju zahtevi za vraćanjem i ojačavanjem humanističkog i umetničkog obrazovanja, kao jedinog načina da se ponovo oživi aktivno učešće građanstva u očuvanju (ili sprečavanju propadanja) demokratske kulture.

Ključne riječi: Humanističko obrazovanje, obrazovanje za demokratiju, Martha Nussbaum, Strategija razvoja obrazovanja Republike Srbije

INES BLAŽEVIĆ

Filozofski fakultet Sveučilišta u Splitu

MOGUĆNOSTI POTICANJA DAROVITE DJECE U RAZREDNOJ NASTAVI

Sažetak

Posljednjih desetljeća svjedoci smo brojnih pokušaja implementacije promjena u odgojno-obrazovni sustav kako bi ga se osuvremenilo i učinilo što učinkovitijim u skladu s potrebama djece. U predstojećim promjenama nužno je naglasak staviti na potrebe darovite djece od najranije školske dobi koje imaju veliki značaj u životu darovitih pojedinaca. S toga je važno da učitelji razredne nastave posjeduju odgovarajuće kompetencije u radu s darovitom djecom kako bi što ranije uočili darovitost djece i u suradnji sa stručno-razvojnou službou škole i roditeljima osmislili aktivnosti za različita područja darovitosti kroz školski kurikulum kojima bi poticali prepoznatu darovitost. Na temelju rezultata empirijskoga dijela istraživanja koje je provedeno među učiteljima razredne nastave prikazati će se na koji način učitelji prepoznaju darovitu djecu, a posebice kojim aktivnostima potiču darovitu djecu u radu. Također će se prikazati razina kompetencije učitelja, mogućnosti i ograničenja koja prepoznaju za poticajan rad s darovitom djecom. Prikazani rezultati mogu biti pokazatelji s jasnim smjericama prilikom osmišljavanja programa profesionalnoga razvoja učitelja, ali i prilikom kreiranja programa inicijalnoga obrazovanja učitelja kao i kreiranja školskoga kurikuluma sa svrhom što kvalitetnije osposobljenosti učitelja za različite mogućnosti poticanja darovite djece u razrednoj nastavi.

Ključne riječi: darovita djeca, prepoznavanje i poticanje darovitosti, razredna nastava, školski kurikulum, učitelji

**EMIRA BOŠNJAKOVIĆ
LEJLA MUJANOVIĆ**

*Univerzitet u Tuzli
Filozofski fakultet*

METODIČKI PRISTUP MEDIJSKOJ KULTURI U NASTAVI B/H/S JEZIKA I KNJIŽEVNOSTI

Sažetak

U radu je predstavljeno nastavno područje »medijska kultura« kao oblik kulture koji je danas dominantan i čije je proučavanje ključno za razumijevanje društvenih tokova. Mlade je potrebno medijski obrazovati, upoznati ih sa pozorištem, filmom, radiom, televizijom, štampom, bibliotekom, internetom. Osnovna uloga medijske kulture u odgojno-obrazovnom procesu je osposobiti učenike za medijsku komunikaciju u savremenom društvu. Medijska kultura zahtijeva usvajanje ključnih pojmova i značajki medijske komunikacije. Medijski obrazovana osoba će prepoznati pravu vrijednost najsavremenijeg oblika kulture i o njemu ispravno suditi. Izbor nastavnih metoda i oblika rada, izbor sredstava i pomagala, ovisi o ciljevima i zadacima nastavne jedinice. Korelacija nastave medijske kulture vrši se unutar nastave maternjeg jezika, te ostalim umjetničkim područjima. U ovom radu želimo dati odgovore na sljedeća pitanja: Koliko je zastupljeno područje medijske kulture u nastavi maternjeg jezika? Da li se ovo nastavno područje, u odnosu na druga, okarakterisalo kao „nevažno“? U kakvom pravcu je usmjeren interes učenika, kada je upitanju ovo nastavno područje? U radu su korištene metode teorijske analize, heuristička metoda, deskriptivn metoda.

Ključne riječi: medijska kultura, odgojno-obrazovni proces, pozorište, film, televizija, radio, štampa, biblioteka, internet

**MELINDA BOTALIĆ
EDINA NURIKIĆ**

*Univerzitet u Tuzli, Filozofski fakultet
Univerzitet u Sarajevu, Filozofski fakultet*

**MUŠKARAC ZAROBLJEN U „MUŠKOJ KUTIJI“-(PRE)MOĆ MUŠKOG
RODA OSLIKANA U PRIPOVJETKAMA „PJESMA ZA REDIFU“
(REDIFE'YE GÜZELLEME) AUTORICE FÜRÜZAN I “IMA
JEDNA CRKVA U HARPUTU” (HARPUT'TA VAR BIR KILISE)
AUTORICE ERENDİZ ATASÜ**

Sažetak

Unutar tradicionalnog poimanja porodice, muškarac se smatra hraniteljem i predstavlja sponu s javnim svijetom, što je rezultat patrijarhalnog poimanja rodni uloga. Patrijarhat koji muškarcima pripisuje superiornost, te nameće određene kodekse ponašanja i odgovornosti unutar društva i porodice dodjeljujući im, isto kao i ženama, uloge zasnovane na rodnoj podijeljenosti, vrši pritisak na muški rod sputavajući ga stereotipnim obrascem ponašanja. Nadmoćan položaj muškarca, koji mu se dodjeljuje pri samom rođenju, te razvija kroz cijeli život, društveno je uslovljen, a društveno poželjno ponašanje koje insistira na „muškosti“ osuđuje svako odstupanje od norme. Upravo o ovome su u svojim pripovijetkama, koje su predmet ovog rada, govorile turske spisateljice Fürüzan i Erendiz Atasü. Čitav spektar ponašanja koja se, od ranog djetinjstva, nameću muškarcu, normotvoran je i on ga mora poštovati, jer bi u suprotnom izdao porodicu i vlastitu muškost, a taj teret i sprega koju mu nameće patrijarhalno društvo uslovljavajući rodni ulogama njegovu „muškost“ predstavlja - u porodici - naučeni obrazac čije se nepoštivanje karakterizira kao devijantno ponašanje odnosno neposluh.

Ključne riječi: rodne uloge, stereotipi, norme, muškost

SEDINA BRKIĆ-MEĐEDOVIĆ

Srednja medicinska škola Tuzla

KVALITATIVNI LOKATIV U BOSANSKOM JEZIKU

Sažetak

U bosnističkoj naučnoistraživačkoj literaturi kvalitativni lokativ se opisuje kao vrsta atributa koji određuje upravni pojam preko osobine, svojstva. Njegovo značenje različito se shvata, pa se tako terminom kvalitativni lokativ pokrivaju prijedložno-padežne konstrukcije raznolike semantike. Budući da kvalitativne lokativne konstrukcije u bosanskom jeziku nisu proučavane, ovdje će se ponuditi opis njihovih semantičkih karakteristika, te tako ukazati i na važnost proučavanja padeža kao semantičke kategorije. U radu se uspoređuje odnos između značenja i upotrebe naziva kvalitativni lokativ kod pojedinih autora i daje se njegova semantička tipologizacija. Ukazuje se i na odnos značenja i upotrebe termina kvalitativni instrumental i kvalitativni instrumental karakteristične pojedinosti s kojim u vezu se dovode pojedine lokativne konstrukcije. Osvjetljava se pitanje odnosa između tih konstrukcija i ističe potreba za razlikovanjem kvalitativnosti i karakteristične pojedinosti. Upozorava se na različite načine preplitanja kvalitativnosti sa nekim drugim semantičkim kategorijama. Lokativna kvalitativnost najčešće se izražava preko karakteristične pojedinosti i eksplikativnosti, a potom preko kvantiteta i nekih drugih semantičkih kategorija. Pokazuje se da je kvalitativni lokativ u bosanskom jeziku sistem različitih semantičkih tipova i podtipova. Nude se određena terminološka rješenja s ciljem uspostavljanja razlike između semantičkih tipova i podtipova kvalitativnog lokativa i u nazivoslovnom smislu.

Ključne riječi: prijedložno-padežni izraz, kvalitativni lokativ, bosanski jezik, semantička tipologizacija, kvalitativnost ili kvalifikativnost, karakteristična pojedinost, lokativ forme, lokativ stanja, lokativ položaja, lokativ pripisanog svojstva, lokativ nijanse, kvalitativni lokativ karakteristične pojedinosti, lokativ odjeće, lokativ boje, lokativ obuće.

SINIŠA BRLAS

Zavod za javno zdravstvo „Sveti Rok“ Virovitičko-podravske županije, Hrvatska

PSIHOLOGIJA U ZAŠTITI MENTALNOG ZDRAVLJA NA KRIŽANJU: POMAK OD REAKTIVNOG KA PROAKTIVNOM PRISTUPU

Sažetak

Psihologija kao znanost odavno je prepoznata kao važna pomagačka struka u reaktivnoj skrbi o mentalnom zdravlju, dakle u situacijama kada je narušeno mentalno zdravlje pojedinca. Međutim, posljednjih se nekoliko godina situacija mijenja te se psihologija jasno pozicionirala i u kontekstu proaktivne skrbi o mentalnom zdravlju ljudi (prevenciji psihičkih teškoća i bolesti i očuvanju mentalnog zdravlja). Proaktivni se pristup skrbi o mentalnom zdravlju u Republici Hrvatskoj osobito osnažuje od 2010. godine od kada je u tijeku provedba projekta pod nazivom „Psihologija u zaštiti mentalnog zdravlja“ kojemu je cilj afirmirati kapacitete struke za proaktivno djelovanje u zaštiti mentalnog zdravlja. Nakon provedene stručne javne rasprave započete 2010. godine i nastavljene u godinama koje su uslijedile postignut je konsenzus oko smjernica za psihološku djelatnost u proaktivnoj skrbi o mentalnom zdravlju koje se u potpunosti oslanjaju na najvažniji nacionalni strateški dokument o zaštiti mentalnog zdravlja - Nacionalnu strategiju zaštite mentalnog zdravlja za razdoblje od 2011. do 2016. godine. Psihologija je tako u Republici Hrvatskoj postala prva (za sada i jedina) struka koja je nakon provedene stručne javne rasprave kreirala smjernice za stručno djelovanje u javnom interesu. Pokazalo se da u ovome području stručnoga djelovanja psiholozi mogu dati važan, a možda i ključan doprinos u cjelovitoj skrbi o mentalnom zdravlju ljudi, pa je zato uloga psihologije i psihologa nezamjenjiva. Nakon izrade smjernica koje govore o tome što se može učiniti, uslijedila je izrada priručnika za psihološku djelatnost koji daje iskustvena znanja o tome kako se što treba činiti u smjeru skrbi o mentalnom zdravlju. Potom je uslijedilo više publikacija koje se bave užim područjima skrbi o mentalnom zdravlju (ispitna tjeskoba, stres u radu, religioznost...), a kreirana je i interaktivna slikovnica za djecu koja je metodički i didaktički oblikovana tako da na primjeren način već i djecu u ranoj dobi senzibilizira za skrb o vlastitom mentalnom zdravlju. Projekt „Psihologija u zaštiti mentalnog zdravlja“ do sada je ukupno iznjedrio sedam publikacija i jednu slikovnicu. Sve ove publikacije doprinose cjelovitosti pristupa u prevenciji možebitnih teškoća s mentalnim zdravljem. Ovaj inovativni javno zdravstveni project javno je dobro, publikacije su besplatne i javno dostupne, a afirmiraju kapacitete psihologije za djelotvorne intervencije u proaktivnoj skrbi o mentalnom zdravlju u najširem kontekstu emancipacije struke i potiču transformaciju pristupa mentalnom zdravlju ljudi u ovim turbulentnim vremenima od reaktivne prema proaktivnoj skrbi o mentalnom zdravlju.

Ključne riječi: mentalno zdravlje, proaktivna skrb, publikacije

BELMA BULJUBAŠIĆ

Univerzitet u Sarajevu, Fakultet političkih nauka

PERCEPCIJE BOSANSKOHERCEGOVAČKIH JAVNOSTI O ODREĐENIM DRUŠTVENIM POKRETIMA I LJUDSKIM PRAVIMA

Sažetak

Iako su proteklih godina u Bosni i Hercegovini učestale javne rasprave, tribine, konferencije i drugi događaji na kojima se edukuje i diskutuje o ljudskim pravima i njihovom značaju, čini se da značajan dio bosanskohercegovačkih javnosti i dalje ne daje previeliku pažnju ovim temama ili na njih gleda sa dozom prezira. Ljudska prava se nerijetko percipiraju kao „novotarija uvezena sa Zapada” koja ima za cilj da uništi porodicu kao jednu od najbitnijih društvenih institucija. Slična situacija je i sa određenim društvenim pokretima i udruženjima, posebno sa feminizmom i udruženjima koja se bore za prava životinja. U Bosni i Hercegovini se odavno dešava retradicionalizacija društva, pa čak se i izmišlja tradicija, koja ima razne cljeve, uključujući i jasno definisane rodne uloge u društvu. Pretpostavka je da većina aktivnih javnosti koja raspravlja o različitim temama u većinu njih nije pretjerano upućena. Tako je i sa feminizmom koji je u većinskom javnom mnijenju Bosne i Hercegovine predstavljen kao neprijatelj tradicionalne porodice - jer zna se gdje je ženi mjesto. Slično je i u ruralnim i urbanim sredinama, a čini se da i stepen formalnog obrazovanja ne igra veliku ulogu. Borba za prava životinja se posmatraju na pogrešan način, te se u komentarima uočava da većina ne odobrava aktivnosti ovih društava, obrazlažući to izopačenošću dijela društva koje se brine o životinjama, a ne ljudima. Ljudska prava se na visokoškolskim ustanovama izučavaju djelomično, a o feminizmu se usude govoriti pojedinci i pojedinke. Sve učestalija maltretiranja životinja ukazuju na kojem je nivou svijest ljudi kada je riječ o pravima životinja. Nevladin sektor je uradio najviše na edukaciji građana i građanki o ovim pitanjima, međutim, i na ovaj sektor veliki broj građana i građanki gleda sa izraženim animozitetom. Uglavnom su etiketirani kao strani plaćenici, prozapadnjački orijentisani, dio gej lobija, što je najvidljivije u komentarima na bosanskohercegovačkim portalima kada se objavi sadržaj u kojem se pominju ove teme. Cilj rada je istražiti mišljenja dijela javnosti u BiH o ovim temama, istražiti koliko su ovakve teme zastupljene u procesu formalnog obrazovanja, te koliko bi formalna edukacija mogla doprinijeti promjeni postojećeg stanja i koliko su mediji doprinijeli iskrivljenim percepcijama javnosti.

Ključne riječi: Ljudska prava, feminizam, mediji, prava životinja visokoškolske ustanove, percepcije javnosti, formalna edukacija, neformalna edukacija

SUADA BULJUBAŠIĆ, ELMEDIN HUSKIĆ

Univerzitet u Sarajevu, Fakultet političkih nauka

DEINSTITUCIONALIZACIJA I TRANSFORMACIJA USTANOVA U OBLASTI SOCIJALNE ZAŠTITE

Sažetak

U procesu pridruživanja Bosne i Hercegovine Evropskoj uniji nameće se i obaveza države i entiteta da usklade postojeće propise sa međunarodnim konvencijama i evropskim standardima, a što uključuje i propise iz oblasti socijalne zaštite. Bosna i Hercegovina kao potpisnica niza konvencija i međunarodnih dokumenata ima obavezu osigurati zaštitu ljudskih prava u svim segmentima, što uključuje i zaštitu ljudskih prava osoba smještenih u ustanove socijalne zaštite. Deinstitutionalizacija i transformacija ustanova u oblasti socijalne zaštite su obaveze koji se nužno nameću u okviru reformi u oblasti socijalne politike. Ovo su složeni i izazovni procesi koji podrazumijevaju postepeno zatvaranje velikih ustanova u oblasti socijalne zaštite i izmještanje korisnika u zajednicu uz adekvatnu podršku. Na ovaj način korisnicima se osiguravaju bolji uslovi života, smanjuje njihova izolacija i stigmatizacija, povećava socijalna integracija i život u lokalnoj zajednici. Ponekad život u lokalnoj zajednici podrazumijeva povratak u biološku porodicu, ali znato češće se odnosi na smještaj u manje stambene jedinice uz odgovarajuću podršku. U ovom procesu od iznimnog značaja je stvaranje nužnih pretpostavki koji će pružiti dovoljno garancija da će ovaj proces uspjeti i biti u najboljem interesu korisnika, i uključuje čitav niz različitih subjekata. U isto vrijeme procesi deinstitutionalizacije i transformacije nose sa sobom i strah i neizvjesnost zaposlenih u pogledu radnih mjesta. Ovo je problem koji se nikako ne smije zanemariti i njegovom sistemskom i kvalitetnom rješavanju mora se posvetiti dužna pažnja. Stvaranje čitave lepeze različitih usluga u lokalnoj zajednici neophodnih za uspješan proces deinstitutionalizacije i transformacije ustanova je prilika da se zaposlenici ustanova educiraju za nove usluge koje će biti neophodne korisnicima u lokalnoj zajednici. Prepoznajući ovaj problem kao izuzetno značajan, a u želji da se što kvalitetnije uradi Vlada Federacije Bosne i Hercegovine donijela je Strategiju deinstitutionalizacije i transformacije ustanova socijalne zaštite u FBiH (2014-2020). Kroz ovu strategiju želi se postići razvijanje sistema socijalne zaštite kojim će se osigurati poboljšanje kvalitete života, nediskriminacija, zaštita ljudskih prava i sloboda za sve korisnike socijalne zaštite kroz tranziciju s institucionalne na socijalnu zaštitu u zajednici. Pored toga želi se reducirati smještaj novih korisnika u instituciju i povećati broj korisnika kojima će biti pružena odgovarajuća usluga u lokalnoj zajednici. Zato je osnaživanje lokalne zajednice izuzetno značajno kako bi mogla preuzeti brigu o potencijalnim i sadašnjim korisnicima u ustanovama kroz razvoj planova prevencije, efikasne servise usluga, jačanje porodice i razvijanje partnerstva između vladinog i nevladinog sektora. Ovi procesi su veoma bremeniti, a situacija je posebno teška u ustanovama za zaštitu mentalno invalidnih lica. U radu su predstavljeni rezultati istraživanja provedeni u Zavodu za zaštitu mentalno invalidnih lica „Drin“ Fojnica kojim se željelo utvrditi koliki napredak je postignut u procesu transformacije i deinstitutionalizacije.

Ključne riječi: Ljudska prava, ne/diskriminacija, transformacija, deinstitutionalizacija, nove usluge, podrška u zajednici, reforme

SANDRA CVIKIĆ

INSTITUT DRUŠTVENIH ZNANOSTI IVO PILAR, PODRUČNI CENTAR VUKOVAR

**OBSOLESCENCE, SUSPENDED DISBELIEF AND MANAGED
DEMOCRACY IN CROATIAN POST-COMMUNIST/POST-WAR
TRANSITIONAL SOCIETY**

Sažetak

Now, more than twenty years after first pluralistic elections in communist Croatia followed by powerful wars waged in the Yugoslav state dissolution, Croatian society is trapped inside social transition under unbearable scrutiny of international power politics. Neoliberal transitional justice policies implemented by all respective governments so far have transformed the Croatian society without any concern to its communist and warfare past. This paper therefore provides a sociological analysis of its impact on the post-communist/post-war traumatized Croatian society, based on the study case of Vukovar. Applied critical discourse analysis as methodology provides a workable framework to analyse powerful knowledge discourse behind neoliberal transitional justice policy implementation that has divergent effects on local communities in the Vukovar society. Therefore, surveyed policy papers, reports, expert recommendations and opinions, research and scholarly papers, strategic documents and projects, professional manuals and tool-kits, produced by various international transitional justice organisations, institutions, policy and opinion makers, experts, scholars and politicians in the period 1997 - 2017 has provided useful data on how Croatian local post-communist/post-war communities are perceived by the international community; and at the same time how the new value system of internationally assisted human rights transitional policies is perceived to help those wretched traumatized communities overburdened with national identity, history and memory. Based on the surveyed documents and results of the critical discourse analysis the paper concludes that on one hand, a powerful transitional justice knowledge discourse is developed over the last 20 years about post-communist/post-war Croatian society that disrupts the overall social, political transformation and economic development attuned with the needs of its citizens; while on the other hand, it actively helps to produce the new "Other"- communities of 'spoilers' who do not fit very well with the neoliberal normative classifications inside universally accepted international humanitarian law and human rights.

Key terms: managed democracy, neoliberal social transition, transitional justice policy, Vukovar, Croatia, the new „Other“

ANA ČELIK

Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet

EKOLOŠKI PRISTUP PROBLEMIMA U PONAŠANJU MLADIH

Sažetak

Znanstvena istraživanja te sustavno praćenje raznolikosti i promjenjivosti pojava u društvu tijekom vremena ukazuju na činjenicu da se javljaju sve složeniji oblici ponašanja i djelovanja mladih kao i brojnost znanstvenih gledišta na te pojave. U radu se razmatraju termini koji su vezani uz tematiku problema u ponašanju, a koji podrazumijevaju širok raspon različitih vrsta ponašanja. Kod mladih problemi u ponašanju mogu biti različitih obilježja, oblika manifestacija i pogubnosti, a uglavnom se razvijaju postupno od blažih prema pogubnijim problemima. Sukladno tomu, cilj je rada razmotriti teorije koje se bave problemima u ponašanju te istražiti znanstvena stajališta i istraživanja koja govore o postanku i razvoju problema u ponašanju mladih u okviru teorije ekološkog modela. Prema Bronfenbrennerovoj teoriji ekološkog modela, za razvoj su najvažnije biološke odrednice i utjecaj okoline. Subjekt ekološkog modela je pojedinac kojeg okružuju društveno organizirani podsistemi (mikrosustav, egzosustav, mezosustav, makrosustav) na psihičkoj i fizičkoj razini, a koji usmjeravaju čovjekov razvoj jer su ključna područja ekološkog sustava. Na temelju postojećih znanstvenih istraživanja induktivno bi se moglo zaključiti kako mladi nisu dovoljno intelektualno zreli da bi mogli razlikovati životne vrijednosti, a vrijednosti su usmjeravajući čimbenik ljudskog ponašanja i djelovanja. Iz toga proizlazi da su mikrosustav i usvojeni sustav vrijednosti (dio makrosustava) pojedinca, uz preostale mnogobrojne čimbenike iz ekološko-sustavne teorije, jedni od temeljnih prediktora budućeg ljudskog ponašanja i djelovanja. Razlike koje se javljaju među ljudima rezultat su nasljeđa, društvene sredine i odgoja. Prema tomu, naglasak se stavlja na ranu intervenciju, odgovornost te na odgoj za vrijednosti.

Ključne riječi: adolescenti, ponašanje, problemi, socijalizacija, vrijednosti.

RADMILA ČOKORILO

Nezavisni univerzitet Banjaluka

ULOGA SAVREMENOG RADIJA KAO MEDIJA U DRUŠTVENIM PROCESIMA

Sažetak

Radio je prisutan svuda. Čujemo ga: u automobilu, u prodavnici, kancelarijama i fabrikama, na ulici, u parku, na planini i na plaži; i u svako doba dana: ujutro, u podne, noću... U toku cjelokupne svoje istorije radio je uspješno dokazivao da posjeduje izuzetnu sposobnost prilagođavanja novim društvenim, ekonomskim i medijskim uslovima. Predmet istraživanja u radu je da li će radio-stanice kao medij opstati, u poplavi “novih medija”, ili će se ugasiti? Ključne prednosti radija, u odnosu na druge medije, obično se odnose na informativne programe koji su brži, jeftiniji, dostupniji u svako doba dana i noći, na svakom mjestu (tranzistorska tehnika). U tom smislu radio, u sferi informisanja nije imao, a ni danas nema premca, posebno kada je u stanju da, osim činjenica, ponudi i ostvari utisak prisustva ili učešća u događaju (živi prenos). Cilj je pokazati da se stručnom i kvalitetnom promjenom programskih sadržaja može opstati na medijskom nebu. U programima savremenog radija sve više se prepliću dokumentarni, informativni, obrazovno vaspitni, dramsko-umjetnički, muzički i zabavni elementi. Zato savremeni radio postaje »radio za svakoga«, a ne samo »radio za sve«. Na budućnost radija, međutim, odlučujući uticaj nema tehnologija, koja omogućava komuniciranje pomoću radio-talasa, nego ga ima „društvo“ odnosno slušaoci, koji na radio-prijemniku traže određenu radio-stanicu.

Ključne riječi: radio, društvo, mediji, slušaoci, društveni procesi

**ANĐELKA ČULJAK
ANTONIJA NOVAK**

Sveučilište u Mostaru, Filozofski fakultet

SOCIJALNI RAD U ZDRAVSTVU S POSEBNIM OSVRTOM NA PALIJATIVNU SKRB

Sažetak

Cilj ovog rada je prikazati teorijski okvir o socijalnom radu u području zdravstva, ulogu socijalnog radnika kao člana interdisciplinarnog tima u zdravstvu kao i prikazati temeljne teorijske okvire o palijativnoj skrbi i stanju primjene palijativnog oblika skrbi u Bosni i Hercegovini. Socijalni rad u zdravstvu, kao jedna od zasebnih grana primjene socijalnog rada, od samog početka svojega razvijanja (početak 20. stoljeća) ima svoje specifičnosti. Počevši od toga da socijalni radnik ne radi s pacijentom dugo, sudjeluje u krizama koje su posljedice bolesti ili terapije pacijenta/korisnika, te uvijek radi s bolesnim osobama, specifičnosti socijalnog rada u zdravstvu se ogledaju u tome da socijalni radnik uvijek mora uzimati u obzir posebno psihičko i fizičko stanje korisnika i njegove obitelji. Suština rada socijalnog radnika s pacijentom obuhvaća stvaranje kontakata, socijalnu procjenu, planiranje i provođenje interventnih tehnika kako bi se osigurala podrška, poboljšalo pacijentovo djelovanje ili ga se podržalo u zadovoljavanju njegovih potreba, korištenjem mogućnosti koje mu nude njegova okolina i društvo. Pomoć koju može pružiti socijalni radnik u zdravstvu može se klasificirati u tri grupe: pomoć pacijentu, pomoć obitelji pacijenta i povezivanje pacijenta s njegovom užom i širom okolinom. Sve navedeno čini socijalni rad u zdravstvu jednim od najzahtjevnijih područja djelovanja socijalnog rada. Isto tako, jedna od specifičnosti socijalnog rada u zdravstvu jeste palijativni oblik skrbi. Odgovor na pitanje kolika je potreba za palijativnom skrbi, tj. palijativnim oblikom njege, najbolje bi se mogao dati jednim drugim pitanjem, a to je što učiniti kada liječnik ustanovi smrtonosnu dijagnozu, kada se zna da izlječenja nema. Zdravstveni sustavi u Bosni i Hercegovini se nalaze pred ogromnim izazovima kako uspješno vršiti funkciju ostvarivanja zdravstvene zaštite i kako u uvjetima osiromašenja pružiti kvalitetne zdravstvene usluge. Socijalni rad je onda na udaru jer su profesionalci osnovni resurs za funkcioniranje sustava a očekuje se da je uloga socijalnog radnika tu jasno definirana i velika. Međutim, socijalnom radu se u cjelokupnom sustavu zdravstvene zaštite ne pridaje dovoljan značaj te, kao profesionalac, socijalni radnik biva marginaliziran.

Ključne riječi: socijalni rad u zdravstvu, uloga socijalnog radnika u zdravstvu, palijativna skrb, stanje u BiH.

ENITA ČUSTOVIĆ

Fakultet političkih nauka, Sarajevo

VAŽNOST RAZVOJA KOMUNIKACIJSKIH KOMPETENCIJA U AKADEMSKOJ ZAJEDNICI BOSNE I HERCEGOVINE

Sažetak

Komuniciranje predstavlja vrlo značajan fenomen u oblasti ljudskog djelovanja, odnosno jednu od najvažnijih kompetencija 21. stoljeća, stoga je njegovo pozicioniranje u akademskoj zajednici gotovo pa neminovno. Uzme li se u obzir činjenica da uz pomoć komunikacije (kao procesa razmjene informacija preko dogovorenog sistema znakova), u najširem smislu riječi, egzistiramo, obrazujemo se, dobivamo zaposlenje, radimo, stvaramo prijateljstva, itd., postaje jasno koliko je bitno da se to čini valjano. Taj veoma različit i širok dijapazon komunikacijskih procesa i tokova, u kojima se „prima i daje“ enormno veliki broj informacija (podataka, obavijesti, saopćenja) postavlja pred svaku individuu težak zadatak. Više nego ikada važno je posjedovanje egzaktnog znanja o jeziku i govoru, odnosno, ne samo ovladavanje vlastitim jezikom (osnovna pretpostavka), nego i adekvatno i kreativno korištenje jezika u svakoj prilici. Jezička sposobnost (u širem smislu), odnosno jezičko znanje kao kompetencija koda i upotreba jezika kao kompetencija komunikacije, postali su stvar općeg obrazovanja, dio kulture komuniciranja ili najšire kazano dio kulture uopće. S druge strane, „brzina života“ u savremenim društvima, diktira i tempo komunikacije, izlažući ljude velikom broju novonastalih situacija i odnosa, čime komunikacija postaje sve većim izazovom. Nažalost, oni kod kojih uspješnost komunikacije zaostaje ili potpuno izostaje, „morat će se pomiriti s odnosima, karijerom i slikom samog sebe ispod razine koju bi inače mogli postići“. Bilo koje poboljšanje komunikacijskih kompetencija direktno će dovesti do niza pogodnosti u razvoju lične karijere, međusobnih odnosa, lakšem stjecanju povjerenja, kao i u životu uopće. Stoga, rad osim teorijskog uporišta o komunikaciji i komunikacijskoj kompetenciji tematizira i problematizira ulogu i značaj komunikacijskih kompetencija studenata za budući profesionalni angažman u željenoj oblasti. Naročita pažnja bit će posvećena važnosti komunikacijskih kompetencija za studente društvenih i humanističkih nauka. Poseban fokus ovog rada čini analiza nastavnih planova i programa grupacije humanističkih i društvenih nauka, odnosno, zastupljenosti sadržaja koji unapređuju komunikacijske kompetencije u nastavnim planovima i programima fakulteta Univerziteta u Sarajevu. Također, jedan od ciljeva rada jeste podizanje svijesti o važnosti izučavanja komunikacije i komunikacijskih kompetencija, način i mogućnost uključivanja sadržaja u pojedinačne predmete, odnosno davanje preporuka za uvođenje zasebnih nastavnih cjelina koje doprinose poboljšanju vlastitih kompetencija.

Ključne riječi: akademska zajednica, društvene nauke, humanističke nauke, komunikacijska kompetencija, obrazovanje, studenti, univerzitet

**AMELA DAUTBEGOVIĆ
SIBELA ZVIZDIĆ**

Univerzitet u Sarajevu, Filozofski fakultet

POVEZANOST POJEDINIH PSIHOSOCIJALNIH FAKTORA S OSOBNO-EMOCIONALNOM PRILAGODBOM STUDENATA

Sažetak

Većina istraživanja prilagodbe studenata na studij ovisi o teorijskoj taksonomiji i saznanjima do kojih su došli Baker i Siryk (1984), a koji ukazuju da je u pitanju multidimenzionalni konstrukt. Prilagodbu na studij karakteriziraju četiri tipa prilagodbe, a to su: akademska, socijalna, osobno-emocionalna prilagodba i institucionalna privrženost. Osobno-emocionalna prilagodba na studij odnosi se na psihološke probleme povezane s procesom prilagodbe studenata. Najčešće odražava stepen u kojem student doživljava stres, anksioznost i psihosomatske reakcije, a posljedice loše osobno-emocionalne prilagodbe odrazit će se na sve aspekte funkcioniranja studenta u obrazovnom kontekstu. Obrazovne institucije bi trebale preuzeti odgovornost, da pored intelektualnog, potiču i prate emocionalni i socijalni razvoj pojedinca, odnosno njegovu socijalnu i emocionalnu kompetentnost. Identificiranje psihosocijalnih faktora koji su povezani sa prilagodbom studenata na studij predstavlja jedan od najvažnijih koraka u procesu planiranja i realizacije intervencija usmjerenih na pružanje podrške i pomoći studentima za vrijeme studiranja (Krumrei i sur., 2013). U skladu sa navedenim okviru realiziranog istraživanja ispitan je doprinos pojedinih psihosocijalnih faktora (spol, studijska godina, obiteljska primanja, samoeфикаsnost, samopoštovanje, lokus kontrole, optimizam, percipirana socijalna podrška od strane obitelji, prijatelja i druge značajne osobe, odvojenost od obiteljskog doma, povjerenje i otuđenost od roditelja te vremenski pritisak i stres) u objašnjenju osobno-emocionalne prilagodbe studenata na studij. U istraživanju su učestvovali studenti prve, druge i treće godine prvog ciklusa studija pojedinih fakulteta Univerziteta u Sarajevu. Ukupan broj učesnika je $N=650$ ($N=357$ djevojaka i $N=293$ mladića). Primijenjen je slijedeći instrumentarij: Skala opće samoeфикаsnosti (Schwarzer i sur., 1997), Rosenbergova skala samopoštovanja (1965), Skala eksternalnosti (Bezinović, 1990), Skala optimizma (Penezić, 1999), Multidimenzionalna skala percipirane socijalne podrške (Zimet i sur., 1988), Inventar privrženosti roditeljima i vršnjacima (Armsden i Greenberg, 1987), Skala procjene vremenskog pritiska i stresa (Dautbegović i Zvizdić, 2015), Skala prilagodbe studenata na studij (Baker i Syrik, 1984) i Upitnik sociodemografskih obilježja konstruisan za potrebe ovog istraživanja. Rezultati kompletne regresijske analize ukazuju da u objašnjenju rezultata kriterijske mjere osobno-emocionalna prilagodba na studij značajan doprinos imaju slijedeći prediktori: vremenski pritisak i stres, samopoštovanje i spol. Regresijskim modelom objašnjeno je oko 47% varijance kriterijske mjere osobno - emocionalna prilagodba ($R=.68$; $R^2=.47$; $F=32.22$; $p<.001$). Najveći doprinos u objašnjenju osobno-emocionalne prilagodbe studenata ima prediktor vremenski pritisak i stres ($\gamma=-.530$; $p<.001$), zatim samopoštovanje ($\gamma=-.161$; $p<.001$) i najmanji, ali statistički značajan udio ima prediktorska varijabla spol ($\gamma=-.132$; $p<.001$). Dakle, dobiveni rezultati ukazuju da je za osobno-emocionalnu prilagodbu na studij izuzetno značajno u kojoj mjeri je student izložen vremenskom pritisku i stresu.

Osobno-emocionalna prilagodba je pokazatelj mentalnog i fizičkog zdravlja studenta, a upravo vremenski pritisak i stres najviše ugrožavaju zdravlje pojedinca. Studenti sa višom razinom samopoštovanja te djevojke postižu bolju osobno-emocionalnu prilagodbu na studij.

Ključne riječi: osobno-emocionalna prilagodba na studij, vremenski pritisak i stres

MAIDA DAUTOVIĆ

Univerzitet u Tuzli, Filozofski fakultet

VEZNIK DIYE I NJEGOVA ULOGA U TURSKOJ REČENICI

Sažetak

Ovaj rad će govoriti o vezniku diye i njegovim ekvivalentima u bosanskom jeziku u romanu Derviš i smrt. Rad će pokušati odgovoriti na pitanje da li postoje ekvivalenti za veznik diye u bosanskom jeziku. Kontrastivnom analizom primjera iz navedenog romana pokazat će se da li postoje ekvivalenti u bosanskom jeziku za veznik diye, da li rečenice s veznikom diye imaju zaista namjerno značenje, budući da se ovaj veznik u turskom jeziku svrstava u veznike namjernih rečenica, ukoliko imaju šta razlikuje takve namjerne rečenice s veznikom diye od onih rečenica koje imaju neko drugo značenje. Također, jedno od pitanja kojim će se rad pozabaviti jeste da li su rečenice s veznikom diye turske zavisnosložene rečenice ili pak nisu. Morfološki gledano veznik diye je gerund glagola demek (reći). Često se koristi kao veznik „da“ ili „kako“ u izričnim rečenicama. Bez obzira na svoju sintakstičku karakteristiku on se ponaša kao pravi veznik i ima funkciju subordinatora između dvije rečenice. Prilikom prevoda sa turskog jezika na bosanski jezik dolazimo u situaciju kada ne možemo pronaći odgovarajući prevodni ekvivalent, pa se često onda takvi veznici prevedu vezničkim priložima, gerundima, participijima ili participijima koji imaju vezničku funkciju. Rad će, također, govoriti o sintaksičkim i semantičkim karakteristikama veznika diye, kao i o njegovoj funkciji i frekventnosti u turskoj rečenici.

Ključne riječi: veznici; veznički prilozi; namjerna rečenica, Derviš i smrt;

**NIHADA DELIBEGOVIĆ-DŽANIĆ
SABINA SKENDEROVIĆ**

Univerzitet u Tuzli, Filozofski fakultet

BOSNIAN AND AMERICAN POLITICAL MEMES AND CARTOONS DEPICTING HURRICANE IRMA

Sažetak

U radu su kroz prizmu teorije konceptualne integracije analizirane političke karikature i memovi iz Bosne i Hercegovine i Sjedinjenih Američkih Država a u kojima je korišten hurikan Irma. U svakom blendu su identificirane slične poveznice između ulaznih domena i svaki blend sadrži strukturu u kojoj je politička figura predstavljena destruktivnijom od samog hurikana. Dakle, prirodne sile se često koriste za opisivanje društvenih fenomena svijeta u kojem živimo. Mada su zabavni, ovi naizgled naivni memovi /karikature imaju duboko simboličko značenje budući da opisuju ozbiljne teme.

Ključne riječi: Irma, hurricane, Conceptual Integration Theory, politics, memes, cartoons, blend, input space

AMELA DELIĆ

Univerzitet u Tuzli, Filozofski fakultet

ZNANOST KAO TEMA NA INFORMATIVNIM WEB PORTALIMA U BOSNI I HERCEGOVINI

Sažetak

U ovom radu istražujemo koliko je znanost kao tema izvještavanja zastupljena na četiri najposjećenija bosanskohercegovačka informativna web portala. Prema istraživanjima stranice alexa.com, najposjećeniji informativni web portali u Bosni i Hercegovini su klix.ba, avaz.ba, dnevnik.ba i blic.rs. U istraživanju koje će trajati dva mjeseca (februar i mart 2018.) provjerit ćemo koliko je znanost zastupljena tema na pomenutim portalima, o kojoj vrsti znanosti je riječ (društveno-humanističke, prirodne, tehničke), da li se tekstovi odnose na međunarodna znanstvena istraživanja ili istraživanja u Bosni i Hercegovini. Također ćemo analizirati ko su sagovornici (izvori informacija) u tekstovima koji se odnose na znanost, ko je autor takvih tekstova i na koji način su tekstovi predstavljeni (od naslova, opreme teksta, dužine teksta). Zanimaju nas također žanr (vijest, izvještaj, fičer) i rubrike u kojem se najčešće obrađuju teme iz znanosti.

Ključne riječi: znanost, mediji, izvještavanje, informativni web portali, izvori informacija

**SAŠA DELIĆ
SELMA BAKIĆ
SALEM BAKIĆ**

Zavod za odgoj i obrazovanje osoba sa smetnjama u psihičkom i tjelesnom razvoju, Tuzla

UTICAJ STRUKTURE PORODICE NA UČESTALOST FIZIČKOG NASILJA KOD UČENIKA OSNOVNE ŠKOLE

Sažetak

Porodica je prvi i najvažniji faktor u odgoju djece i mladih i njena uloga je ničim nezamjenjiva. Dijete od roditelja uči svoju partnersku i roditeljsku ulogu, uči odnos sa drugim ljudima i ponavlja ga u svojim odnosima u toku života. Stoga porodica predstavlja stub na kojem će se graditi svi dalji odnosi sa drugima. Potpunu porodicu čine oba roditelja i djeca. Djeca sa oba roditelja imaju njihovu brigu, ljubav, razumijevanje, imaju priliku da kontaktiraju s njima, da posmatraju njihove međusobne odnose i da iz njih uče. Nepotpuna porodica je ona u kojoj nedostaje jedan od roditelja (otac ili majka). Odsustvo jednog od roditelja ima objektivne razloge (smrt jednog roditelja), kao i subjektivne (napuštanje bračnog druga i djece, razvod). Da bi roditelji mogli obavljati uspješno svoju roditeljsku ulogu, treba da su i oni sami dobro odgojeni, psihički, socijalno, emocionalno i moralno zrele ličnosti, koje poznaju svrhu odgoja. Uloga strukture porodice u razvijanju različitih vidova ponašanja i formiranju dječjih stavova naročito je značajna u ranoj dobi kada je dječji svijet ograničen na nju, ali i kasnije kada počnu djelovati ostali odgojni faktori: predškolske ustanove, škole, vršnjaci, slobodno vrijeme i drugi. Svakodnevna prisutnost nasilja među djecom u školi formirala je svijest kod djece i odraslih o nasilju kao prihvatljivoj životnoj situaciji sa kojom se djeca trebaju suočiti u procesu socijalizacije. Povećana tolerancija i smanjena osjetljivost na nasiljedodatno doprinose stvaranju dječjeg okruženja ispunjenog nasiljem. U ovom radu naglasak je na fizičkom nasilju. Fizičko nasilje obuhvata ne samo udaranje i šutiranje, već može podrazumijevati i indirektne oblike takvog ponašanja kao što su uzimanje imovine, oštećenja imovine ili školskog pribora sa ciljem onesposobljavanja pojedinca, odnosno postoji fizička manifestacija nasilja, ali ne i fizički bol. U takve oblike nasilja uključena je i iznuda, kao i prijetnja fizičkim nasiljem ili gestovi i govor tijela koji su zastrašujući. Cilj ovog rada jeste procjena uticaja strukture porodice učenika osnovne škole na pojavu, odnosno učestalost fizičkog nasilja. Istraživanjem je obuhvaćeno 100 učenika šestih i sedmih razreda osnovne škole po devetogodišnjem konceptu školovanja, a koji pohađaju OŠ „Sjenjak” u Tuzli. Dobijeni rezultati ukazuju na to da učenici koji žive sa oba roditelja, odnosno oni koji žive u potpunim porodicama statistički značajno rjeđe ispoljavaju fizičko nasilje u odnosu na učenike koji potiču iz nepotpunih porodica.

Ključne riječi: porodica, roditelji, učenici, fizičko nasilje

ZLATAN DELIĆ

Univerzitet u Tuzli, Filozofski fakultet

**KOGNITIVNA POZICIJA SOCIOLOGIJE U MANIFESTU
ZA DRUŠTVENE ZNANOSTI CRAIGA CALHOUNA I
MICHELA WIEVIORKE**

Sažetak

Autor istražuje kognitivnu ulogu sociologije u razvojnim pomacima društvenih znanosti polazeći od načina kako je sociologija opisana u Manifestu za društvene znanosti (Manifeste pour les sciences sociales) autora Craiga Calhouna i Michela Wieviorke, i u komentarima Edgara Morina i Alaina Tourainea. Središnji dio rada posvećen je kritičkoj analizi dijagnoze koja govori o „rastakanju većine raspoloživih paradigmi u društvenim znanostima, fragmentaciji teorijskih orijentacija, stanovitom relativizmu i masovnom dezangažmanu istraživača, te analizi zahtjeva koji glasi da nas sve to obavezuje da gledamo dalje od međusobnih ograničenja“, i da (1) „iščitamo povijest, i tekuću povijest, politiku, geopolitiku, rat, kao i religiju, migracijske fenomene, pravdu, nove društvene pokrete ili zamah identiteta, uvažavajući gledišta koja više nisu etnocentrična, zapadnocentrična ili ona koja sve svode na nacionalnu državu“; (2) da „izvanjski i unutra državu više ne tvore dva posve različita područja, tako da obrana (u izvanjskom smislu) i sigurnost (u unutarnjem smislu) zapravo proizilaze samo iz jedne jedinstvene logike“; da se (3) „danas ključni ulog sastoji u tome da se promjene svijeta uvedu u društvene znanosti općenito, a posebno u sociologiju, koja je također pozvana misliti globalno“; (4) da „i pored nužno ograničene instrumentalizacije društvene znanosti ne mogu ostati neoliberalne, osim da zagovaraju vlastito uništenje ili da ističu svoju beskorisnost“; da (5) „za istraživače koje zanima društvo, a ne samo društvene znanosti, postoji golemi prostor moguće saradnje i iskustva, koji su još ograničeni, a valjalo bi ih i dalje razvijati“, da je (6) „metoda društvenih znanosti dugo od istraživača zahtijevala da budu izvan svojeg predmeta“ te da bismo trebali tragati za odgovorima na pitanje „nije li došao trenutak za zagovor da svako istraživanje sadrži mišljenje o odnosu istraživača prema svom predmetu, o naravi njegove implikacije, o teškoći koju ono potiče, ali i o tome što ono pridonosi“, s obzirom da su (7) „u razdoblju ekonomske krize društvene znanosti prve dužne da se otvore društvenom životu kakav on jeste, da se oboružaju sredstvima da povežu posebno i opće, i da više nego ikada potvrđuju svoju sposobnost pružanja, strogih, dokumentiranih i kritičkih analiza“. Završni dio rada analizira domete Manifesta u kontekstu (daytonskog) normaliziranja militarnog antibosanstva u institucionalnim okolnostima permanentnog jačanja neofašističkih politika poricanja genocida u genocidnom entitetu „rs“.

Ključne riječi: Manifest za društvene znanosti, sociologija, Bosna, antibosanstvo, genocid, poricanje genocida, pravda

SAMIRA DEMIROVIĆ

Univerzitet „Džemal Bijedić“ u Mostaru

IMIDŽ KAO DETERMINANTA POLITIČKE KOMUNIKACIJE U BOSNI I HERCEGOVINI

Sažetak

Ključni motiv komuniciranja političkih aktera zasniva se na nastojanjima da dobiju povjerenje javnosti, odnosno uvjere biračko tijelo u svoje ideje, stavove, programe ili kandidate. To znači da od kvaliteta političke komunikacije zavisi stepen uspješnosti uvjeravanja javnosti, a time i njihova participacija u vlasti, koja se u demokratskim sistemima ostvaruje upravo delegiranjem političke volje građana na izabrane predstavnike.

Određena empirijska istraživanja upravo potvrđuju da na opredjeljivanje građana dominantnu ulogu ima „imidž“ političkog lidera. Karakteristike načina građenja imidža su određene načinom na koji lideri strukturiraju i kombiniraju te grade dispozicije stavova publike o sebi.

Stoga je glavna hipoteza rada da karakteristike imidža političkih aktera u značajnoj mjeri determiniraju političku komunikaciju u Bosni i Hercegovini. Ova tvrdnja se može dokazati analizom strukture poruka koje politički lideri plasiraju putem medija.

Fokus istraživanja je izgradnja imidža, kao značajan aspekt političke komunikacije u Bosni i Hercegovini, te utjecaj karakteristika imidža na stil političke komunikacije lidera političkih stranaka u našoj zemlji.

Predmet istraživanja su komunikacijski elementi, odnosno ključna obilježja komunikacije u izgradnji imidža a koja karakteriziraju bh.političke lidere prilikom plasiranja poruka javnosti putem medija. Način građenja imidža se analizira preko determinanti oblika i stepena poštivanja općih načela političkog marketinga te osnovnih vrijednosti, motiva i ciljeva komunikacionih aktivnosti političkih aktera i lidera političkih stranaka. Prilikom istraživanja oblika i stepena poštivanja općih načela analiziraju se mjere prisustva sljedećih načela: konzistentnosti, kompetentnosti, kontinuiteta, pozitivnog pristupa, marketinga, funkcionalnosti i jedinstva identiteta. Drugi ključni element za izgradnju imidža su osnovne vrijednosti - motivi i ciljevi komunikacionih aktivnosti lidera, a istražuju se preko determinanti prisustva saradnje, sukoba, usaglašavanja interesa, pridobijanja, kompromisa, prinude te nasilja u komunikaciji političkih aktera.

U radu ćemo, metodama naučne deskripcije i strukturne analize sadržaja medijskih izjava lidera političkih stranaka koje participiraju u vlasti BiH, pokazati da li se i u kojoj mjeri poštuju osnovna načela političkog marketinga te koji motivi i ciljevi karakteriziraju komunikaciju. Cilj rada je dokazati značajan utjecaj imidža na političku komunikaciju te utvrditi signifikantnost za pojedine lidere, kao i prezentirati rezultate stanja na bh.političkoj sceni.

Zaključak koji je zasnovan na provedenom istraživanju ukazuje na ulogu i važnost komunikološkog aspekta, odnosno izgradnje imidže na karakteristike političke komunikacije u Bosni i Hercegovini.

Ključne riječi: politička komunikacija, imidž, lideri, mediji.

**ALISA DIVKOVIĆ
LJUBICA TOMIĆ-SELIMOVIĆ
ERNA EMIĆ**

Univerzitet u Tuzli, Filozofski fakultet

OBRASCI PRIVRŽENOSTI U BLISKIM ODNOSIMA I EMOCIONALNA PRILAGODBA STUDENATA

Sažetak

Privrženost se pokazala važnom varijablom za objašnjenje mnogih doživljaja i ponašanja koji ukazuju na više ili manje funkcionalnu prilagodbu pojedinca različitim životnim događajima.

Teorija privrženosti kao jedan od najrasprostranjenijih teorijskih okvira za razumijevanje razvoja ličnosti, prilagodbe pa i psihopatologije, pretpostavlja da su bliski emocionalni odnosi s roditeljima važne odrednice prilagodbe tijekom cijelog života, s osnovnom pretpostavkom da se unutrašnji radni model roditelja odražava u samopoimanju i socio-emocionalnom funkcioniranju pojedinca. Tako afektivna vezanost predstavlja važan činitelj koji djeluje na mentalno zdravlje i razvoj mlade osobe, a odvija se preko nesvjesnog djelovanja unutarnjih radnih modela. Internalni radni modeli imaju relativno stabilne, samopotvrđujuće karakteristike jer oni organiziraju internalne procjene i interpersonalna ponašanja u skladu s onim što je bilo adaptivno tijekom ranijeg razvoja, određuju percepciju i očekivanja o budućim socijalnim odnosima te oblikuju socijalna iskustva na shematski konzistentan način. Kvaliteta socijalnih odnosa koji se uspostavljaju, razvijaju i održavaju u mladoj odrasloj dobi uvelike ovisi o tipovima privrženosti koji su uspostavljeni i razvijeni u djetinjstvu. Upravo reprezentativni modeli upravljanja mislima, osjećajima i ponašanjima u kasnijim bliskim vezama, te se putem njih objašnjavaju i individualne razlike u kvaliteti privrženosti.

Odnosi sa roditeljima i vršnjacima, kao dva socijalna svijeta, imaju značajnu ulogu u razvoju, što ukazuje i na njihov potencijalni uticaj na sposobnost mlade osobe da se prilagodi promjenama koje sa sobom nosi studentski život. Početak studija je period u kojem dolazi do redefinisavanja ranijih odnosa istvaranja novih figura vezanosti što može dovesti do različitih problema u emocionalnoj sferi ličnosti. Studenti se susreću sa većim akademskim zahtjevima, novim socijalnim okruženjem, novim ulogama i odgovornostima. Loša emocionalna prilagodba može dovesti do pojave stresa, anksioznosti i različitih tjelesnih simptoma kao odgovora na zahtjeve studiranja. Brojna istraživanja pokazala su da je kvaliteta prilagodbe novim ulogama povezana i sa akademskim uspjehom i sa usvajanjem u studiranju, što upućuje na važnost istraživanja ovog područja. S obzirom da je emocionalna prilagodba važan segment cjelokupnog akademskog uspjeha, da je u savremenom društvu sve veća potreba za obrazovanim i uspješnim mladim pojedincima, nameće se potreba za praćenjem i unapređivanjem kvalitete prilagodbe kod studenata i faktora koji toj prilagodbi doprinose. Stoga je osnovni cilj ovog rada obrazložiti odnos uspostavljenih obrazaca privrženosti prema roditeljima i prijateljima i emocionalne prilagodbe na studij, jer upravo kvaliteta privrženosti razvijena u ranom djetinjstvu

određuje razvoj socijalnih vještina koji se kasnije koriste u svim socijalnim interakcijama, te može olakšati (ili otežati) prilagodbu na nove zahtjeve.

Ključne riječi: emocionalna prilagodba, privrženost roditeljima, privrženost prijateljima, prilagodba na studij

DEJAN DONEV

*Univerzitet „Sv. Kiril i Metodij“, Skopje
Filozofski fakultet, Institut za filozofiju, Skopje*

KVAZIMORAL DRUŠTVA ZNANJA

Sažetak

Bologna, kao rijetko bilo koja druga deklaracija, pretvorila se u neprikosnoveni tekst koji se nerijetko izjednačava s Biblijom novih uvjerenja u društvu znanja. No, sva ljudska povijest pokazuje da bilo kakvo nekritičko obožavanje, na kraju, dovodi do poricanja onoga što ga je održalo kroz njegov razvoj - etika utemeljena na odgovornosti za ono što se nameće kao krajnji cilj u procesu. Dakle, kako se kvazimoralizam očituje i manifestira u jednom takozvanom utopijskom društvu znanja, predmet je autorove analize. Ovo zbog toga što potrebe država koje žele ući u Uniju i koje bi prilagodile svoje zakonodavstvo i obrazovne procese ili uskladile sa standardima EU, same po sebi nisu upitne. Da bi se ušlo u zajednicu, mora se ispuniti zahtjev - djelomično izjednačavanje u nečim. Pandorina kutija se otvara u trenutku kada se u ovom procesu izjednačavanja zaboravlja od čega krećemo, prema čemu se krećemo, zašto se isto radi i šta se pritom iz ovog ili onog razloga izostavlja. Ključno je pitanje: je li društvo znanja sve više pretvoreno u idola ispunjenog kroz ideologiju neoliberalizma i protok znanja kao kapitala, tj. je li se putem proglašenja društva znanja kao konačnog cilja obrazovanja, tj. onih koji su kroz njega ostvarili mogućnost samoostvarivanja, nisu pretvoreni u robu na tržištu?

Na temelju svega onoga što se može zaključiti, dobija se dojam da upravo ono zbog čega je Bolonjska deklaracija stvorena ili usvojena, tj. potreba da se zadovolje deklarirane etičke ciljeve osnovnih demokratskih načela na kojima se temelji EU, oni postaju zapravo pokaz i dokaz o suprotnog procesa u obrazovanju, posebno u zemljama u tranziciji. Ako ustanovite da je ono što vidite u praksi suprotno onome što je proglašeno kao cilj, tj. što se deklarira kao osnova udruživanja, a deklarirali ste da je to udruženje na bazi jednakosti i ravnopravnosti, onda konstatirate i činjenicu da je dovedena u pitanju i etika onih koji deklariraju i onih koji prihvataju deklariranog kao vlastiti pristup. Dakle, zaključujete da se u slučaju radi o kvazi moral samog društva znanja.

Ključne riječi: moral, društvo znanja, razvoj

AJLA DOLJANČIĆ

Univerzitet u Sarajevu, Filozofski fakultet

**SAVREMENI OBRAZOVNI KONSTRUKTI: POZITIVNA
I EFEKTIVNA DISCIPLINA U SVAKODNEVNOJ NASTAVI**

Sažetak

U ovom radu, naučni učenjak istražuje značaj uspostavljanja efektivne i pozitivne discipline u procesu vođenja nastave. Rad se sastoji od dva dijela: teorijska podloga i istraživanje. U prvom dijelu, u teoriji se istražuje značenje riječi disciplina, modela discipliniranja i praktične primjene datih teorija. U drugom dijelu, teorija se testira kroz praktično istraživanje - anketa. Cilj je imati širu sliku sa perspektivom učenika i nastavnika.

Ključne riječi: proces vođenja nastave, disciplina, pozitivni modeli discipliniranja, obrazovanje, obrazovni ciljevi.

KEITH DOUBT

Wittenberg University, USA

MARRIAGE INSTEAD OF BLOOD: ON THE MORAL SIGNIFICANCE OF AFFINES IN BOSNIA-HERZEGOVINA

Sažetak

Ethnographies of kinship structures in the Balkans generally overlook the importance of the affinal kinship called *prijatelji* in Bosnia-Herzegovina. A review of the extant literature is conducted to restore the absent subject. Findings from survey data and interviews are that affines carry social capital and moral significance in the everyday life of Bosnians in all three major ethnic groups, Bosniak, Croat, and Serb. The cultural order and behavior norms that frame the affinal customs of *prijatelji* is compared to the cultural order and behavioral norms that frame the ritual kinship *kumovi* in Serbia. The solidarity of *prijatelji* is based on a principle of symmetry whereas the solidarity of *kumovi* is based on a principle of asymmetry. To conclude, the study points out that the cultural emphasis on affinal kin over agnatic kin is a cultural remnant of the kinship structure of early Medieval Europe.

Key terms: kinship, affines, Bosnia-Herzegovina, fictive kinship, Serbia, amity, Medieval Europe

MIMO DRAŠKOVIĆ

Pomorski fakultet Kotor

UTICAJ GLOBALIZACIJE I SAVREMENIH MEDIJA NA MEDIOKRITETIZACIJU DRUŠTVA

Sažetak

Savremeni procesi koji se dešavaju pod uticajem globalizacije i djelovanja medija, sve više potiskuju „misleće” nauke iz fokusa, stvarajući na taj način uslove za opštu mediokritetizaciju društva. Ovo je, po mom mišljenu, proces koji se već dugi niz godina širi na prostorima zemalja bivše Jugoslavije, ali i generalno predstavlja nevidljivu i sofisticiranu strategiju kreiranja „društava neznanja koja ne promišljaju”, kao jedan od preduslova za moderno porobljavanje (ekonomsko, institucionalno i dr.) manje razvijenih i nerazvijenih zemalja.

Ključne riječi: mediji, globalizacija, mediokritetizacija, obrazovanje

ANIDA DUDIĆ*Univerzitet u Sarajevu, Fakultet političkih nauka***IZAZOVI I PERSPEKTIVE SOCIJALNOG RADA U OBRAZOVANJU****Sažetak**

Škole u Bosni i Hercegovini posljednjih nekoliko godine pozornica su ekstremnog nasilja učenika, maloljetničkog prestupništva, nesistematskog uključivanja djece s posebnim potrebama u redovno obrazovanje, sve češće zloupotrebe psihoaktivnih supstanci učenika osnovnoškolskog uzrasta i ostalih alarmantnih problema sa kojima se suočava nastavni i stručni kadar. Uprkos tome, djelovanje socijalnih radnika u stručnim timovima često izostaje u odgojno-obrazovnim institucijama. Iako se socijalni rad u školi posmatra kao zasebno područje socijalnog rada, u Bosni i Hercegovini tek treba da se izbori za svoju afirmaciju jer je zapošljavanje socijalnih radnika u škole sporadično, nedovoljno i nesistemsko. Uzroke navedenog možemo tražiti ne samo u društvenom položaju i afirmaciji socijalnog rada kao profesije, nego i u zakonskom okviru koji je često otežavajući i sputavajući za ovu profesiju. S obzirom da je problem uključivanja socijalnih radnika u bosanskohercegovačke škole jako malo istražen, ovaj rad je imao za cilj da ispita i utvrdi da li su školski socijalni radnici ravnopravni članovi stručnog tima u odgojno-obrazovnim institucijama na području Federacije Bosne i Hercegovine. S tim u vezi, kako su roditelji i nastavnici najvažnije karike u procesu odgoja i obrazovanja, ispitivali su se njihovi stavovi o uključivanju socijalnih radnika kao stručnih saradnika u redovne škole. Rezultati provedenog istraživanja ukazuju na neophodnu potrebu uključivanja socijalnih radnika kao stručnih saradnika u redovne škole na području Federacije Bosne i Hercegovine. Tome jasno doprinose i stavovi nastavnika i roditelja, kao najvažnijih karika u procesu odgoja i obrazovanja, koji smatraju da bi škole uspješnije izvršavale svoju socijalno-odgojnu funkciju ukoliko bi u stručnom timu škole bio angažovan i socijalni radnik, te da socijalni radnik primjenom metoda socijalnog rada u saradnji sa drugim profesionalcima u školi može dati značajan doprinos u prevenciji poremećaja u ponašanju učenika i može biti osnovna poveznica između škole-učenika-roditelja-društva. Na tom putu, najveće prepreke predstavlja neusuglašena zakonska regulativa, koja se razlikuje od kantona do kantona, određujući porazan minimalan broj socijalnih radnika u školama, ne prepoznaje konkretne poslove i zadatke socijalnih radnika kao stručnjaka, iako je njihovo angažovanje neophodno i prijeko potrebno u odgojno-obrazovnim institucijama.

Ključne riječi: Socijalni rad u školi, socijalno-odgojna funkcija škole, roditelji, nastavnici.

AZEMINA DURMIĆ

Islamski pedagoški fakultet Univerziteta u Zenici

PREVENCIJSKI KONCEPT OTPORNOSTI KROZ PRIZMU BRONFENBRENEROVE TEORIJE

Sažetak

Otpornost kao pojam primjenjuje se u različitim disciplinarnim područjima od biologije, medicine, mehanike, ekologije, fizike do preventivne znanosti gdje predstavlja jedan od koncepata za kreiranje i implementiranje preventivnih programa. U preventivnoj znanosti, otpornost se najčešće veže za uspješnu adaptaciju uprkos izloženosti rizicima i nedaćama (Garmezy, 1986). Koncept je prošao put od naglaska na personalnim karakteristikama pojedinca koje su više bile dio statičnog promatranja otpornosti ka isticanju dinamične prirode i određenja otpornosti kao procesa. Ovaj rad predstavlja uvid u ekološki pristup u okviru koje razvoj je determiniran interakcijama između bioloških i psiholoških karakteristika pojedinca i uslova u okruženju. Sukladno Bronfenbrennerovoj teoriji ekologije ljudskog razvoja (Bronfenbrenner, 1979) to bi značilo da socijalni kontekst interakcija i iskustva pojedinca određuje stepen kojim pojedinac može razviti i realizirati svoje sposobnosti te realizirati svoje potencijale i u mentalnom i fizičkom smislu, a time i zadovoljiti svoja prava. Ekološki pristup u području prevencije svoje implikacije postavlja u području socijalne i porodične politike, gdje se naglašava potreba adresiranja na mnogostruke nivoe koji mogu voditi ili održati problem ponašanja djece i mladih. Upravo, Jenson i Fraser (2006) ističu principe ekološke teorije kao vodiče za kreiranje integriranih politika koje će uključiti sve ekološke razine. U radu će se potcrtati važnost usmjeravanja preventivnih intervencija, s tim u vezi i socijalnih politika, na sve ekološke razine, kako na mladu osobu, tako i njegove vršnjake, porodicu i školu.

Ključne riječi: koncept otpornosti, Bronfenbrennerova ekološka teorija, mladi, rizik

INDIRA DURMIĆ

JUMješovita srednja saobraćajna škola Tuzla

VAKAT ZA „NEVAKAT“: IDENTITETSKE TVORBE I POLITIKA IDENTITETA U ROMANU DERVIŠA SUŠIĆA

Sažetak

Tema o kojoj se intenzivno raspravlja posljednjih desetljeća, ne samo u naučnim krugovima, nego i među širim slojevima društva je svakako identitet. U domaćem kontekstu ponajviše je razlog tome nestabilni bosanskohercegovački i bošnjački identitet, generiran paralelnim i traumatičnim procesima europeizacije i zakašnjele nacionalizacije. Turbulentna vremena ostavljaju danak ne samo kroz materijalne kulturnohistorijske tragove (ili brisanje/odsustvo tih tragova) nego i u oblikovanju individualnih identiteta koje u narativnim diskursima svojih književnih tekstova bosanskohercegovački pisci propituju najčešće iz pozicije pojedinca u odnosu na druge. Paradigmatičan je u tom pogledu roman *Nevakat* Derviša Sušića. U radu ćemo se fokusirati na lik Agana Babunića, Bošnjaka plemićkog porijekla, baštinika orijentalne tradicije. Problem Agana Babunića predstavlja kako (identitetska) konstrukcija osobne povijesti (povezane s pitanjem dokaza zrelosti), tako i (podjednako identitetsko pitanje!) percepcija i konstrukcija prezenta u vizuri povratnika iz tuđine i smještaj Bosne u mišljeni odnosno zbiljski društveno-historijski kontekst. Bosna predstavlja onaj okvir u koji se Agan pokušava vratiti i u kojem se nastoji iznova pronaći. U tom smislu je i nazančeni cilj rada je propitivanje na koji način ovaj Sušićev roman tematizira (i razrješava) odnos subjekta prema historijskom, nacionalnom i identitetskim pitanjima. Sušićevo svjetonazorsko polazište - marksistički humanizam - ujedno je nezaobilazni ugao osvjetljenja i razumijevanja odluka i postupaka njegovih junaka, bilo da je riječ o otklonu od ustaljene matrice života, ili psiho-socijalnim i rodnim aspektima njihova bitisanja. Posebna pažnja biće posvećena i odrednicama kulturnog pamćenja kroz primjenu recentnih teorijskih okvira i saznanja, poglavito o genealogiji, rodnim i graničnim identitetima.

Ključne riječi: identitet, marksistički humanizam, genealogija, granice, rod, pamćenje

EMIR DŽAMBEGOVIĆ*Internacionalni univerzitet Travnik, Fakultet za medije i komunikacije***„KRUŽNI TOK” MEDIJSKIH NARATIVA U I
OKO BOSNE I HERCEGOVINE****Sažetak**

Bosna i Hercegovina je kroz historiju bila područje nastojanja ostvarivanja različitih interesa, kao i teritorijalnih pretenzija kako svjetskih sila, tako i susjednih zemalja. U tu se svrhu koriste različiti mediji koji, kroz nadmetanje, a uz svoje narative, kreiraju stanje neprestanog „kružnog toka” u kojem je svako nastojao, pa i dalje nastoji, preuzeti primat u tumačenju stvarnosti.

Svi oni imaju višestruku svrhu: kreiranje vanjskog neprijatelja i konsolidiranje vlastitog imidža, zagovarenje teritorijalne neovisnosti dva entiteta, kao i očuvanje intervencionističke moći u ekonomskoj sferi, kroz baštinjenje socijalnog kapitala. Tu su prisutne i prijetnje ekonomskim slobodama kroz narative o „pravednom društvu” i „konstitutivnosti naroda”. Oni vode ka refeudalizaciji državnih struktura kao izvora moći kroz kroni-kapitalizam preko dogovorne ekonomije, ali i utiču na zakonske akte čime se žele ojačati društveni uticaj, socijalni kapital ali i stvarni kapital. U postdejtonskim narativima dominiraju predstavljanja vanjskih neprijatelja kao „nasuprotnih konstitutivnih naroda”, te isticanje važnosti konsolidiranja vlastitih redova. Budući da su medijski narativi, u kružnom toku medijskog neba BiH, pod (in)direktnim uticajem medija u okruženju, bh.javnost ne samo da je segmentirana, nego i uhvaćena u vrtlog više interesnih sfera i narativa i iz susjednih zemalja, a kroz koje konstantno traju pregovori o svakom obliku njene egzistencije - od pristupa EU, preko pitanja vođenja ekonomske politike, do uređenja pa i razgrađivanja i uništavanja države, i to kao legitimnog oblika borbe za „pravedno društvo”. Stoga će biti analizirano pisanje dnevnih listova iz Republike Srbije „Politika”, Republike Hrvatske „Jutarnji list”, te napisi dnevnih listova iz Bosne i Hercegovine „Dnevni avaz” i „Oslobođenje”, uz dodatnu analizu napisa webstranica www.Zurnal.info, <http://balkans.aljazeera.net/> i <https://raskrinkavanje.ba/> u mjesecu decembru 2017. godine i januaru 2018., a na primjerima posjete Republici Turskoj predsjednice Republike Hrvatske Kolinde Grabar Kitarović, te reakcije političara i medija u BiH i u okruženju. Također, biće analiziran slučaj navodne humanitarne nevladine organizacije „Srbska čast”, a čije je prisustvo predstavljeno u medijima kao paravojne formacije sa interesima Rusije i Srbije u mogućem hibridnom ratu, ali i mogućem državnom udaru.

Također, biće analizirani i drugi slučajevi koji su reprezentativni za naznačene narative, kakvi su navodna podrška Islamske zajednice u BiH, kroz „molitvu za vojnu akciju Turske u Siriji”.

Ključne riječi: medijski narativi, Bosna i Hercegovina, socijalni kapital

MUHIDIN DŽANKO

Univerzitet u Sarajevu, Filozofski fakultet

UVOD U BOSNISTIKU KAO INTERLITERARNU I INTERKULTURALNU ZNANSTVENU DISCIPLINU

Sažetak

U studiji se pokušava ekspozicijski razmotriti i sagledati bosnistika kao interliterarna i interkulturalna znanstvena disciplina. Poseban akcent u studiji je stavljen na pregled dosadašnjih književnokulturalnih bosnističkih studija u dijakronoj i sinkronoj osi (studije Vladimira Ćorovića, Skendera Kulenovića, Midhata Begića, Muhsina Rizvića, Alije Isakovića, Enesa Durakovića, Ivana Lovrenovića, Muhameda Filipovića, Esada Durakovića, Zvonka Kovača, Dragomira Gajevića, Staniše Tutnjevića, Nirman Moranjak - Bamburać, Envera Kazaza, Nedžada Ibrahimovića, Vedada Spahića, Sanjina Kodrića, Šeherzade Džafić i dr.) Značaj rada mogao bi se ogledati i u činjenici da je riječ o dosad prvom pokušaju sistematiziranja bosnističkih istraživanja u domaćoj književnoznanstvenoj i akademskoj praksi.

Ključne riječi: bosnistika, bosnistička literatura, interliterarna zajednica, interkulturalne studije, bosnističke institucije

AMER DŽIHANA

CENTAR ZA ANALIZU MEDIJA I POLITIKE, SARAJEVO

ZAROBLJENI MEDIJI

Sažetak

Nekoliko autora razvilo je koncept koji sugerira da su mediji zarobljeni ili okupirani te da ne izvršavaju osnovnu normativnu funkciju informiranja već da izražavaju neke druge interese. U osnovi ovdje se prepoznaje da je autonomija novinarstva izrazito ograničena, te da vlasti ali i druge interesne skupine koriste medije za druge svrhe. Na isti način kao što ni države nisu uspjele da se etabliraju kao autonomni akteri koji djeluju u interesu svih ili većine građana, već su državni ciljevi definirani u skladu sa interesima specifičnih društvenih elita, tako ni mediji nisu uspjeli da značajnije ispune normativna očekivanja stavljena pred njih.

U Bosni i Hercegovini, veze između medija i novinara s političkim i drugim interesnim skupinama u dobroj su mjeri dokumentirane, a to je učinjeno i u ovom radu. U pravilu ovi odnosi prelaze granice nekih uobičajenih očekivanja o odnosu novinara i političara u demokratskim društvima. Okruženje u kojem izvanmedijski akteri kreiraju osnovne ciljeve profesije, nešto je s čim se novinari i novinarke susreću svakodnevno. Otuda je prostor za njihovu autonomiju izuzetno skučen.

Ključne riječi: zarobljeni mediji, instrumentalizacija novinarstva, profesionalizam i autonomija novinara i novinarki

**TATJANA ĐUKIĆ
SAMIR LJALJIĆ**

Univerzitet u Nišu, Filozofski fakultet

SOCIO-EKONOMSKI POLOŽAJ NOVINARKI SA JUGA SRBIJE

Sažetak

U društvima u kojima su određeni oblici patrijarhata i dalje dominantni, na položaj žena, posebno onih koje deluju u javnoj sferi, osim ekonomskog, utiču i rodno determinisani socijalni aspekti. Za razliku od pola, koji je biološka kategorija, rod predstavlja društvenu konstrukciju, te je tako različit u zavisnosti od kulture, ideologije i istorijskog nasleđa konkretnog društva. Rodne uloge usvajaju se procesom socijalizacije, stoga u medijati-zovanom društvu, gde su mediji jedni od glavnih agenasa socijalizacije, i jedni od generatora društveno poželjnog ponašanja, oni imaju veliki uticaj na konstruisanje rodnih kategorija. Ipak, mediji u ovom procesu, iako mogu da doprinesu pozitivnim promenama, prikazuju žene u većem broju uloga, ne objektiviziraju pripadnike nijednog pola, podstiču teme rodne ravnopravnosti, i ozbiljno pristupaju ovom problemu, najčešće, pak, imaju izuzetno negativan uticaj. U srpskim medijima žene su prikazane stereotipno, u ograničenom broju uloga, sa istaknutom seksualnošću, dok se uspesi žena u oblastima netipičnim za žene predstavljaju kao nesvakidašnji, „uprkos tome što je žena”. Ovakvo stanje posledica je institucionalizovanog i duboko ukorenjenog patrijarhata u sve sfere društva, pa i uređivačke politike medija, kako konzervativnih tako i onih koji se deklarišu kao liberalni. Da li žene u novinarstvu mogu uticati na promenu ovakvog stanja? Da li mogu doprineti dekonstrukciji rodnih stereotipa, i posredno poboljšanju položaja žene u srpskom društvu? Kolika je njihova moć, a kako je one percipiraju, u medijskoj sferu u Srbiji, koju, između ostalog, karakterišu i brojni seksistički ispadi usmereni ka novinarkama, često od strane nosioca javnih funkcija, ali i drugi napadi na novinarke uslovljeni rodom. Sa tim u vezi, autori se u radu bave društvenim i ekonomskim faktorima koji utiču na položaj novinarki sa juga Srbije, u kontekstu roda i njihove profesije, specifične po njenoj primarnoj funkciji - ostvarivanju javnog interesa građana i građanki. Metod koji autori za prikupljanje podataka primenjuju u radu je anketa, a operativna metoda kvantitativno-kvalitativna analiza.

Ključne riječi: rod, mediji, novinarke, položaj novinarki

SABIRA GADŽO-ŠAŠIĆ

Univerzitet u Sarajevu, Fakultet političkih nauka

SOCIJALNI RAD I SOCIJALNI RAZVOJ**Sažetak**

Početak 21. vijeka obilježila je svjetska ekonomska kriza čije posljedice ljudi osjećaju u svakodnevnom životu. Iz takvog ozračja, na globalnom nivou, proizašli su novi socijalni problem, ali su produbljeni i već postojeći među kojima posebno treba spomenuti sve veću nejednakost u društvu, nezaposlenost, erozija društvenih vrijednosti, socijalnih i ekonomskih prava, međusobna otuđenost i manjak tolerancije. U takvim društvenim okolnostima zasigurno profesija socijalnog rada suočava se s brojnim izazovima, ali i novim odgovornostima. U vezi s navedenim pred socijalne radnike se pored zadataka navedenih u Globalnoj definiciji socijalnog rada, “promovisanja društvenih promjena i razvoja, socijalne kohezije, te osnaživanja i oslobađanja ljudi”, postavlja i izazov suočavanja sa sve rastućim problemima proizašlim iz krize koja je posebno pogodila zemlje u tranziciji. Zapravo, u takvom ozračju socijalni radnici u praksi umjesto da rade na realizaciji aktivnosti koje su propisane u Globalnoj definiciji kao što su pružanje raznih oblika terapije i savjetovanja, grupni rad i rad u zajednici; formuliranje i analiziranje politika; i zagovaranje i političke intervencije, pribjegavaju praksi koja se svodi na rješavanje tradicionalnih socijalnih problema čovjeka kao što su problemi stanovanja, prehrane te higijenskih i materijalnih uslova života i rada. U cilju uključivanja socijalnih radnika u aktivnosti koje podržavaju socijalni razvoj u budućnosti je neophodno prihvatiti činjenicu da je svako moderno društvo pretrpano “mijenama i novumima”, a da stručnjaci iz oblasti socijalnog rada imaju ključnu ulogu u aktivnostima koje imaju za cilj unapređenje kvalitete života svih ljudi u sferi životnih radnih i socijalnih uslova ljudi što predstavlja osnovu socijalnog razvoja, ali i osnovno težište djelovanja profesionalaca iz oblasti socijalnog rada.

Ključne riječi: socijalni rad, socijalni razvoj, ekonomska kriza, socijalni problemi

ENISA GOLOŠ*Pedagoški zavod Mostar***STRANI LEKSIČKI NANOSI U KNJIŽEVNOM IZRAZU
SVETOZARA ĆOROVIĆA****Sažetak**

U radu se razmatraju lekseme karakteristične za Ćorovićev književni izraz. Istovremeno se ukazuje na raznolikost i bogatstvo leksike sadržane u jednom manjem Ćorovićevom književnom djelu - zbirci pripovjedaka „Ibrahim-begov čošak“. Slikajući različite slojeve društava, jednako gradsku i seosku sredinu Hercegovine, Ćorović je dao realnu sliku govora ljudi o kojima je pisao. Pored jezičkog obrasca s pretežnim osobinama standardnog jezika u tretiranom korpusu prisutni su i dijalektizmi tipa hrbina, testa, klačarda, i ufatiti. I ne samo ovo, tu su i primjeri paralene upotrebe ikavizama tipa siditi, dica, cviče i ijekavizama tipa odsjesti, svijet, vrijeme, što potvrđuje još jednu specifičnost analiziranih govora, ali ne predstavlja centralnu temu rada. Predmet interesovanja u ovome radu su lekseme koje su se odomaćile u Ćorovićevom književnom izrazu a porijeklom su iz turskog, njemačkog, grčkog, talijanskog ili nekog drugog jezika. Njihovo prisustvo ukazuje na otvorenost jezika primaoca za strane leksičke nanose kao jedan od vidova uvećavanja leksičkog fonda. Među ekscerpiranim primjerima najbrojniji su turcizmi tipa kidisati, kabuliti, sijaset i zembilj, dok manji broj zauzimaju lekseme iz drugih jezika davaoca tipa cviker, hartija, soldačija, žandar i vizitacija. Budući da je analiza zasnovana na leksičko-semantičkom aspektu, to je u radu ukazano na samo značenje izdvojenih leksema i utjecaj konteksta na to značenje. Istovremeno se ukazalo na njihovu frekventnost u datom korpusu, aktivnu ulogu u današnjem standardnom bosanskom jeziku, jer su neke od leksema nezamjenjive. Posebnu skupinu leksema čini onaj sloj stranih leksičkih nanosa koji su ostali u krugu dijalekta gubeći vremenom upotrebnu vrijednost baš kao i predmeti koje su imenovali, što je jedan od uzroka smanjene potrebe za tim leksemama i što ih je svrstava u sloj pasivne leksike. Veći broj izdvojenih i analiziranih leksema čine imenice i glagoli, a znatno manji broj drugih vrsta riječi. Narušavanjem norme standardnog jezika, upotrebom dijalektizama ili stranih leksičkih slojeva, prije svega turcizama, manjim dijelom germanizama, grecizama i sl. Ćorović nije narušio harmoniju pripovjedaka niti je umanjio njihovu jezičku vrijednost. Naprotiv, njihovom upotrebom dočarao je leksičko šarenilo Hercegovine.

Ključne riječi: leksika, strani leksički nanosi, semantički aspekt, kontekst

MERIMA GRABČANOVIĆ

Univerzitet u Tuzli, Filozofski fakultet

SINONIMI U ROMANU MASUMIYET MÜZESI

Sažetak

Ovaj rad će govoriti o sinonimima u turskom romanu Masumiyet Müzesi (Muzej nevinosti), Orhana Pamuka, te sinonimiji kao jednoj jezičkoj pojavi. Odnosi među sinonimima, način na koji ti odnosi funkcioniraju u romanu su neki od zadataka ovog rada. Da li su dvije riječi sinonimi? Na postavljeno pitanje rad će pokušati dati konkretan odgovor kroz primjere iz romana. Primjeri će pokazati da li su pojedini sinonimi u romanu međuzamjenljivi u određenim kontekstima. Sinonimski par, sinonimski niz, da li sinonimi dijele zaista isto značenje, da li će se mijenjati kontekst jedne rečenice ako dva sinonima zamijene mjesta, su teme koje će se istražiti i pitanja na koje će se pokušati odgovoriti. Istraživanje će pokazati koje sve vrste riječi mogu biti sinonimi. Ovaj rad će najprije dati jedan teorijski okvir o sinonimima kao jednoj jezičkoj pojavi. Potom će obrazložiti kako se ta pojava ogleda u turskom jeziku. Sinonimi su jako interesanta tema za istraživanje, budući da u turskom jeziku ima mnogo sinonima arapskog i perzijskog porijekla. Rad će se također dotaći i drugih pitanja vezanih za naslovljenu problematiku.

Ključne riječi: muzej nevinosti, sinonimi, sinonimija, istoznačnost, bliskoiznačnost

**TANJA GRADEČAK-ERDELJIĆ
GABRIJELA BULJAN
GORAN MILIĆ**

Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet

METAFORA U I O ZNANOSTI

Sažetak

Istraživanje uporabe konceptualnih metafora u jeziku znanosti ima već dugu tradiciju jer se novi pojmovi u znanosti rađaju gotovo svakodnevno i potrebno im je pridružiti jezični znak kojim će se taj pojam uvesti u jezičnu uporabu i unutar i izvan znanstvene zajednice (Gentner i Jeziorski, 1993, Mičunović, 2012). Načelo jezične ekonomije nalaže da se uz minimum jezičnog materijala postigne maksimum mogućeg značenja, pa je pojam polisemije jedan od temeljnih pri konstruiranju značenja. Pomoću već postojećeg jezičnog znaka i njegova značenja uvode se novi pojmovi, najčešće na temelju pojmovne sličnosti izvorišne i ciljne domene, tj. već postojećeg elementa značenja (npr. konceptualna metafora ELEKTRIČNA STRUJA JE VODA TEKUĆICA s tipičnim metaforičkim izrazima kao što su 'struja teče', 'izvor struje' i sl.). Konceptualna metafora jedan je od najčešćih mentalnih procesa kojima se pojmovno značenje uvodi u jezik, pa stoga nije neobično što tako stvoreni metaforički izrazi konvencionalizacijom ulaze i u znanstvenu i u svakodnevnu govornu komunikaciju. Brown (2003) tvrdi da upravo metaforizacija omogućuje demistifikaciju znanosti i da jezik pomaže u prenošenju i širenju novih znanja. U radu ćemo prikazati istraživanja provedenog na uzorku od 70 studenata 1. i 3. godine engleskog jezika i književnosti na Filozofskom fakultetu u Osijeku koji su u manjem ili većem omjeru upoznati s pojmom konceptualne metafore, ali koji prije provođenja ankete nisu bili instruirani o njezinom djelovanju u jeziku. Instrument istraživanja bila je anketa na engleskom jeziku koja uključuje tri vrste zadataka: povezivanje vizualnih inputa izvorne i ciljne domene, zadatak odabira leksema iz pojedinih izvornih domena koje su konvencionalizirane kao dijelovi jezičnih izraza iz ciljne domene te zadatak određivanja leksema izvorne domene na temelju rečenica koje uključuju metaforičke izraze u širem jezičnom kontekstu koji se tiče ciljne domene. Rezultati istraživanja pokazuju kako su studenti dosta uspješno prepoznavali konvencionalizirane metaforičke izraze iz područja znanosti, dok su zadaci s vizualnim inputom i ekstrahiranjem pojmova u izvornim i ciljnim domenama bio nešto slabije rješavani. Pretpostavka je da su oni metaforički izrazi koji su postali dio šireg vokabulara engleskog jezika lakše prepoznati upravo zbog sveprisutnog znanstvenog diskursa koji prelazi granice strogo akademske zajednice i većinom putem raznih publicističkih znanstvenih i novinarskih radova ulazi u opći javni diskurs.

Ključne riječi: konceptualna metafora, znanstveni diskurs, javni diskurs

**MELISA GRAHIĆ
VASILJDANIJEL**

Centar za pružanje usluga u zajednici PUŽ, Tuzla

ULOGA I ZNAČAJ SOCIJALNOG RADA I SOCIJALNE PEDAGOGIJE U SISTEMU POSTPENALNOG PRIHVATA POČINITELJA KAZNENIH DJELA

Sažetak

Kazna zatvora odavno se smatra pravim odgovorom društva i najboljim upozorenjem za prekršitelje da prestanu raditi kriminalne radnje. Također se smatra jednim od najučinkovitijih načina borbe protiv kriminala. Svrha zatvora danas je rehabilitacija prekršitelja kako bi se promijenilo njihovo ponašanje i stavovi, tako da su slobodni živjeti u skladu sa zakonima i društvenim normama. Otpuštanje iz zatvora i povratak u zajednicu predstavlja veliku poteškoću za osobu, osobito kada su u pitanju dugotrajne zatvorske kazne. Prilagodba zajednici nije lagan zadatak. Stoga važnu ulogu u pripremi zatvorenika ima kaznena ustanova u kojoj su zatvorenici bili smješteni, u suradnji s drugim institucijama. Sustav probacije ima veliku ulogu u suradnji sa zatvorima i kaznionicama, sustavom socijalne zaštite, organizacijama civilnog društva i lokalnom zajednicom tijekom povratka zatvorenika. Potrebno je poticati kvalitetnu višesektorsku suradnju između različitih sustava i institucija kako bi se pomoglo bivšem zatvoreniku sa povratkom u zajednicu i suprotstavili se svim negativnim utjecajima koji mogu utjecati na njihovo ponovno počinjenje zločina. Priprema za otpust i poslijepenalni prihvrat određeni su zakonskim odredbama, ali još uvijek je potrebno mnogo napora kako bi se cjelokupni proces pripremanja zatvorenika za oslobađanje i povratak u zajednicu učinio ispravnim. U radu se raspravlja o ulozi socijalnog radnika i socijalnog pedagoga kao nositelja tog procesa.

Ključne riječi: socijalni rad, socijalna pedagogija, rehabilitacija, socijalna reintegracija, probacija

**MIRZETA HADŽIĆ-SULJKIĆ
GABRIEL PINKAS
ZEHRA ARNAUTOVIĆ
JELENA BAREŠIĆ
EMINA EMIĆ
SANJA TOMIĆ**

Univerzitet u Tuzli, Filozofski fakultet

DOMAĆA ZADAĆA MOTIVACIJA ILI OPTEREĆENJE

Sažetak

Vrijednost domaće zadaće kao organizacionog oblika samostalnog rada učenika kontinuirano se nalazi u žiži interesovanja kako roditelja i nastavnika tako i šire javnosti. Iako je savremena didaktika uspjela uklopiti domaću zadaću u cjelokupni nastavni proces i dalje su vođene a i danas se vode zvanične i nezvanične rasprave, o kojima su se mnogi i nastavnici izjašnjavali protiv domaćih zadaća. Uglavnom se ističe da domaće zadaće predstavljaju štetno opterećenje učenika. Međutim, zaboravlja se da je domaća zadaća važna komponenta u procesu učenja i usvajanja znanja i da potiče razvoj učeničkih sposobnosti, što omogućava zadovoljenje interesa u pojedinim nastavnim područjima. Uz teorijsko rasvjetljavanje ovog problema, empirijskim putem testirana je svrha domaće zadaće u osnovnoj školi. Konkretnije, na temelju mišljenja učenika, nastavnika i roditelja provjereno je, u četiri osnovne škole iz četiri kantona, da li domaća zadaća kao važno sredstvo nastavnog rada ima odgojnu i obrazovnu vrijednost i da li potiče razvoj učeničkih sposobnosti ili je puki dodatak nastavnom procesu koji nepotrebno opterećuje učenike. Istraživanjem je obuhvaćeno 211 učenika, 46 nastavnika i 189 roditelja.

Ključne riječi: domaća zadaća, svrha domaće zadaće, motivacija, opterećenje učenika.

**SEMIR HADŽIMUSIĆ
HUREMOVIĆ VESNA
MAHUMTOVIĆ SAMRA**

Univerzitetski Klinički centar Tuzla, Zavod za psihološku i socijalnu zaštitu

PROFESIONALNO SAGORIJEVANJE SOCIJALNIH RADNIKA U ZDRAVSTVENIM USTANOVAMA

Sažetak

U suvremenom društvu stres na radnom mjestu je prepoznat kao važan činioc koji utječe na zdravlje i radnu produktivnost zaposlenih osoba. Stresu na poslu podložnije su one profesije koje imaju ulogu pružiti podršku osobama u stanju socijalne potrebe, među kojima se posebno ističe profesija socijalnog rada. Pojava profesionalnog sagorijevanje socijalnih radnika u zdravstvenim ustanovama na području Bosne i Hercegovine nedovoljno je istražena, što pokazuje i nedostatak literature u ovoj oblasti. Jedan od krajnjih negativnih ishoda profesionalnog stresa je sagorijevanje na poslu. Neosporna činjenica je da se u vrijeme krize u našoj zemlji pred socijalne radnike stavlja izazov rada sa korisnicima u stanju teške socijalne i zdravstvene potrebe, što dovodi do emocionalne iscrpljenosti, zasićenja poslom i na kraju „profesionalnog sagorijevanja na poslu“ (eng. Burnout). Neusklađenost između zahtjeva vezanih za potrebe korisnika i resursa kojima socijalni radnik raspolaže, nemogućnost da se tim zahtjevima udovolji samo su neki od uzročnika profesionalnog stresa. Dosadašnja istraživanja ukazuju na činjenicu da je stres na radnom mjestu uzrok više od četvrtine odsutnosti s posla zbog zdravstvenih tegoba povezanih s radom koje traju dvije sedmice ili duži vremenski period, kada se uposlenik izdvaja iz radne sredine kako bi „pobjegao“ od trenutnih problema na radnom mjestu. Cilj rada je na osnovu dostupne literature dati uvid u dodatne izvore stresa koji utiču na razvoj profesionalnog sagorijevanja a vrlo često mogu biti izraženi u vidu obilnih zahtjeva koje uposlenici dobiju od pretpostavljenih, loše radne organizacije, profesionalne izloacije ili narušenih međuljudskih odnosa. Također se žele prikazati negativne posljedice djelovanja stresora na mentalno zdravlje socijalnog radnika i raspoložive preventivne aktivnosti koje imaju za cilj zaštitu mentalnog zdravlja ali i unapređenje radne produktivnosti socijalnog radnika u zdravstvenoj ustanovi. Završni dio rada sadrži preporuke o aktivnostima društva i radne organizacije koje se mogu implementirati s ciljem prevencije posljedica profesionalnog sagorijevanja socijalnih radnika u zdravstvenim ustanovama.

Ključne riječi: profesionalno sagorijevanje, socijalni rad, zdravstvo, profesionalni stres

MUNISA KOVAČEVIĆ

*ZAVOD ZA ZAŠTITU I KORIŠTENJE KULTURNO-HISTORIJSKOG I PRIRODNOG
NASLIJEĐA TUZLANSKOG KANTONA, TUZLA*

**DOPRINOS ODSJEKA ZA HISTORIJU FILOZOFSKOG FAKULTETA
U TUZLI STRUČNOM JAČANJU I RAZVOJU INSTITUCIJA KULTURE
NA PODRUČJU TUZLANSKOG KANTONA**

Sažetak

Doprinos Odsjeka za historiju Filozofskog fakulteta Univerziteta u Tuzli stručnom jačanju i razvoju institucija kulture u Bosni i Hercegovini je višestruk. To se posebno odnosi na područje sjeveroistočne Bosne, odnosno Tuzlanskog kantona. Odsjek za historiju Filozofskog fakulteta Univerziteta u Tuzli obrazuje stručni kadar koji je neophodan u radu institucija kulture. Diplomanti odsjeka za historiju već dvije decenije učestvuju u radu ili vode institucije kulture, kao što su Arhiv Tuzlanskog kantona, Muzej istočne Bosne u Tuzli, Zavod za zaštitu i korištenje kulturno-historijskog i prirodnog naslijeđa Tuzlanskog kantona, javne biblioteke i centri za kulturu širom Tuzlanskog kantona. Sem toga, nastavnici i saradnici Odsjeka za historiju daju svoj doprinos kroz stručnu podršku i sudjelovanje u brojnim zajedničkim i samostalnim stručnim i naučnim projektima koje realizuju institucije kulture Tuzlanskog kantona (naučni skupovi, elaborati i studije, izdavačka djelatnost, stručna praksa za studente, kulturna scena i drugo). Potrebno je i dalje nastaviti i jačati saradnju akademske zajednice i institucija kulture. Također, raditi na profiliranju novih studijskih programa na sva tri ciklusa studija, sagledati mogućnosti osnivanja katedri za arheologiju, arhivistiku i historiju umjetnosti, čime će se dati dodatni doprinos razvoju struke i nauke, ali i radu institucija kulture.

Ključne riječi: Filozofski fakultet u Tuzli, Odsjek za historiju, institucije kulture, Tuzlanski kanton

ENVER HALILOVIĆ

POLITIKA I HISTORIJA U FILOZOFIJI KARLA JASPERSA: VELIČINE I NISKOSTI ČOVJEKA I DIVOTE NJEGOVIH DJELA

Sažetak

Nakon Drugog svjetskog rata Jaspers se intenzivno bavio pitanjima filozofije historije i političke filozofije, u najširem smislu. On razlikuje, na jednoj strani, iskon svjetske historije, ili „osovinsku dob svetske istorije“ i početak svjetske historije, ili temelj i početak svjetske historije, na drugoj strani. Njegovo shvatanje historije, u kulturno-historijskom i civilizacijskom smislu, sadrži dva veoma bitna stava: (a) duhovni osnov svjetske historije, uključujući i Zapadnu nije samo antička Grčka, već i stara Kineska, Indijska, Iranska i Palestinska; (b) ni iskon ni početak svjetske historije nije rođenje Hrista, već „duhovni događaji na kojima se zasniva svest od koje i danas živimo“, na jednoj, odnosno nastanak tehničkog doba, na drugoj strani. Sve do petnaestog stoljeća naše ere „životni oblici, tehnička sredstva, načini rada u te tri velike kulturne oblasti bili su međusobno slični“. Tek kasnije, u Evropi je počelo „tehničko doba: dosledno racionalizovanje svih stvari“. Ono na što današnja historijska situacija „nagoveštava“, „na jedan strahotno očigledan način“, po ocjeni Jaspersa, jeste „propast čoveka“. „Više ništa nije trajno i postojano“, „moramo da živimo za sadašnji prolazni trenutak“. Jaspers razlikuje dvije vrste pogrešnih političkih mišljenja o politici i naziva ih obmanama. Jedna vrsta političkih obmana je „mišljenje da se politička moć uvek zasniva na sili“. Druga obmanjujuća politička postavka i percepcija politike jeste mišljenje „da je politička izgradnja zajednice u slobodi; i da je sila anomalija suprotna prirodi politike“. Tri su činjenice uspješne/neuspješne politike: razlikovanje/nerazlikovanje, razdvajanje/nerazdvajanje političkih činjenica i njihovih procjena; sva politička mišljenja formalno su međusobno ravnopravna iako ne postoji ravnopravnost između mišljenja kao takvih; budućnost nije rezultat nužnog kretanja historije, jer je osnovna činjenica historije slučaj.

Ključne riječi: osa svjetske historije, početak svjetske historije, vrste politike, politička sloboda pojedinca i naroda, filozofija, totalitarizam

ERVINA HALILOVIĆ

Univerzitet u Tuzli Pravni Fakultet

POJAM I KARAKTERISTIKE BRAKA KROZ HISTORIJU BOSNE I HERCEGOVINE

Sažetak

U navedenom radu kandidatkinja će obrađivati institut braka u njegovom historijskom trajanju na prostoru Bosne i Hercegovine, odnosno pojam braka i njegove osnovne karakteristike. U prvom dijelu rada bit će sagledan historijski nastanak i razvoj ovog instituta u rimskom pravu, koje se, uspostavom rimske vlasti, primjenjivalo i na prostorima današnje Bosne i Hercegovine. Kada je u pitanju razvoj ovog instituta kroz historiju Bosne i Hercegovine bit će, u kraćem obimu u drugom dijelu rada, prikazan pojam i karakteristike braka, dakle od važenja običajnog prava, preko bračnog prava vjerskih zajednica do pozitivno pravnog regulisanja navedenog instituta u pravu Bosne i Hercegovine. Brak je u periodu srednjovjekovne Bosne bio više izraz volje supružnika nego sakrament, čime je bio pod značajnijim utjecajem rimskog braka nego „tadašnjeg“ dominantnog kanonskog bračnog prava. Uspostavom osmanske uprave 1463. godine brak i bračno pravo dobijaju odlike vjerskog prava, te će takvo stanje trajati sve do okončanja Drugog svjetskog rata, odnosno do 1946. godine, kada je donesen Osnovni zakon o braku. Dakle, brak je predmet šerijatskog prava, kanonskog prava Katoličke i Pravoslavne crkve, i talmudskog prava Jevreja. Tek poslije Drugog svjetskog rata brak i bračno pravo poprimaju „svjetovni karakter“ i time ustvari počinje izgradnja pozitivnog bosanskohercegovačkog prava. Osnovni predmet istraživanja jeste razvoj i komparativna analiza instituta braka u rimskom, osmanskome i savremenom pravu Bosne i Hercegovine. Iz postavljenog predmeta proizilazi i osnovni problem istraživanja, a to je utjecaj rimskog prava i prava različitih vjerskih skupina u Bosni za vrijeme vladavine Osmanskog carstva na pozitivno bračno pravo BiH. Tema koja će biti obrađena u ovom istraživanju se danas nameće kao vrlo aktuelna, posebno kada se uzme u obzir poimanje braka u vjerskom i pozitivnom pravu. Svjedoci smo da se danas zaključuju crkveni i šerijatski brakovi, kojima pozitivno pravo Bosne i Hercegovine ne priznaje nikakvo dejstvo, osim što je navedeno da bračni partneri nakon zaključenja građanskog braka mogu zaključiti i brak pred vjerskim službenikom.

Ključne riječi: brak, crkveni brak, građanski brak

LEJLA HALILOVIĆ

Udruženje „porSA” - Porodično savjetovalište, Tuzla

KOGNITIVNO BIHEVIORALNI TRETMAN GENERALIZIRANOG ANKSIOZNOG POREMEĆAJA

Sažetak

Anksioznost je jedna od uobičajenih emocionalnih reakcija današnjice. Osnovna tema koja se proteže kroz mišljenje kod osoba sa anksioznim poremećajem je opasnost. Anksioznost sama po sebi ne predstavlja abnormalnu reakciju, već je dio naslijeđenog repertoara ljudske prirode koji ima svrhu da obezbijedi zaštitu od organizma ili osobe. Dakle, smatra se adekvatnom reakcijom organizma i za većinu ljudi anksioznost je dio svakodnevnog života. O anksioznosti kao neadekvatnoj reakciji ili anksioznom poremećaju govorimo kada njezin intenzitet značajno odstupa od onog koji bi odgovarao realnoj opasnosti ili kada opasnost objektivno ne postoji. Generalizirani anksiozni poremećaj (GAP) karakterizira izražena i nerealistična zabrinutost, koja traje šest mjeseci ili duže uz tjelesne simptome kao što su: drhtanje, znojenje, nesanica, osjećaj kratkog daha ili gušenje, pritisak u grudima, lupanje srca, abdominalne tegobe. Cilj ovog rada jeste prikazati kognitivno bihevioralni terapijski pristup u tretmanu GAP-a sa povremenim paničnim napadima. U radu je opisan plan i tok tretmana sa odgovarajućim kognitivno bihevioralnim tehnikama u cilju ublažavanja anksioznih simptoma, prihvatanja i nošenja sa njima, na primjeru 26-godišnje klijentice. Za provjeru mentalnog statusa korišteni su mjerni instrumenti: Beck Anxiety Inventory (BAI), Panic Inventory (PI). Klinička evaluacija efikasnosti tretmana pokazala je značajno snižen intenzitet i učestalost anksioznih simptoma i paničnih napada što se očituje u promjeni disfunkcionalnih kognitivnih šema i efikasnom svakodnevnom funkcionisanju.

Ključne riječi: anksioznost, generalizirani anksiozni poremećaj, kognitivno bihevioralna terapija

ÇILER HATIPOĞLU

TEACHING TURKISH AS A FOREIGN LANGUAGE: DIFFERENT SOCIETIES DIFFERENT VIEWS OF (IM)POLITENESS

Sažetak

Studies in the field repeatedly have shown that defining, explaining and understanding (im)politeness is difficult since perceptions and evaluations related to it change from society to society, and from context to context (Bataneh&Bataneh 2008; Hatipoğlu 2009, 2012; Spencer-Oatey& Jiang 2003; Warren 2017). Learning (im)politeness in a new language is made even more difficult by the fact that many of the (im)politeness rules are implicit (Dalmáu&Gotor 2007; Hatipoğlu 2017; Limberg 2016). Therefore, to be able to untangle when, where and why language learners have difficulties while using and interpreting (im)politeness in a new context, thorough scrutiny of the language learners' views and perceptions of (im)politeness is required (Sharifian&Tayebi 2017). Such research is particularly important in study abroad contexts (SAC) where language learners find themselves regularly interacting with the native speakers (NS) of the target language (Flores-Salgado 2016; Hatipoğlu 2016). Using the statements given above as a springboard, the current study examines how NS of Russian and Arabic learning Turkish in Turkey define and perceive (im)politeness in their own and Turkish cultures, and compares and contrasts these views to the definitions and perceptions of NS of Turkish. The data for this study were collected in two stages. In stage one, NS of Turkish and NS of Arabic and Russian, who were advanced learners of Turkish in SAC, were asked to complete detailed background questionnaires aiming to uncover their age, gender, educational and social background, years and experience of learning foreign languages. In stage two, NS of Arabic and Russian were asked to do two things: to define politeness and to explain how important politeness is in their cultures, and to compare and contrast how politeness is done in their own and Turkish cultures. NS of Turkish did the same evaluations but only for the Turkish culture. Both quantitative and qualitative analyses were used to examine the collected sets of data. Following these initial inquiries, semi-structured interviews aiming to uncover the reasons behind the evaluations of the NS of Turkish, Arabic and Russian were conducted. The results of the study showed once again how difficult and complex it is to transfer information across cultures related to (im)politeness and how diversely it is conceptualised in the Turkish, Arab and Russian societies. The findings also supported the claims that the level of linguistic and culture closeness between the mother and target languages and cultures of language learners is influential in how they perceive and evaluate politeness in a new society. Finally, the results illustrated how resilient these cultural perceptions are and why in language teaching classes culture specific (im)politeness rules should be closely examined and explained.

ŠEJN HUSEJNEFENDIĆ

Univerzitet u Tuzli, Filozofski fakultet

THE DIFFERENCES IN THE TENDENCIES TOWARDS MEDIA ACTIVISM IN BIH AND AUSTRIA

Sažetak

Novomedijska situacija je restrukturirala medijske navike publike koja se u savremenoj komunikologiji rijetko danas naziva pasivnom. Aktivna publika odnosno pojava prosumera obilježlje je današnje medijske situacije u kojoj dominiraju platforme komunikacije bazirane na world wide webu i socijalnim medijima. Ovaj rad donosi informacije o nekim trenutnim komunikacijskim navikama mladih prosumera i budućih medijskih radnika u Bosni i Hercegovini i komparira ih sa navikama njihovih savremenika u Austriji. Rad pokušava dati odgovor na pitanje koliko se u naprednim evropskim demokratijama poput Austrije mladi pripadnici publike i osobe koje se školuju za zvanje novinara ili za rad u medijskoj branši razlikuju u nekim parametrima od onih koji odrastaju u društvima koja su još uvijek karakterizirana kao društva u demokratskoj tranziciji (kao što je Bosna i Hercegovina). U radu se nalaze kvantitativni podaci o dominantnim izvorima informacija za nešto više od 300 studenata komunikologije i novinarstva Instituta za medije i komunikologiju univerziteta u Beču, njihovim vještinama za obradu medijskog sadržaja, afinitetu za komentiranje medijskog sadržaja kao i evaluaciji efekta građanskog novinarstva kao i povjerenju u sadržaje istog. Identični parametri su bili predmet istraživanja na odsjecima za žurnalistiku tri univerziteta u Bosni i Hercegovini a u kojem je učestvovalo 134 studenta. Rezultati empirijskog istraživanja daju zanimljive podatke i o tome koliko su mladi studenti novinarstva i komunikologije (i u BiH i u Austriji) voljni riskirati kad je u pitanju dokumentiranje odnosno pribavljanje informativnog sadržaja.

Ključne riječi: građansko, novinarstvo, mediji, nova, publika, Austrija, BiH

**MENSUR HUSIĆ
MIDHAT ČAUŠEVIĆ**

Behram-begova medresa Tuzla

DRUŠTVENA ULOGA BEHRAM-BEGOVE MEDRESE KAO ODGOJNO-OBRAZOVNE INSTITUCIJE

Sažetak

Predmet istraživanja ovog rada je društvena uloga Behram-begove medrese u periodu od 1918-1949. godine i od 1994-2017. godine. S obzirom da je rad Medrese bio obustavljen u periodu od 1949-1993. godine, njena društvena uloga je nastavljena preko njenih alumnista. U radu ćemo ukratko predstaviti: historijat Medrese, nastavni plan i program, javnu i kulturnu djelatnost škole, izdavačku djelatnost Behram-begove medrese, društvenu ulogu njenih alumnista, te distribuciju alumnista prema završenim fakultetima. Rad će pored teorijskog sadržavati i empirijski dio. U našem istraživanju koristit ćemo se dokumentima o Behram-begovoj medresi sadržanom u arhivima u BiH i Turskoj i radovima autora koji su ranije pisali o Medresi, a u kojima se primarno ne obrađuju navedena temu. Behram-begova medresa u Tuzli je škola sa višestoljetnom tradicijom učenosti. Osnovana je 1626. godine od strane Behram-bega, tuzlanskog legatora. U periodu od 1922-1949. godine nastavni plan i program Medrese pored stručnog, sadržavao je prirodno-matematičko, jezičko i društveno područje. Učenici su se nakon završene Medrese školovanje nastavljali na fakultetima u Bosni i Hercegovini, Hrvatskoj, Srbiji i zemljama muslimanskog svijeta. Behram-begova medresa je na planu prosvjećivanja muslimanskih narodnih masa imala nezamjenjivu ulogu, ne samo na području Tuzlanske regije, nego i na području cijele Bosne i Hercegovine. Alumnisti Medrese bili su na čelu veoma značajnih institucija, involvirani u društvene procese, profesori na fakultetima, profesori vjeronauke u srednjim školama itd. Društvena uloga Medrese posebno je izražena u periodu nakon rata protiv bh. društva i države. Učenici Behram-begove medrese školovanje nastavljaju na fakultetima širom svijeta, od Australije do Amerike. Društvena uloga alumnista je veoma izražena, jer veliki broj njih su vjerski službenici u džamijama, profesori na fakultetima, direktori institucija, poduzetnici itd. Od 1997-2017. godine Behram-begovu medresu je završilo 2200 učenika.

Ključne riječi: Odgoj, obrazovanje, nastavni plan i program, drušvo, društvena institucija, kultura, alumnisti

ZARFA HRNJIĆ KUDUZOVIĆ

Univerzitet u Tuzli, Filozofski fakultet

AMBIVALENTNE IMPLIKACIJE DRUŠTVENIH MEDIJA NA OSTVARIVANJE AFEKTIVNIH I KONATIVNIH CILJEVA ODNOSA S JAVNOSTIMA

Sažetak

Istraživanja o društvenim medijima u odnosima s javnostima uglavnom su fokusirana na potencijale korištenja novomedijskih platformi u ostvarivanju strateških ciljeva organizacije. Dominantno pozitivan stav utemeljen je na tehničkim mogućnostima društvenih medija za razvijanje interaktivne komunikacije i uzajamnog razumijevanja između organizacije i stakeholdera, pozitivan feedback, te proaktivan monitoring očekivanja i reakcija javnosti. Međutim, evidentno je da nedostaje empirijskih studija o stvarnim umjesto o potencijalnim benefitima društvenih medija za ostvarivanje strateških ciljeva organizacija. Konsekventno, nedostaje i empirijskih dokaza o efektivnosti društvenih medija kao sredstava za izazivanje poželjnih stavova i ponašanja prema organizaciji. Broj klikova, „lajkova“, „šerova“ ili komentara nije mjerilo uspješnosti komunikacije, a još manje pouzdan indikator reprezentativnih stavova i budućih ponašanja. U preporukama proizašlim iz studija slučaja koje sugerišu iskrenu, transparentnu i recipročnu komunikaciju kao najbolji način za upravljanje online krizama i generalno održavanje dobrih odnosa s javnostima primjetan je utjecaj utopističkog gledišta na razvoj komunikacijske tehnologije, ali i mita o (sve)moći komunikacije. Pritom se marginalizuju brojne opasnosti za organizacijsku komunikaciju kao što su usluge kreirane i distribuirane u javnosti čiji je cilj diskreditovanje organizacija i pojedinaца, objavljivanje malicioznih komentara, zatim bumerang efekt organizacijskih poruka, Streisand efekt, kao i niz drugih rizika koji se multipliciraju na platformama društvenih medija. Priroda interakcije posredovane socijalnim mrežama koje omogućavaju anonimnu filtriranu komunikaciju, kao i koncentracija stavova istomišljenika dovodi u pitanje opravdanost aktivnog involviranja organizacija u komunikacijsku situaciju. Tendencija korisnika socijalnih medija da se virtualno povezuju i percipiraju sadržaje onih komuniciranih čiji stavovi korespondiraju s njihovim, odnosno da isključuju ili vrijeđaju neistomišljenike problematizuje i pitanje njihove spremnosti da se kognitivno angažuju u razumijevanju kompleksne stvarnosti u kojoj funkcionišu savremene organizacije, naročito u kriznim situacijama. Umjesto forsiranja simetrične i imedijatne komunikacije putem različitih platformi društvenih medija kao univerzalne preporuke za funkcionalno komuniciranje organizacija, istraživanja bi trebalo usmjeriti na identifikovanje profila organizacija i situacija u kojima je efektno primjeniti takav komunikacijski model.

Ključne riječi: društveni mediji, odnosi s javnostima, strateški ciljevi, ambivalentne implikacije

DŽELALUDIN HODŽIĆ

**RAZUMJEVANJE PRAVA I BIOETIKE PREMA INTEGRATIVNOJ
TEORIJI PRAVA RONALDA DWORKINA- POJMOVI, ZNAČAJ,
DOMAŠAJ**

Sažetak

Pravo i bioetika značajni su društveni fenomeni. Dok pravo, s jedne strane, predstavlja tradicionalnu društvenu nauku bioetika, s druge strane, jeste relativno nova naučna disciplina. Ono što karakterizira i pravo i bioetiku jeste društvena praksa koju razmatraju i interdisciplinarnost u pristupu pojmovima, izazovima i procesima koje društvena praksa nameće. Rad nastoji interdisciplinarnost prava i bioetike i značaj njihovog međusobnog odnosa utemeljiti na integrativnoj teoriji prava Ronalda Dworkina, jednog od najznačajnijih savremenih pravnih filozofa. Rad se bavi osnovnim pojmovima, značajem i domašajem takvog mišljenja razumjevanju prava i bioetike, odnosno, sjecišta u kojemu se neminovno nalaze.

Ključne riječi: bioetika, pravo, pravo kao integritet

61. SELMA HODŽIĆ

Zavod za odgoj i obrazovanje osoba sa smetnjama u psihičkom i tjelesnom razvoju, Tuzla

OBRAZOVANJE I SOCIJALNI RAD NA RASKRSNICI**Sažetak**

Koncept školske i društvene inkluzije odnosi se na horizont razmišljanja i istraživanja koja se ne mogu pripisati jednom pojedinačnom modelu. Potrebno je fokusirati pažnju na funkcionisanje, mogućnosti i kontekst a ne samo na pojedinca i na nedostatke. U svjetlu izazova i promjena koje savremeno društvo nameće vidljiv je napredak koji je napravljen s jedne strane a s druge strane trenutni kulturni, politički, teorijski i metodološki horizont unutar kojeg mladi i odrasle osobe sa invaliditetom djeuju i dalje se suočavaju sa nepovoljnim uslovima života, njihovim položajem u društvu od marginalnost pa i do isključenost. Međutim, situacija se može razvijati i mijenjati, ne smije se smatrati trajnom i nepromjenjivom. Sve se može transformisati i preokrenuti svoje polazne tačke. Važnu ulogu na ovom polju imaju, roditelji i profesionalci, edukatori, nastavnici, psiholozi, socijalni radnici, pedagogije.

Ključne riječi: Inkluzija, osobe s invaliditeom, socijalni rad

DŽELAL IBRAKović*Univerzitet u Sarajevu, Fakultet političkih nauka***SAMozALJUBLJENI - IZGUBLJENI U TRANZICIJI****Sažetak**

Opšta kriza društva u cjelini (nestanak velikih ideologija, sumorne slike budućnosti sa ekološkim, biotehnoškim i drugim vrstama rizika i sve realnijim katastrofama kojima čovjek, pa samim tim i oblici društva, sve više doprinose), nažalost, nije dovelo do podsticaja razvoja nauke o društvu i davanja potencijalnih odgovora na otvorena pitanja. Nedostatak ideoloških čvrstih oslonaca i izvjesnosti, sve veće instrumentaliziranje i marginaliziranje, ali i lažna slika unutar društvenih nauka, koje, umjesto da izvrše svoju ulogu (objasne uzorke krize i budu otvorene za nova kreativna rješenja), proglašavaju krizu društvenih i humanističkih nauka. Kada je o sociologiji riječ ona u podjelama na društvene i humanističke nauke često figura i u razvijenim zemljama kao i humanistička i društvena nauka. Sociologija i druge i društvene i humanističke nauke nisu pronašle svoje mjesto u krizi društva koja je ponudila mnoge probleme za svestranu analizu, a često i otvorila mogućnost da se neke do juče samo teorijske teme analiziraju u istinskoj historijskoj mijeni epohalnih razmjera. Takve su promjene: ekološke prijetnje, nestanak država, nestanak jednog društva, formiranje novih država, teror i nasilje, novo stanje porodičnih veza, prisilna dijaspora i nove migracije, mentalni sklopovi najdestrukтивnijih oblika nasilja, novi društveni pokreti, sekte, obnova religijskog, djeca bez roditelja, stradalnici ratova, sudbina ratnika itd. itd. Da je mnogo toga krenulo po zlu govori i činjenica o nedostatku interdisciplinarnih istraživanja, velikih projektnih zadataka na nivou države koji bi povlačili veći broj istraživača i dali priliku da se i naučni podmladak razvija na adekvatan način. To se prenosi na stihijnost u oblasti izdavačke djelatnosti, nedostatku udruženja sociologa BiH, nedostatku časopisa na nivou države BiH, a kao pozitivan primjer se može uzeti izdavanje časopisa „Sociološki diskurs“ u Banja Luci od strane Udruženja sociologa Republike Srpske, te početak ozbiljnijih rasprava kroz novoformirani Odbor za sociološke nauke pri Akademiji nauka BiH. Od ideološkog miljenika socijalističkog društva i iz toga proistekle svijesti o „stubu“ države, lutanja su prisutna i u vladajućim teorijskim pravcima. Od neprikosnovene kritičke teorije prisutna su ozbiljna lutanja koja pokušavaju da „pronađu“ novog moćnog mecenu na političkoj sceni. Jasno da je u stvarnosti prisutno i koketiranje i aktivno učesće u kreiranju ekstremnih pristupa koji su konkretno na primjeru Bosne i Hercegovine dovela i do nacionalizma, klerikalizma, reafirmacije fašističkih ideologija. Koliko god u zvaničnim sudskim procesima nije osvijetljena uloga „naučnika“ i iz društvenih i humanističkih nauka u agresiji, pa i genocidu, ne znači da na javnoj sceni još uvijek ne nastupaju dijametralno suprotni „naučni“ rezultati o istim pojavama i svaki od njih u „svojoj“ sredini dobiva priznanja i uklapa se u sliku „MI“ smo ispravni, a „ONI“ su utonuli u ekstremizam. Čak na javnoj sceni nedostaje i javna polemika, jer se još uvijek najveći dio teoretičara nalazi uz ili ispod skuta zvanične politike bilo zbog pranja savjesti ili zadržavanja postojećih privilegija, ali i jednostavnog fizičkog opstanka i preživljavanja.

Ključne riječi: kriza, sociologija, ideologija, naučni i drugi identiteti, kritika radi kritike, sociolozi-sociologinje.

MERSIHA IMAMOVIĆ*Univerzitet u Tuzli, Filozofski fakultet***DOPRINOS ODSJEKA ZA HISTORIJU FILOZOFSKOG FAKULTETA UNIVERZITETA U TUZLI RAZVOJU BOSANSKOHERCEGOVAČKE HISTORIOGRAFIJE PREDHISTORIJSKOG I ANTIČKOG DOBA****Sažetak**

Odsjek za historiju i geografiju je osnovan akademske 1993/1994. godine. Do razdvajanja na dva studijska odsjeka: Historija i Geografija došlo je akademske 1999/2000. godine. Od akademske 1993/1994. godine nastava na užoj naučnoj oblasti "Stari vijek" se odvijala prema Nastavnom planu i programu po kojem su bili zastupljeni sljedeći predmeti: Arheologija i Opća historija starog vijeka. Prema drugom (od ak. 1998/1999.) i trećem (od ak. 1999/2000.) Nastavnom planu i programu, nastava iz starovjekovne historije i dalje se odvijala u okvirima dva spomenuta predmeta. U sklopu istih obrađivano je, kroz nekoliko tematskih cjelina, predhistorijsko i antičko doba na tlu današnje Bosne i Hercegovine. Prema Nastavnom planu i programu od ak. 2003/2004. godine nastava na užoj naučnoj oblasti "Stari vijek" slušala se na predmetima: Arheologija I i II, i Historija starog vijeka I i II. Isti predmeti su se slušali prema Nastavnim planovima i programima od ak. 2007/2008. i ak. 2010/2011. godine. Inoviranim Nastavnim planom i programom od ak. 2011/2012. godine uveden je zaseban nastavni predmet pod nazivom Bosna i Hercegovina u predhistorijsko i antičko doba. Nastavnim planom i programom od ak. 2014/2015. godine historija starog vijeka sluša se na sljedećim predmetima: Opća arheologija, Historija starog istoka, Historija stare Grčke i helenizma, Arheologija Bosne i Hercegovine, Historija starog Rima, Historija Bosne i Hercegovine u predhistorijsko i antičko doba. Iz starovjekovne historije na Odsjeku je urađeno i odbranjeno 65 diplomskih radova, sedam magistarskih radova i dvije doktorske disertacije. Doprinos Odsjeka za historiju ogleda se i u aktivnom sudjelovanju predavača na međunarodnim i domaćim naučnim konferencijama, iz uže naučne oblasti "Stari vijek", sa referatima u kojima je tretirana problematika iz predhistorije i antičke historije današnje Bosne i Hercegovine. Svi prezentirani radovi na konferencijama objavljeni su u zbornicima radova i časopisima. Nastavnici koji su sudjelovali (E. Imamović, S. Mesihović) i koji sudjeluju (B. Omerčević) u izvođenju nastave na predmetima iz Starog vijeka, ukupno su objavili 27 knjiga. Doprinos Odsjeka za historiju ogleda se i kroz učešće u međunarodnim i domaćim projektima iz područja starovjekovne historije, odnosno historije današnje Bosne i Hercegovine u predhistorijskom i antičkom dobu. Također, Odsjek organizuje stručne ekskurzije i arheološka iskopavanja u kojima učestvuju studenti. Na Odsjeku za historiju, ak. 2011/12. i 2013/14. godine pokrenuta je i realizirana nastava na master studiju "Stari i srednji vijek", dok je ak. 2013/14. godine pokrenut treći ciklus obrazovanja iz uže naučne oblasti Stari vijek.

Ključne riječi: Odsjek za historiju, Stari vijek, Bosna i Hercegovina, predhistorija, antika

ADNAN JAHIĆ

Univerzitet u Tuzli, Filozofski fakultet

OSVRT NA REZULTATE HISTORIOGRAFIJE O ŽENSKOM PITANJU U BOSNI I HERCEGOVINI

Sažetak

Slika o prošlosti jedne zemlje ne može biti cjelovita bez uvida u položaj žene u njoj. Premda je stasala u sistemu koji je naglašavao važnost žene u savremenom društvu, bosanskohercegovačka historiografska produkcija je do sada ponudila skroman broj relevantnih naslova o dotičnoj problematici. Vladajući političko-ideološki prioriteti u bivšoj socijalističkoj državi nisu bili podsticajni za šire historiografske zahvate u žensko pitanje te su glavne analize i narativi ostali skučeni na uskom prostoru emancipacije u okvirima radničkog pokreta i revolucije, ostavljajući na marginama ozbiljnog istraživanja, uslovno kazano, građansku žensku historiju. Ovaj osvrt ima za cilj da baci svjetlo na očigledne praznine u izučavanju i razumijevanju ženskog pitanja u sklopu bosanskohercegovačke historiografije i publicistike te da ukaže na moguće pravce sagledavanja pitanja prava i položaja žene kako bi, barem u izvjesnoj mjeri, historijska nauka u zemlji uhvatila korak sa mnogo razvijenijim historiografijama kada je ženska tematika u pitanju.

Ključne riječi: Bosna i Hercegovina, historiografija, žensko pitanje

**MIRZA JAHIĆ
NEDIM DELIĆ**

Srednja medicinska škola Tuzla

RODNA RAVNOPRAVNOST I PROFESIONALNO INFORMISANJE UČENIKA ZA ZANIMANJA IZ OBLASTI INFORMA- CIONIH TEHNOLOGIJA

Sažetak

Rodna ravnopravnost predstavlja jedan od imperativa savremenog doba. Put od stanja dominantno muške do rodno ravnopravne percepcije nije lagan. Stoga je potrebno koristiti se svim pozitivnim društvenim sredstvima, a jedno od najvažnijih je obrazovanje. Izgradnja rodne ravnopravnosti u odgojno-obrazovnim ustanovama predstavlja značajan korak, jer se time rodna neravnopravnost eliminiše iz mjesta gdje se ona najprije i uči. U ovom radu prikazan je primjer školske aktivnosti kojom se afirmiše rodna ravnopravnost na način da se djevojčicama pruža potpuno jednaka šansa kao i dječacima prilikom izbora zanimanja. Zanimanja iz oblasti informaciono-komunikacijskih tehnologija predstavljaju odlično sredstvo za afirmaciju ovakvih nastojanja.

Ključne riječi: profesionalna orijentacija, rodna ravnopravnost, informaciono-komunikacijske tehnologije

**MIRKO JAKOVLJEVIĆ
RADENKO ŠČEKIĆ**

*DOO Lider mont media, Kolašin, Crna Gora
Istorijski institut UCG, Podgorica*

MEDIJSKI KODEKS - OD TEORIJE DO MANIPULACIJE I ZLOUPOTREBE U PRAKSI

Sažetak

U radu analiziramo (zlo)upotrebu Novinarskog kodeksa. Njegovu teoretsku i praktičnu ravan. Na teoretskoj ravni pojašnjavamo pojmove novinarskog kodeksa, medija, medijskog zakona i pravila. Dok na egzaktnom polju proučavamo fenomene i kategorije, poput medijskog diskursa, manipulacije, tabloidizacije, propagande, savremenog hibridnog ratovanja. Mediji, ne bi trebali da zanemaruju svoju društveno funkciju u cilju objektivnog informisanja o temama i pojavama od društvenog značaja. Naravno, da se evidentno po-manjkanje medijskog interesovanja, za bavljenje običnim društvenim pitanjima, može donekle objasniti tabloidizacijom, koja je na neki način i politički podstaknuta, po davno oprobanoj sistemu: hljeba i igara. Primenjujući uvijek etički kodeks novinara, reporteri kao reprezentanti medija za koji rade, su dužni da izbjegnu svaki senzacionalizam, svako preuveličavanje a posebna pažnja mora se voditi da se ne krše osnovna ljudska prava. Senzacionalizam nije običan problem. Širokim auditorijumom može da se manipuliše utičući na formiranje mišljenja tako što se pažnja javnosti sa realnih i egzistencijalnih problema skreće na one koji su bez značaja.

Ključne riječi: novinarski kodeks, manipulacija, tabloidizacija, Crna Gora

67.EMINA JELEŠKOVIĆ*Internacionalni univerzitet u Sarajevu***THE PROFILE OF TEACHERS OF ENGLISH AS A FOREIGN LANGUAGE IN THE 21ST CENTURY: EUROPEAN PERSPECTIVES****Sažetak**

The paper examines the changing role of teachers in the 21st century, specifically the role of teachers of English as a foreign language. Different studies have shown that teachers and teacher-related factors are crucial for the learning process at schools. However, the teaching profession is facing many challenges in the new millennium, among others: high attrition rates among teachers, ageing of the teaching workforce, and low interest of high-achieving, quality students in the teaching profession. The paper provides an overview of the most recent education trends and policies concerning teachers' profile. In Europe, teachers' competences and qualifications have been recognized as "a matter of priority" on the agenda of the overall EU reforms. Language learning and teaching has been in a special focus of the EU since they have been identified as safeguards of Europe's plurilingual and pluricultural heritage. English language teachers are declared to be political entities, regardless of whether they like it or not. Teachers of English as a foreign language are called on to observe students as social agents in a pluralist democratic society and to act as researchers too, trying to find optimal methods for each specific context and improve the teaching practice. Moreover, within the life-long learning paradigm promoted by authorities, teachers need to be committed to continuous professional development of their competences. Teacher competences refer to a complex combination of knowledge, skills and dispositions (including attitudes, beliefs, values and commitment). With regard to teacher knowledge, particular emphasis is placed on pedagogical content knowledge (PCK), knowledge of information and communication technologies, assessment methods, curricula, psychology, subject-matter, educational sciences, institution and organization aspects and knowledge of the issues of inclusion. Skills subsume metacognitive, collaborative, adaptive, research and negotiation skills, class-management, lesson planning and teaching skills, use of materials and technologies, monitoring, adapting and assessing skills. With regard to teacher dispositions, the following factors are promoted: epistemological awareness, self-efficiency, cooperation, critical attitude to practice, commitment to pupils' learning and diversity.

Key terms: teachers of English as a foreign language, teacher competences, knowledge, skills, dispositions

**ANITA JELIČIĆ
TOMISLAV VIDAČIĆ
JELENA BLAŽI**

Sveučilište Sjever, Varaždin

MODELIRANJE UPRAVLJANJA SLUČAJEVIMA U REFERENTNOM MODELU PROCESA IZGRADNJE KRIZNOG KOMUNIKACIJSKOG PLANA CMMN NOTACIJOM

Sažetak

U ovome radu referentni model procesa izgradnje kriznog komunikacijskog plana koji se sastoji od niza predvidljivih i rutiniranih aktivnosti, proširujemo elementima za opis nestrukturiranih i nepredvidljivih aktivnosti. Pri tome koristimo CMMN notaciju (eng. Case Management Modelling Notation) koja je namijenjena za opisivanje nestrukturiranih poslova i aktivnosti u organizacijama, gdje pojedine aktivnosti ovise o razvoju situacije i o pojedinim odlukama. Rezultat je precizniji referentni model procesa koji vjerodostojnije opisuje slijed aktivnosti izgradnje kriznog komunikacijskog plana. Krizni komunikacijski plan je temeljni element pripreme za kriznu situaciju. On mora omogućavati precizan i točan odgovor u hitnim slučajevima. Cilj kriznog komunikacijskog plana je zaštititi reputaciju i imidž organizacije, te oblikovanje percepcije javnosti o organizaciji i njenoj ulozi u krizi. Izgradnja kriznog komunikacijskog plana bitno se olakšava uporabom referentnih modela. Referentni modeli predstavljaju dobar temelj na kojem se vidi najčešća praksa procesa izgradnje kriznog komunikacijskog plana u službama za odnose s javnostima u organizacijama. Izgradnja referentnog modela jest skup procesa i kao takav mora se modelirati kao niz aktivnosti. Izgradnja komunikacijskog plana jest predvidljiv i rutinski niz aktivnosti. No, po definiciji kriza je nepredvidivi i iznenadni događaj koji svojim sadržajem ozbiljno prijeti ugledu organizacije, tvrtke, stranke, institucije, osobe, dakle krizu nikako ne možemo smatrati predvidljivom i rutiniranom. Kod rješavanja kriznih situacija osim predvidljivih rutiniranih koraka, postoje i ne-rutinirane teško predvidljive aktivnosti koje zahtijevaju veliku fleksibilnost i veliko znanje, dakle adaptabilnost. Adaptabilnost je sposobnost prilagođavanja određenoj situaciji, na način da se prepozna potreba i da se odgovori zahtjevima zadatka. Ovu komponentu organizacije vrlo je teško izmodelirati postojećom BPMN (eng. Business Process Model and Notation) notacijom, iz tog razloga OMG (eng. Object Management Group) organizacija izlazi s CMMN (eng. Case Management Model and Notation) notacijom koja je namijenjena upravo za grafičko modeliranje slučajeva. Adaptabilnost posebno dolazi do izražaja prilikom razrade pojedinih scenarija rješavanja kriznih situacija, te tijekom primjene pojedinih scenarija na konkretne realne slučajeve.

Ključne riječi: Referentni modeli, CMMN, BPMN, Krizni komunikacijski plan

**ZORAN JEVTIĆ
TATJANA VULIĆ**

Univerzitet u Nišu, Filozofski fakultet

PROMENA NOVINARSKOG DISKURSA I TEORIJA MEDIJA

Sažetak

U savremenom međunarodnom poretku moć pojedinaca, grupa i društvenih aktera formira se kroz upravljanje procesom pravovremenog identifikovanja, selekcije, oblikovanja, skladištenja i distribucije informacija, ali nedovoljno je tekstova koji govore o tome. Kontrola i kanalisanje poruka izviru iz medijskih sistema i teorija, ali i prilagođenosti političko-bezbednosnih potencijala države i njenih civilnih kapaciteta ubrzanim tehnološkim promenama. Višeznačno i različito tumačenje pojma diskurs u društvenim naukama vodi specifičnom društvenom delovanju koje opisuje šire okruženje i odnose, ali zahvaljujući novinarstvu dobija i karakterističnu moć simboličkog uticanja, kojim se i sam diskurs preobražava. Ako ishode novinarskog delovanja posmatramo kroz istorijski kontekst i vrste medija konstatujemo kako se sa internetom i društvenim mrežama u značajnoj meri transformiše i teorijski koncept žurnalizma. Ideja Niklase Lumana (Niklas Luhmann) da je komunikacija osnovni element svakog društvenog sistema skrivala je i specifičan monopol tradicionalnih medija, ali sa digitalizacijom nastaje potreba novog teorijskog uokviravanja. Umesto ideološko-persuazivnih narativa i nametnutog, javno posredovanog komuniciranja običan građanin dobija šansu da samopromocijom svojih ideja i programa oblikuje i utiče na društvene odnose. „Lokus“ novinarskog diskursa postepeno se izmešta iz profesionalnih redakcija i institucija ka anonimnim pojedincima i grupama, što ukazuje na promenu standarda u globalnoj, javnoj sferi. U medijskom obrazovanju zasnovanom na simbiozi teorije i prakse u prvom planu pristižu kategorije motivacije, diskursa, misije, orijentacije, kontekstualizacije, obrazovanja i menadžmenta pažnje.

Ključne riječi: novinarstvo, diskurs, teorijski koncepti, komunikacija, internet, promena paradigme.

NATALIJA JOVANOVIĆ

Univerzitet u Nišu, Filozofski fakultet

DRUŠTVENE I HUMANISTIČKE NAUKE I IT IZAZOVI

Sažetak

Društvene i humanističke nauke doživljavaju najveće izazove u vreme modernih tehnologija, informaciono-komunikacionih tehnologija. Informacione tehnologije (IT) uticale su neposredno na život i rad svakog pojedinca. Računari, internet i moderne tehnologije postali su nezaobilazni u našim svakodnevnim aktivnostima. Personalni računari postali su sastavni deo naših znanja i veština snalaženja u poslu i životu. Transakcije u banci, lekarski pregledi, kupovina u hipermarketima i šoping molovima, avio prevoz, i ostale svakodnevne aktivnosti nije moguće obaviti bez određenog znanja iz oblasti informacionih tehnologija. Promena u načinu rada uslovlila je povećanu potrebu za stručnjacima iz IT oblasti i istovremeno potrebu da se u svim oblastima rada u svim profesijama, pored konkretnog stručnog znanja, stiče i znanje i ovladavaju veštine iz informaciono-komunikacionih tehnologija. Obrazovanje, naročito visoko obrazovanje je u drugoj polovini dvadesetog veka, a posebno u dvadeset prvom veku, postalo od velike važnosti kako za društveni razvoj, tako i za razvoj i socijalnu promociju pojedinaca. Profesionalne kompetencije su postale odlučujuće za zauzimanje profesionalnih uloga. Pitanje tržišne opravdanosti pojedinih vrsta obrazovanja jeste nova dimenzija obrazovanja koja se nameće kao standard. Kao posledica, obrazovanje programera, informaciono-tehnoloških stručnjaka nametnulo se kao državna strategija i tržišni prioritet. U takvim okolnostima, društvene i humanističke nauke se potiskuju kao neprofitabilne i neisplative, i dolazi se do apsurdnog pitanja i problema - da li društvene i humanističke nauke imaju smisla i kakve bi trebalo da budu. Da bi se sagledao ovaj problem i odgovorilo na pitanje smisla društvenih i humanističkih nauka može se poći od nekoliko istraživačkih pitanja.

Istraživačka pitanja su: da li je potrebno da se sveukupno obrazovanje razvija isključivo kao obrazovanje za informacione tehnologije; da li je davanje apsolutnog prioriteta IT obrazovanju odgovor na to u kom pravcu obrazovanje treba da se razvija; da li su društvene i humanističke nauke prevaziđen koncept obrazovanja; da li i društvene i humanističke nauke treba da se prekomponuju tako da se uklope u koncept modernih informacionih tehnologija? Rad bi se bavio analizom stanja u prostoru visokog obrazovanja i pozicijom i perspektivom društvenih i humanističkih nauka polazeći od postavljenih istraživačkih pitanja.

Ključne riječi: Društvene i humanističke nauke, informacione tehnologije (IT), obrazovanje, visoko obrazovanje

MIRELA KARAHASANOVIĆ

Univerzitet u Tuzli, Filozofski fakultet

PLATONOVO ODREĐENJE PAIDEIJE

Sažetak

Razumijevanje intelektualne povijesti modernog koncepta vaspitanja, neizvodivo je u potpunosti ukoliko se izuzme Platonovo poimanje paideije. Jedinствeno državno obrazovanje, stupnjeviti odgojno obrazovni proces, selekcija građana putem obrazovanja prema određenoj profesiji, samo su neke od posljedica prepoznatljivih i danas. U pogledu antičke Grčke Platon se spravom može nazvati reformatorom tradicionalne paideije. Ulogu reformatora tradicionalne paideije Platon izražava kroz ontološko i logičko zasnovanje vaspitanja, iz čega proizilazi i njegovo socijalno utemeljenje. Kako bi premostio jaz između političke moći i filozofskog znanja Platon postulira zajednički politički i vaspitni cilj, objedinjen u moralnoj normi. Posljedica dekadencije vaspitanja ujedno je posljedica dekadencije politike. Prema tome vaspitanje snosi sav teret političkog ali i kulturnog života polisa. Predvođeno filozofskim znanjem ono je neka vrsta ustava države, ali i jedini put ka premošćavanju jaza između čovjekove egzistencije i njegove biti, ostvarene u njemu spoznatom svijetu besmrtnosti. Prema tome socijalni kontekst vaspitanja nemoguće je u potpunosti razumijeti ukoliko se izuzme njegovo ontološko i logičko utemeljenje.

Ključne riječi: Platon, paideija, duša, um, država, pravednost, pojedinac

MEHMET KAHRAMAN

*Zenica Üniversitesi Felsefe Fakültesi Türk dili ve Edebiyat Bölümü /Necmettin Erbakan
Üniversitesi SBB Fak. Dilbilim Bölümü Konya-Türkiye*

ABOUT TURKISH PATTERNS AND IDIOMS IN BOSNIAN LANGUAGE

Sažetak

The phrase is usually a stereotyped group of words consisting of two or more words, with a more or less distinct meaning in the true sense, a remarkable expression, a richer expression of expression. The proverb is socially adopted words that have stereotyped forms that predicate the judges based on their long experience of our ancestors as general rule and wise as thoughts or advice. The idioms, proverbs, and calligraphy that can be handled under the title of stereotyped words are the linguistic units reflecting the traditions, customs, lifestyles and views of the world to the societies.

In this study, the words “ugurlarosum, sanduk-emin, topcubaşı, tütünkese, etc. we want to compile stereotyped words in the context of dictionary and the school dictionary and to examine the features of structure, meaning formation and use.

Key terms: idioms, proverbs, vocabulary, grammar, linguistics

**NIJAZ KARIĆ
MAIDA PANDŽO
NEDIM OSMANOVIĆ**

Univerzitet u Tuzli, Filozofski fakultet

POVEZANOST SOCIJALIZACIJSKE FUNKCIJE LOKALNE ZAJEDNICE I PREVENCIJE PRESTUPNIČKOG PONAŠANJA MALOLJETNIKA

Sažetak

Cilj rada je teorijski i empirijski istražiti, analizirati i utvrditi povezanost ostvarivanja socijalizacijske funkcije lokalne zajednice i prevencije prestupničkog ponašanja mladih. U procesu istraživanja su korištene sljedeće metode: metoda teorijske analize, metoda ispitivanja, metoda analize sadržaja, komparativna metoda, metoda sistematizacije, metoda generalizacije i statistička metoda. Od tehnika istraživanja korišten je upitnik konstruisan za potrebe istraživanja. Uzorak istraživanja je činilo 147 socijalnih i drugih stručnih radnika koji rade u vladinom i nevladinom sektoru na području Tuzlanskog kantona, na poslovima dijagnosticiranja i prevencije prestupničkog ponašanja i poslovima resocijalizacije mladih prestupnika. Teorijski pristup istraživanju se temelji na savremenom shvatanju socijalizacije i prevencije i konceptu rizičnih i protektivnih faktora. Socijalizatorska funkcija lokalne zajednice se ostvaruje dobro isplaniranim procesom i koordinacijom faktora socijalizacije u cilju razvoja socijalnog ponašanja koje će biti usklađeno sa društvenim normama i vrijednostima i omogućiti uspješnu socijalnu integraciju mladih u lokalnu i širu zajednicu. U okviru metodološkog pristupa istraživanju pošlo se od pretpostavke da se faktori socijalizacije pojavljuju kao faktori prevencije i rizični faktori u zavisnosti da li svojim pojedinačnim ili interaktivnim uticajem u procesu socijalizacije uzrokuju ili predupređuju prestupničko ponašanje maloljetnika u lokalnoj zajednici. Rezultati istraživanja potvrđuju da je podjednaka odgovornost lokalne i šire društvene zajednice za pojavu prestupničkog ponašanja. Od ukupnog broja ispitanika samo 22% smatra da lokalna zajednica uspješno ostvaruje socijalizatorsku funkciju, a 69,4 % ispitanika smatra da lokalna zajednica uglavnom reaguje u slučajevima kada se već ispolji prestupničko ponašanje. Da izostaje prevencija i postoje teškoće u ostvarivanju socijalizacijske funkcije lokalne zajednice, potvrđuju i stavovi 40% ispitanika koji smatraju da se faktori socijalizacije sve češće pojavljuju kao rizični faktori i stavovi 35% ispitanika sa tvrdnjom da sve češće ostvaruju nepovoljan uticaj u procesu socijalizacije mladih. Zbog toga, prema ocjeni stručnih radnika, faktori socijalizacije svojim interaktivnim djelovanjem sve učestalije uzrokuju prestupničko ponašanje. Skoro polovina ispitanika smatra da lokalne zajednice nemaju kadrovski i materijalno osposobljene ustanove i institucije za uspješnu prevenciju prestupničkog ponašanja. Na osnovu cjelovite analize rezultata istraživanja može se zaključiti da izostaje potrebna koordinacija i adekvatna saradnja Centra za socijalni rad i drugih faktora socijalizacije u oblasti prevencije prestupničkog ponašanja, što je posljedica otežanog izvršavanja socijalizacijske funkcije lokalne zajednice.

Ključne riječi: lokalna zajednica, socijalni rad, prestupničko ponašanje, socijalizacija, socijalna kontrola.

SANJIN KODRIĆ

Univerzitet u Sarajevu, Filozofski fakultet

BOSANSKOHERCEGOVAČKA KNJIŽEVNA HISTORIOGRAFIJA I KRITIKA NA RASKRŠĆU IZMEĐU “NACIONALIZIRANJA MUSLIMANA” I KNJIŽEVNOPOVIJESNIH OSOBENOSTI BOŠNJAČKE KNJIŽEVNOSTI

Sažetak

Rad se bavi odnosom bosanskohercegovačke književne historiografije i kritike do Drugog svjetskog rata prema pojavi bosanskomuslimanskog, odnosno bošnjačkog književnog stvaranja. S ovim u vezi fokusiraju se procesi “nacionaliziranja muslimana” i integriranje bosanskomuslimanske književne prakse u okvire srpske ili hrvatske književnosti, s jedne strane, dok se, s druge strane, fokusiraju procesi afirmiranja bosanskomuslimanske književnosti kao takve. Riječ je o procesima od posebne važnosti za kasniju povijest ideje kako bošnjačke, tako i bosanskohercegovačke književnosti uopće, odnosno za njihov književnohistorijski status i identitet.

Ključne riječi: bosanskohercegovačka književna historiografija i kritika, bosanskomuslimanska / bošnjačka književnost, “nacionaliziranje muslimana”, status i identitet bošnjačke i bosanskohercegovačke književnosti, bosnistika

KSENIJA KONDALI

Filozofski fakultet, Univerzitet u Sarajevu

SOCIAL CONSCIOUSNESS AND TRANSFORMATION IN STEPHEN CRANE'S URBAN NON-FICTION

Sažetak

In our contemporary society riven by conflicts over political, economic, and other difficulties, a critical insight into previous periods and their social upheavals frequently offers a useful pathway to understanding the present. If historiography reminds us that history neither simple nor seamless, but, among many things, a reminder of the conduct of our lives now, then a cogent deliberation of another nation's historical moment could provide comparative intersections with our society's troubled times. Such insight is provided by the American author Stephen Crane (1871-1900), whose nonfiction work will be the focus of this paper. Exploring the paradox of progress and poverty in the period from 1877 to 1914, when the United States rose to the status of the world's leading industrial nation, Crane's social consciousness in his urban non-fiction captures the emergence of urban-industrial life and the making of an industrial working class in an unstable economy. Due to the rise of industrial capitalism in the Gilded Age, characterized by massive manufacturing enterprises, unprecedented productivity, economic monopoly, unimaginable individual wealth, and unbridled political power, social injustice became rampant. In his early works, Stephen Crane (1871-1900) depicted, first in his days as a journalist in New York City, and then in his fiction, the extreme urban environment of the Gilded Age. Writing about city life in sketches such as "An Experiment in Misery" (1894) about living in a flophouse, and other details of the life in the lower-class Bowery and its tenements, Crane simultaneously reported on the U.S. insatiable demand for new workers that fed massive immigration, with cities swelling by population number, but lacking in sanitation and safety systems. Crane's New York City sketches and stories debunk these profit-oriented and exploitative practices, anticipating the subjective "new journalism" of the 1960s. Consequently, his writing about social and other vicissitudes sparked not only a literary revolution of gritty realism and naturalism, but also an activist intervention of reporting practices and social engagement. Thus, this paper draws on problems of an industrial society in a historical perspective, and especially the city as the seat of persistent industrial exploitation and poverty at a particular period in the U.S, exemplified by Stephen Crane's urban reportage.

Key terms: Gilded Age America, urban-industrial life, social injustice, Stephen Crane, New York City, social engagement

76.MAJA KOSTADINVIĆ

Univerzitet u Nišu, Filozofski fakultet

SUBKULTURNE GRUPE I KOMUNICIRANJE

Sažetak

Moderno doba, doba masmedijeskog carstva koje se ne bavi potrebama savremenog čoveka, već se obraća isključivo masi konzumenata ili glasača, učinilo je da se individua oseća izgubljeno u svom okruženju. Posebno osetljive kategorije predstavljaju mladi naraštaji koji svojim odrastanjem i razvojem tek treba da stvaraju svet u kome će živeti. Zato oni pronalaze alternativne načine da izraze svoje stavove, misli i osećanja i na taj način pokažu zajednici da su njen krucijalni deo od kog zavisi njena budućnost. Jedan od tih načina jeste formiranje takozvanih subkulturnih grupa. Suprostavljanje i diferencijacija potkulture u odnosu na zvaničnu kulturu, aktivnost je subkulturnih grupa koje svojom dinamikom, diskursom, simbolima i pogledima na svet "vode borbu" protiv aktuelnog kulturnog poretka. Specifičan vid komunikacije mladih u ovim omladinskim grupacijama predstavljaju grafiti. Koristeći se različitim narativnim i likovnim sredstvima, određenim znacima i simbolima, mladi izražavaju svoje stavove i htenja, kao i poglede na svet, a sve sa ciljem širenja uticaja na istomišljenike, na potencijalne pristalice, kao i na obične građane i zvanične institucije. U ovom radu pokušaćemo da otkrijemo koji je udeo grafita u komunikaciji supkulturnih grupa. Prikazaćemo i deo rezultata, opsežnog istraživanja tzv. Niške grafiti scene, i pokazati na koje načine mladi prkose mejnstrim kulturi masovnih komunikacija.

Ključne riječi: subkultura, grafit, komunikacija, znak, simbol.

SPAHIJA KOZLIĆ*Univerzitet u Zenici, Pravni fakultet***IZAZOV(I) KANTOVOG PRAVNO-POLITIČKOG KOZMOPOLITIZMA****Sažetak**

U svojim etičko-pravnim spisima njemački filozof Immanuel Kant traga za apriornim principima ljudskog praksisa čime sfere etike, prava, politike i religije postaju nezaobilazne teme filozofije u dvadesetom stoljeću. Definirajući pravo kao skup uslova pod kojima je moguća koegzistencija pojedinačnih sloboda kenigsberški filozof pledira na prevazilaženje evidentnog prirodnog stanja između država i to po modelu konsenzusa kojim se konstitucijom organizirane zajednice (države) nadišlo prirodno stanje među pojedincima. Time je optimistički najavio mogućnost evropskog, ali i svakog drugog (kozmo)polisa. U tom smislu, za ovog je filozofa germanskog idealizma (kao i za Johna Lockeja ili Hegela naprimjer) pojam slobode od krucijalne važnosti, jer je ona (dakle sloboda) „stanje u kojem me niko ne može prisiliti da na njegov način budem sretan“. Građansko stanje kao pravno stanje je uvjet opće, a ne pojedinačnesreće ljudi i zasnovano je na tri osnovna principa a priori: slobodi svakog člana društva kao čovjeka, jednakosti svakog sa svakim kao podanika i samostalnosti svakog pojedinca, odnosno člana društva kao građanina. Kako se ovi stavovi ne bi pogrešno shvatili, Kant napominje da pomenuti principi nisu zakoni koje propisuje država (za razliku od Hobbesa), nego je po njima moguće utemeljenje države, jer su oni čisti umski principi izvanjskog ljudskog prava, odnosno saglasnosti građanina. Jednakost podanika se svodi na to da svaki od članova jedne zajednice ima pravo prisile protiv drugog, izuzev poglavara koji ne treba da bude „podvrgnut prisilnom zakonu“, čime Kant izuzima suverena iz jednakosti prema zakonu, jer on u tim situacijama zakonske prinude ne bi mogao biti poglavar iz razloga što bi niz podređivanja išao „naviše u beskonačnost“. Iz ovako pojmljene jednakosti ljudi pred zakonom (koja izuzima suverena) može proizaći pravna formula po kojoj svaki građanin ima pravo i mogućnost da dospije do svakog stepena društvene hijerarhije, ukoliko je za to talentiran, marljiv i sretan, te u tome mu ne smiju na put stati sunarodnjaci pozivajući se na nasljedne prerogative. Samostalnost (sibisufficientia), kao treći stub građanskog društva, odnosi se na građanina kao suzakonodavca, a radi se o tome da su svi građani jednaki, pa i u pogledu samoga zakonodavstva. „Oni koji nisu opunomoćeniovim pravom, ipak su, kao članovi zajednice, podvrgnuti poslušnosti ovim zakonima, i time sudjeluju u njihovu čuvanju, ne samo kao građani nego i kao suzaštitinici.»

Ključne riječi: etika, pravo, prirodno stanje, država, sloboda, a priori.

BISERKA KOŠARAC

Filozofski fakultet Univerziteta u Istočnom Sarajevu

POLOŽAJ SOCIOLOGIJE KAO TEMELJNE DRUŠTVENE NAUKE NA SAVREMENOM UNIVERZITETU

Sažetak

Savremeni univerzitet posljednje tri decenije doživljava krupne promene. Bolonjski koncept visokog obrazovanja koji u prvi plan ističe tržišne principe doveo je do stagnacije društveno-humanističkih nauka, jer nije u saglasnosti sa principima kritičkog mišljenja koji su u osnovi ovih nauka. Od univerziteta se danas traži da budu organizovani prema tržišnom modelu poslovanja koje imperativno zateva da je znanje samo ono znanje koje donosi profit. Društveno-humanističke nauke nikada u svom razvoju nisu mogle da budu tržišno uspješne, jer je njihova priroda i uloga u društvu drugačija. Tehničko-specijalistički koncept visokog obrazovanja koji pre svega zahteva ovladavanje određenim veštinama koje su potrebne privredi zanemaruje koncept obrazovanja pojedinca i razvijanja njegovog kritičkog i slobodnog mišljenja. U radu će se razmatrati posledice koje je ovaj koncept imao na društveno-humanističke nauke, posebno na položaj sociologije kao akademske discipline na dva javna univerziteta u Republici Srpskoj: Univerzitet u Banjoj Luci i Univerzitet u Istočnom Sarajevu. Analiziraće se podaci koji se odnose na broj upisanih i svršenih studenata (diplomirani i master). Takođe, analizom će biti obuhvaćeni i svi studijski programi na oba univerziteta sa ciljem da se utvrdi da li se i koliko bolonjskom reformom visokog obrazovanja u nastavnim planovima izbacuju opšte obrazovni predmeti (društveno-humanističkog tipa), konkretno sociologija. Opšta tendencija je da se na studijskim programima posebno prirodnih i tehničkih nauka ne izučavaju društveno-humanističke discipline. Iluzorno je očekivati da će pragmatičnost, pozitivizam i tržišni principi, a bez kritičkog diskursa društveno-humanističkih nauka dovesti do napretka i razvoja društva. Društvene nauke, a posebno sociologija u sistemu visokog obrazovanja bi trebala da zauzme mnogo bolju poziciju, jer je ona jedina nauka koja svojim teorijsko-metodološkim aparatom u mogućnosti da otkrije uzročno-posledične veze društvenih procesa i problema i da za iste ponudi rešenja.

Ključne riječi: univerzitet, društveno-humanističke nauke, sociologija

**FATIMA KRIJEŠTORAC
IBRO SKENDERVIĆ
MELIDA ŽUPLJANIN**

Osnovna škola "Jovan Jovanović Zmaj", Novi Pazar

FAKTORI KOJI UTIČU NA POJAVU VRŠNJAČKOG NASILJA

Sažetak

U poslednje vreme, svedoci smo, velikog broja medijskih izveštaja, o pojavi, koja bi trebala da skrene pažnju naučne i stručne javnosti, a koja se odnosi na vršnjačko nasilje, među decom kako mlađeg, tako i starijeg školskog uzrasta. Zabrinjavajući podatak, da svako treće dete bude izloženo nekom obliku vršnjačkog nasilja, obavezuje nas, da ozbiljno pristupimo pronalaženju faktora, koji utiču na njegovu pojavu. Neki od faktora koji utiču na pojavu vršnjačkog nasilja mogu se naći u porodičnom i školskom okruženju. Dete koje dolazi iz porodice u kojoj se manifestuje nasilje, odbačeno ili previše privrženo dete i dete koje je zaenemareno u većini slučajeva postaje nasilno. Sa druge strane, nepravilan stav zaposlenih u školi, ismevanje deteta od strane nastavnika, nedovoljno razvijen sistem programa prevencije i zaštite dece od vršnjačkog nasilja, su samo neki od faktora koji pogoduju ovoj pojavi. Postoji više pojavnih oblika vršnjačkog nasilja, tako da ono može biti fizičko, verbalno, socijalno i psihološko. U zavisnosti od svog pojavnog oblika ono se može manifestovati, kroz fizičko povređivanje drugog deteta, pretnje, ponižavanje, podsmeš, ruganje, odbacivanje, te oduzimanje i uništavanje ličnih stvari. Cilj ovog rada je da skrene pažnju na faktore koji utiču na pojavu vršnjačkog nasilja, a zbog kompleksnosti problema, smatramo da je tema vrlo aktuelna i nedovoljno istražena, te da će biti dobra osnova za neka dalja istraživanja.

Ključne riječi: vršnjačko nasilje, faktori, porodica, škola.

ANA KRSTIĆ

Univerzitet u Nišu, Filozofski fakultet

DOMAĆI ZADACI U NASTAVI SRPSKOG JEZIKA I KNJIŽEVNOSTI SA PSIHOLOŠKO-PEDAGOŠKIM OSVRTOM

Sažetak

Predmet ovog rada jesu domaći zadaci u nastavi srpskog jezika i književnosti, sa posebnim naglaskom na oblike, tipove i primerenost zadataka u metodičkom smislu. S obzirom na trodelnost nastavnog predmeta Srpski jezik i književnost, tipovi domaćih zadataka biće proučavani u svakom od nastavnih područja, odnosno jezika, književnosti i govorne kulture. Primerenost zadataka ogleda se u njihovoj složenosti, težini, srazmerno sa uzrastom i razredom učenika od najmlađih razreda osnovne do starijih razreda srednje škole. Pritom će relevantna biti psihološko-pedagoška istraživanja razvoja dečje psihe i mentalnih sposobnosti. Polazi se od teorijske zamisli domaćeg zadatka kao nužnog dela nastavnog procesa do čestih praktičnih pogreški i zabluda, proisteklih iz zanemarivanja psiholoških i pedagoških komponenti metodike nastave srpskog jezika i književnosti. U tom pogledu biće problematizovana sama praktičnost i poželjnost domaćih zadataka od smanjivanja do poželjne mere, pa do potpunog izostavljanja. Kroz trodelnu podelu prema nastavnim temama biće navedeni primeri domaćih zadataka koji podstiču stvaralačko mišljenje, tj. koji su od jednake ili približne koristi kao i sami zadaci rađeni na času. Kao kontraprimeri pojavljuju se neproduktivni zadaci koji se zasnivaju na reprodukciji ili kvantitativnom preopterećenju. Svi ti različiti tipovi biće sadržajno predstavljeni u skladu sa nastavnim jedinicama, ili pak uopšteni. U pogledu složenosti i vremenskog raspona uzimani su u obzir dugoročni i kratkoročni, a po obliku istraživački, samostalni, grupni i sl. Cilj je i da se utvrdi u kojoj je meri i kada domaći zadatak ispunio svoju teorijski pretpostavljenu svrhu u nastavi srpskog jezika i književnosti, a kada je i koliko često poželjno preoblikovati ustaljena i nekreativna opterećujuća domaća zaduženja, ili ih potpuno eliminisati. Iz analize je utvđeno da ima toliko mnogo kreativnih, a ne tako opterećujućih ideja za domaće zadatke u nastavi srpskog jezika, ali da se u praksi prečesto javljaju problemi svođenja na reprodukciju ili nedovoljno objašnjavanje tih radnih naloga. Zato je u radu težnja bila da se daju predlozi metodičkog postupanja u davanju zadataka koji su jesu značajni kao školski, ali koji se svode na manji vremenski period rada kod kuće. Poenta je da ti zadaci, ukoliko i kada se zadaju (zavisno od preopterećenosti i uslova), treba da imaju za cilj motivisanje za čas ili pak uvežbavanje i primenjivanje naučenog na sopstvenim primerima, tj. po ličnom interesovanju i sposobnostima. Treba da postepeno usađuju ljubav učenicima prema konstantnom radu i materiji koju slušaju na času, a ne da ih od nje odvrćaju i kreiraju averzije.

Ključne riječi: domaći zadaci, nastava, srpski jezik, književnost, prilagođenost

MARIJAN KRIVAK*Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet***ŠTO JE TO FILOZOFIJA? UZ METAFIZIKU ZBILJSKE SREĆE****Sažetak**

Pitanje se čini koliko izlišnim i poznatim toliko i uzaludnim i bespotrebno: »Što je to - filozofija?« Pitali su se o tomu mnogi. Dani su i mnogi odgovori. Neki su od njih ostali zapisani u velikoj Knjizi s imenom - Povijest filozofije. No, je li ovo pitanje danas koliko poznato toliko i izlišno? Ili je, pak, zaoštrenije kazano, sasvim bespotrebno i uzaludno? Naravno, pod ovime danas razumijem »stanje stvari« koje se razotkriva kao bespuće globaliziranog svjetskog poretka visoko razvijenog kapitalizma. Zvao se on »kulturnom logikom kasnog kapitalizma«, dobom predominacije informacijsko-komunikacijske civilizacije, možda »tehnosferom«, ili »sklopom struktura mrežnih matrica« - jedno je izvjesno. A to je da, u tom sklopu, filozofija više nema svojega mjesta. Razgovaramo s nekima za koje držim(o) da nam mogu pomoći u tom problemu. Upravo će nas razgovor, ----- usmjeriti prema mjestu gdje ćemo tražiti odgovor na ovo - sada to već izrijekom naglašavam! - jedino istinsko pitanje, što je to filozofija? Ono se, sada, već preoblikuje, u pitanje: što je to sreća? Nismo tako daleko niti od konačnog pitanja o najvažnijemu za naš opstanak, što je to život? Sretan život!? Pritom se ne vodi uobičajenom faktografijom i temeljima discipline povijesti filozofije, već iz nje odabire one pozicije koje vodi određenje filozofije - kao sreće. Najprije se bavi Heideggerovim tekstom o »štostvu filozofije«. U njemu s detektira izvornije iskušavanje biti čovjeka koje je moguće samo ako vratimo smisao onome što se naziva filozofija, a za Heideggera je to - zadaća mišljenja. To je put (-----) kroz raz-govor. Gilles Deleuze (u zajedničkom tekstu s Felixom Guattarijem) filozofiju određuje kao umijeće smišljanja, oblikovanja i proizvodnja pojmova. Kroz to se umijeće razotkriva i revolucionarna želja autora za jednim događajem nastanjanja nove zemlje i naroda u kojemu se rađa filozofija. Filozofija se re-teritorijalizira naspram svih dispozitiva kapitala, u »ne-fašističkoj egzistenciji«, u polju imanencije. Konačno, Alain Badiou izravno povezuje ideju filozofije s idejom sreće. Razmatrajući mjesto filozofije danas, on detektira nesuvislost ideje da živimo u zbiljski sretnome svijetu. Filozofija je za njega dijagnoza epohe koja ispituje što ta epoha predlaže. Zatim je to konstrukcija, koja se odnosi na suvremeno doba, koncepta istine. Filozofija je naposljetku egzistencijalno iskustvo koje se odnosi na zbiljski život. Jedinstvo tih triju stvari, to je filozofija koja omogućuje da se kaže: filozofija, to sam ja.

Ključne riječi: filozofija, M. Heidegger, G. Deleuze, A. Badiou, raz-govor, pojam, sreća

**ALMEDINA MAHMUTOVIĆ
MILENA NIKOLIĆ**

Zavod za odgoj i obrazovanje osoba sa smetnjama u psihičkom i tjelesnom razvoju, Tuzla

UTJECAJ SPOLA NA POJAVU PROFESIONALNE OPTEREĆENOSTI KOD EDUKACIJSKO-REHABILITACIJSKIH STRUČNJAKA

Sažetak

Stres i profesionalna opterećenost kod edukacijsko-rehabilitacijskih stručnjaka identifikovani su kao značajan problem, stoga je predmet ovog istraživanja usmjeren na analiziranje utjecaja spola na pojavu profesionalne opterećenosti kod edukacijsko-rehabilitacijskih stručnjaka. Cilj istraživanja bio je ispitati da li postoje razlike u stepenu ispoljavanja profesionalne opterećenosti kod edukacijsko-rehabilitacijskih stručnjaka u odnosu na spol. Istraživanjem su obuhvaćena 102 edukacijsko-rehabilitacijska stručnjaka oba spola i to 31 (30,4%) muškog spola i 71 (69,6%) ženskog spola. Za procjenu su korištena dva mjerna upitnika: opšti upitnik i Ček lista izgaranja. Rezultati istraživanja su pokazali da spol ne utiče na pojavnost profesionalne opterećenosti kod edukacijsko-rehabilitacijskih stručnjaka. Dobiveni rezultati nisu u skladu s očekivanim jer se očekivalo da će edukacijsko-rehabilitacijski stručnjaci ženskog spola ispoljavati veći stupanj profesionalne opterećenosti. U radu će se diskutirati o dobivenim rezultatima, te ukazati i na ograničenja ali i prednosti provedenog istraživanja.

Ključne riječi: stres, Burnout sindrom, edukacijsko-rehabilitacijski stručnjaci, profesionalna opterećenost

**DANIJELA MAJSTOROVIĆ
ZORAN VUČKOVAC**

**“TO HEAR THE SOUND OF MACHINES AGAIN.” -DITA WORKERS
FROM A SELF-MANAGED FACTORY TO FACTORY OCCUPATION**

Sažetak

After years of quarrels with multiple owners, several shady privatizations and series of protests, DITA factory workers had occupied their workplace back in 2013, dubbing it a ‘protest for production’ (Arsenijevic et al. 2017). Over the following two years, DITA workers had been running the entire production until they were eventually bought by a retail chain Bingo in the second half of 2017. Through union organizing and factory occupation their persistence exposed numerous neuralgic spots of postsocialist, post-war condition of labor in Bosnia and Herzegovina including deindustrialization, pauperization, primitive accumulation and normalized violence against a population that once occupied, at least nominally, a central societal role. By analyzing over twenty interviews with DITA workers collected by several anthropologists for the Tuzla workers’ university, the paper traces the existence of hope, shifting power relations as well as ‘unclear’ self-understanding of workers’ role in the new social order. The interviews give us an opportunity to investigate the Tuzla workers’ lived experience as a class, or rather ‘underclass’ and provide an opportunity for these disenfranchised groups to speak for themselves. Starting from the premise that we have to find a new, different language for social justice in the post-war, post-socialist context of Bosnia and Herzegovina (BiH), where the February 2014 protests marked a (however temporary) shift, studying how they discursively construct the situation and their position in it may as well be the first step. This qualitative case study describes and situates the workers’ identities primarily through their fight to work amidst privatization of social property following the 1992-1995 in which they managed to save DITA under bankruptcy and the ways in which power and hope were reconstructed in their discourse.

JELENA MAKSIMOVIĆ

Univerzitet u Nišu, Filozofski fakultet

NAUČNI DOPRINOS I DELOVANJE NIKOLE POTKONJAKA RAZVOJU METODOLOGIJE PEDAGOGIJE U SAVREMENOM SISTEMU OBRAZOVANJA

Sažetak

Nauku definišemo kao logički uređen sistem znanja ili skup sistematizovanih saznanja. Osnovni cilj svake nauke usmeren je utvrđivanju zakona i zakonitosti u nizu pojedinačnih mnogobrojnih pojava, prikupljanju podataka i činjenica, kao i sagledavanju međusobnih odnosa i uzročno-posledičnih veza između pojava. Cilj ovog rada predstavlja teorijsko istraživanje usmereno na ulogu prof. dr Nikole Potkonjaka u stvaranju i afirmisanju pedagogije kao nauke sa posebnim akcentom na razvoj metodologije pedagogije. Zadaci u ovom istraživanju postavljeni su u skladu sa ciljem i usmereni su na: analizu biografije prof. dr Nikole Potkonjaka; analizu razvoja metodologije pedagogije pod uticajem Nikole Potkonjaka; Analizu i razvoj metodologije pedagogije u Jugoslaviji pod uticajem Nikole Potkonjaka. Metoda u ovom istraživanju je metoda teorijske analize, a tehnika analiza sadržaja. Autorka je ovim radom pokušala da doprinese razumevanju naučnog i stručnog delovanja u razvoju pedagogije i metodologije pedagogije Nikole Potkonjaka. Takođe, u radu se detaljno analiziraju počeci bavljenja pedagogijom, obrazovanjem i metodologijom istaknutog pedagoga i akademika. Naveći doprinos radu je analiza njegovih stavova u razvoju metodologije pedagogije, kao i uticajem na druge autore i poznate autore u Jugoslaviji.

Ključne riječi: Metodologija pedagogije, Sistem obrazovanja, Nikola Potkonjak, Naučni doprinos, Društvo znanja

MELIHA MALIKIĆ**UPOTREBA PREZENTA U ROMANU „OTKUP SIROVE KOŽE” ABDULAHA SIDRANA****Sažetak**

O Abdulahu Sidranu i njegovu djelu dosta se pisalo i piše, te je i roman „Otkup sirove kože“ samim time interesantan za analizu kako za književnike, tako i za lingviste. Ovaj rad obuhvata analizu upotrebe i učestalosti prezenta. Sama analiza i izrada ovog rada pokazat će da je ovaj glagolski oblik, i pored velike prisutnosti i drugih glagolskih oblika, najfrekventniji. Također, u radu će biti predstavljene i funkcije prezenta osim njegove primarne funkcije - iskazivanje radnji u sadašnjosti, a to su funkcije iskazivanja radnje u prošlosti (historijski), radnje koja će se desiti u budućnosti (futurski), a zajednički naziv za oba prezenta je pripovjedački, radnja za svako vrijeme (svevremenski ili poslovnici) itd.

Ključne riječi: Glagolski oblik, prezent, historijski, futurski, pripovjedački, poslovični

**VANESA MALKIĆ
ERNA LUCIĆ**

JU Zavod za odgoj i obrazovanje osoba sa smetnjama u psihičkom i tjelesnom razvoju Tuzla, Filozofski fakultet - Odsjek za socijalni rad

ULOGA PROFESIJE SOCIJALNOG RADA PRED IZAZOVIMA BOSANSKO-HERCEGOVAČKOG DRUŠTVA

Sažetak

Profesija socijalnog rada proizašla iz osnovnih postulata i načela nauke o socijalnom radu se od perioda svoje prvobitne društvene afirmacije pa do danas nalazila pred brojnim društvenim izazovima. Svi izazovi sa kojima se susretala su imali dvostruki uticaj na nju; sa jedne strane su uticali na postavku njena uloge u društvu a sa druge, na njen razvoj u smjeru odgovora na sve više rastuće potrebe društva. Na društveni razvoj, praćen naučnim otkrićima u različitim oblastima uvijek je negativno uticala potreba pojedinaca za zauzimanjem utjecajnijeg položaja, kako njega tako i njegove etničke grupe te se ta potreba uvijek transformisala u formu ratnih djestava što je dovodilo do degradacije društvenih vrijednosti. S obzirom da je naša država, u ne tako davnoj prošlosti, bila žrtva ratnih dejstava, a što je direktno uticalo na povećanje društvenih potreba, nauka o socijalnom radu kao i profesija socijalnog rada našli su se pred novim izazovom. Prvi se ogleda u prepoznavanju i izučavanju društvenih i socijalnih potreba a drugi u njihovom zadovoljavanju a sve u cilju održanja društvenog i socijalnog balansa. Ljudske potrebe, polazeći od biološki preko emocionalnih pa sve do socijalnih potreba oduvijek su predstavljale predmet socijalnog rada. Socijalni radnik, kao profesionalac, kroz svoj holistički pristup u radu, zauzima veoma značajno mjesto u društvenoj zajednici te se kao takav mora dodatno afirmisati i zauzeti značajnu ulogu ako ne i jednu od vodećih uloga u borbi pred društvenim izazovima u kojem se našlo kako savremeno društvo tako i naša država kao dio njega.

Ključne riječi: Socijalni rad, profesija socijalnog rada, socijalne potrebe, holistički pristup, savremeno bh društvo

MIRNA MARKOVIĆ

Univerzitet u Sarajevu, Filozofski fakultet

AKADEMSKO OSOBLJE – IZMEĐU STABILNE ODLUKE O OSTANKU I NESIGURNE PROJEKCIJE O ODLASKU SA UNIVERZITETA

Sažetak

Akademsko osoblje predstavlja najvažniji resurs univerziteta i kao takav determinira njegov uspjeh u ispunjenju tradicionalno definirane misije: izgradnje i diseminacije znanja usmjerenih ka oplemenjivanju, osposobljavanju i odgoju najvažnijeg resursa društva- ljudi. Upravo iz tog razloga, svaki dobrovoljni neplanirani odlazak sa univerziteta može biti shvaćen kao osipanje intelektualnog kapitala koji nije jednostavno nadomjestiti. Iako se svaki odlazak ne može nužno okarakterizirati kao disfunkcionalan (određeni odlasci su poželjni, poput privremenih odlazaka u funkciji mobilnosti u akademskoj zajednici, ali i odlazaka nekompetentnih zaposlenika ili onih koji se ne žele ili ne mogu prilagoditi organizacijskoj kulturi i klimi univerziteta), često se mogu prepoznati kao simptom nezadovoljstva zaposlenih koji organizacija nerijetko, namjerno ili ne, propušta identificirati. Pored očiglednih posljedica disfunkcionalnih odlazaka, od onih neposredno opažljivih i mjerljivih (npr. problemi u organizaciji nastave i mentorisanju studentskih radova, troškovi povezani sa procesom pronalaska adekvatne zamjene i dr.) do manje opažljivih (npr. smanjenje zadovoljstva radnim opterećenjem akademskog osoblja koje ostaje, veća izloženost stresu uzrokovanim poslom, negativnija organizacijska klima i dr.), istraživanja sugeriraju kako i samo razmišljanje o eventualnom odlasku može imati značajne efekte na organizacijsku učinkovitost. Zaposlenik koji je zaokupljen mislima o napuštanju organizacije skloniji je psihološki se distancirati od neposrednog socijalnog okruženja (radnih kolega i saradnika), manje je motiviran i manje spreman efektivno doprinjeti poslovanju organizacije u kojoj radi. Cilj ovog rada je skrenuti pažnju na mogući doprinos percipirane promjene uslova rada, uzrokovanih metamorfozom tradicionalnog modela univerziteta u korporativni model, na razmišljanje akademskog osoblja o napuštanju posla, pa čak i akademske karijere. U ovom kontekstu, posebna pažnja će biti posvećena definiranju uloge rukovodstva univerziteta u održavanju (ponovnom uspostavljanju) klime povjerenja kao preduslova pozitivne recepcije akademskog osoblja na bilo kakve promjene u uslovima rada, pozitivne evaluacije posla i optimističnog promišljanja izvjesnosti ostanka na trenutnom poslu. Naglasak je na povjerenju akademskog osoblja u istrajnost akademske zajednice na zaštiti tradicionalnih vrijednosti akademije, njene autonomije i digniteta u društvu. Održavanjem klime povjerenja, ulaganjem u razvoj i akumulaciju psihološkog kapitala univerziteta, te izgradnjom pozitivnog psihološkog ugovora između akademskog osoblja i rukovodstva moguće je stvoriti uslove za uvođenje promjene koja će biti shvaćena kao svrsishodna i nužna, čak i kada je prvobitno naglašeno negativno konotirana.

Ključne riječi: Akademsko osoblje, namjera napuštanja organizacije, uloga rukovodstva, klima povjerenja, psihološki kapital univerziteta, psihološki ugovor.

MIOMIR MAROŠ

Fakultet za sport i fizičko vaspitanje Nikšić

ELEMENTI MEDIJSKOG BRENDA KAO ELEMENTI PROFESIONALIZMA

Sažetak

Medijski brend u Crnoj Gori, po istraživanju, ima, osam elemenata: identitet (autentičan autorski pečat i vizuelni identitet), kvalitet (novinarska profesionalnost i zadovoljenje osnovnih i izvedenih funkcija medija), najveća traženost (rejting kod publike često je dokaz kvaliteta ili nije, ali je uslov da dati medijski proizvod postoji, jer donosi oglašivače), povjerenje-uticaj (kredibilitet kod javnosti koji osigurava veći uticaj), emocija (uslov za brend je emocionalna povezanost proizvoda i publike, koja pored osnovne, ima i dodatnu vrijednost brenda-niz prijatnih osjećaja), publika (često je i kreator medijskih sadržaja -građansko novinarstvo), društveno odgovorno poslovanje (zasnovano na istraživačkom novinarstvu i odgovornosti medijske kuće za zajednicu) i strategija medija (domaći mediji su prvenstveno zasnovani na programima od javnog interesa i teže da se predstave i na drugim platformama-krosmedijski menadžment).

Ključne riječi: Media, Montenegro, brand, professionalism

**DAMIR MATANOVIĆ
EMINA BERBIĆ KOLAR**

Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku, Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

POLOŽAJ I PERCEPCIJA HUMANISTIČKIH ZNANOSTI U REPUBLICI HRVATSKOJ NA POČETKU 21. ST.

Sažetak

Radom će se propitati suvremeni položaj humanističkih znanosti u Republici Hrvatskoj s obzirom na druge znanosti, osobito na STEM područje koje trenutačno zauzima primarni položaj u znanstvenim i stručnim krugovima u odnosu na humanističke, ali i društvene znanosti čiji se smisao i povijesna vrijednost gubi i/ili potiskuje u drugi plan. Cilj je rada kritički prikazati suvremeni položaj i recepciju humanističkih znanosti u suvremenom hrvatskom društvu. Izvori za istraživanje bit će dostupna literatura te medijski članci i prikazi kako bi se cjelovito ukazalo na društvenu percepciju humanističkih znanosti te ponudilo moguća rješenja. Svrha je rada podići razinu svijesti o važnosti i vrijednosti humanističkih znanosti u najširem smislu njezinoga značenja te ukazati na njezinu neupitnu vrijednost kao temelja zapadnoga civilizacijskoga kruga.

Ključne riječi: humanističke znanosti, povijest, jezik, zapadni civilizacijski krug

**LJUBICA MATEK
JASNA POLJAK REHLICKI**

Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet

(NE)MOGUĆNOST AKADEMSKOG INTEGRITETA U ROMANU STONER JOHNA WILLIAMSA

Sažetak

Nedavno ponovno otkriven akademski roman Stoner bavi se različitim pitanjima poput važnosti književnosti za osobni rast pojedinca, napetostima između osobnih želja i društvenih konvencija, uloge obitelji u životu pojedinca, te radne etike općenito. Međutim, roman ujedno razotkriva slojeve sveučilišne politike i prikazuje različite grupe profesora i studenata. Dave Masters, jedan od likova u romanu, smatra da sveučilište ne može pridonijeti niti osobnom rastu niti materijalnom uspjehu i ekonomskoj stabilnosti. On sveučilište percipira utočištem za one koji ne bi uspjeli izvan njega - u društvu. Životi drugih nastavnika i studenata na fiktivnom Odsjeku za engleski jezik svjedoče da društvo utječe na akademski život i obrnuto, te da sveučilište ne funkcionira u izolaciji. Štoviše, likovi i događaji prikazuju prijelaz od liberalne ka neoliberalnoj sveučilišnoj politici. S jedne strane, Archer Sloane predstavlja tradicionalno sveučilište i humanističku misao i njegov student William Stoner pokušava slijediti smisao, vrlinu i ljepotu tijekom cijele svoje karijere. S druge strane, Hollis Lomax predstavlja novu sveučilišnu politiku utemeljenu na korporativnom načinu funkcioniranja i intrigama, čiji poslijedoktorand Walker iskorištava tu situaciju prikazujući pretencioznost i nepotizam kao znanje. U radu će se raspravljati o pitanjima akademskog integriteta i javne percepcije akademika te važnosti akademskog rada onako kako su prikazani u Williamsovom romanu

Ključne riječi: John Williams, Stoner, academic novel, university politics, academic integrity

**VELIDA MEHIĆ
AZRA ARNAUTOVIĆ**

Univerzitet u Tuzli, Filozofski fakultet

KONVERGENCIJA MEDIJA U OBRAZOVANJU

Sažetak

Ubrzanim razvojem novih komunikacijskih tehnologija kao i konvergencije medija, omogućeno je njihovo primjenjivanje u svim oblastima nauke, kako za istraživanja tako i za širenje informacija, te približavanje istih do krajnjih korisnika. Vrijeme školske table i krede, grafoskopa i isključivo škole kao mjesta obrazovanja je prošlost. Novi vidovi prenošenja znanja i interaktivnog učenja postaju norma u obrazovnom sistemu, kao i u samom odnosu nastavnika i učenika. Kada govorimo o školskom okruženju te dimenzijama i oblicima komunikacije učenik-nastavnik, društvene mreže postaju mjesto na kojima se nadopunjava znanje i razmjenjuju informacije. Mogućnosti koje nam pruža konvergencija medija, ali i očekivanja mladih koje odrastaju u novom tehnološkom dobu, primorava da se prenošenje znanja prilagodi i unaprijedi u korak s tim, a u cilju podizanja kvaliteta obrazovanja.

Ovim prikazom rada autori žele da pokažu primjer potencijalne uloge online komunikacije i praktične primjene društvenih mreža u obrazovanju. Uzorak je razred jedne srednje stručne škole sa dvadeset učenika. Razred je izabran po kriteriju aktivne komunikacije učenika i profesora koji koriste društve medije za dopunjavanje naučnih sadržaja, konsultacija i informisanja učenika o školskim aktivnostima. Ovo je kratka kvalitativno-kvantitativna studija. Korišten je strukturirani upitnik formulisan sa pitanjima koja su specifično vezana za nove medije i njihov uticaj na obrazovni proces. Dobiveni rezultati pokazuju da 100% učenika posjeduje računar a 40% pametni telefon. 15% učenika je informisano da škola posjeduje web stranicu a njih 100% ima uvida u Facebook prostor škole. Na pitanje o posjećivanju pomenutih internet prostora škole 55% ponekada posjećuje taj prostor, a nikada - samo 5%. Korisnost posjećivanja internet prostora je zabilježilo 70%. Formiranu facebook grupu učenici koriste u svrhu komunikacije: njih 30% koristi isključivo za komunikaciju sa profesorom, a 90% navodi da osim za nastavu koristi i za međusobne kontakte. Dobiveni rezultati takođe pokazuju da učenici smatraju da ovaj vid komunikacije olakšava relaciju učenik profesor (70%), a njih 55% navodi da im je lakše savladati gradivo datog predmeta. Na pitanje o korisnosti objavljenih sadržaja, najavu provjere znanja su ocjenili kao najkorisniju informaciju, a najslabiju ocjenu su dali informisanju o događajima vezanim za ostale aktivnosti u školi. Skoro polovina (40%) ispitanih učenika smatra da bi ovaj model komunikacije sa profesorom poboljšao uspjeh učenika iz datog predmeta; poboljšao spremnost za provjeru znanja i povećao interes učenika za dodatnim sadržajima iz datog predmeta ili oblasti. Dobiveni rezultati pokazuju pozitivne aspekte korištenja društvenih mreža u nastavi. Komunikacija profesor - učenik, te učenik-učenik, na ovaj način, motiviše za postizanje boljih rezultata u sticanju novih znanja i međusobnih relacija među vršnjacima. U ovom primjeru, iz rezultata je vidljivo da je namjena korištenja društvene mreže bila primarno kao dopuna postojećem nastavnom metodu rada i sadržaju, ali svakako današnjim generacijama učenika prihvatljiva i movirajuća. S tim u vezi ideja je iznaći nove kreativne

mogućnosti dopune nastavnog sadržaja i komunikacije kroz društvene mreže koji će biti optimalnije iskorištena u korist pružanja kvalitetnijeg obrazovanja i psihofizičkog razvoja učenika.

Ključne riječi: konvergencija medija, društvene mreže, obrazovanje.

**92.MIRZA MEHMEDOVIĆ
VELIDA MEHIĆ**

Univerzitet u Tuzli, Filozofski fakultet

**ULOGA LOKALNIH JAVNIH MEDIJA U POLITIČKOJ INTEGRACIJI I
JAČANJU NACIONALNOG IDENTITETA**

Sažetak

U periodu deklarativne političke orijentacije ka euroatlantskim integracijama, koje podrazumijevaju i reformu zakonskih okvira za osnivanje i rad javnih medija, Bosna i Hercegovina se suočava sa pitanjima opstanka trenutnog modela lokalnih javnih medija i njihove uloge u demokratskim procesima. U kontekstu reforme javnog medijskog sistema, ovaj rad se bavi trenutnom programskom orijentacijom i produkcijskim kapacitetima kojima lokalni (i regionalni) javni mediji, osnovani uglavnom u ratnom i poratnom periodu, mogu odgovoriti savremenim komunikacijskim interesima publike u Bosni i Hercegovini. Na uzorku od deset lokalnih javnih medija sa područja sjeveroistočne Bosne, ovaj rad se bavi analizom ukupne programske šeme oslonjene na vlastitu produkciju, te ispitivanjem komunikacijske orijentacije medija spram aktuelnih političkih odnosa na lokalnom i nacionalnom nivou. Imajući u vidu model finansiranja koji podrazumijeva godišnje grantove iz javnih prihoda za rad lokalnih javnih medija, analiza obuhvata propitivanje vertikalnog odnosa vlast-medij-građani, odnosno profilaciju distribuiranog medijskog sadržaja ovisno o specifičnim lokalnim interesima i potrebom za jačanjem ukupnog nacionalnog identiteta građanina kao univerzalne političke kategorije. Primarnu poziciju u radu zauzima opšta politička orijentacija samih medija, odnosno odgovor na pitanja koja se vežu za servisnu ulogu u sistemu javnog komuniciranja, koja bi trebala u fokus produkcije programskih sadržaja staviti interes građanina, a ne specifične političke odnose u lokalnoj vlasti.

Ključne riječi: javnost, lokalni mediji, interes, građanin, vlast, komunikacija

**SUZANA MIHAJLOVIĆ BABIĆ
MILENA DESPOTOVIĆ
MARINA ĐAKOVIĆ**

Univerzitet u Beogradu, Fakultet političkih nauka

ADMINISTRIRANJE NAKNADA I SOCIJALNIH USLUGA U REPUBLICI SRBIJI NAKON EKONOMSKE KRIZE - IZAZOVI ZA PROFESIJU SOCIJALNOG RADA

Sažetak

Globalna ekonomska kriza, koja je zahvatila i države Zapadnog Balkana od 2008. godine, u Republici Srbiji imala je za posledicu porast stopa nezaposlenosti, siromaštva i socijalnog isključivanja. Ove promene uzrokovale su porast broja korisnika sistema socijalne zaštite, naročito korisnika koji pripadaju grupaciji materijalno ugroženih. Centar za socijalni rad predstavlja osnovnu socijalnu službu, odnosno ustanovu sistema socijalne zaštite u Republici Srbiji, u okviru koje se obezbeđuju naknade i socijalne usluge vulnerabilnim populacijama. Porast broja korisnika i potreba za razvojem novih socijalnih usluga, u skladu sa prihvaćenim konceptom socijalnog uključivanja, predstavljaju izazove za administriranje socijalnih prava u praksi, uzimajući u obzir smanjenje kadrovskih kapaciteta u socijalnim službama čemu je doprinela i uredba o zabrani zapošljavanja u javnom sektoru. Opšti cilj istraživanja je sticanje dubljih saznanja o faktorima koji otežavaju administriranje naknada i socijalnih usluga od strane socijalnih radnika u centrima za socijalni rad. Specifični ciljevi istraživanja su opis i objašnjenje uticaja normativnih faktora na nacionalnom nivou, organizacionih faktora na nivou socijalne službe i prakse profesionalnog delovanja socijalnih radnika na proces administriranja socijalnih prava. Stoga, osnovno istraživačko pitanje rada je: koji su osnovni izazovi sa kojima se suočavaju socijalni radnici u Republici Srbiji u obezbeđivanju socijalnih prava vulnerabilnom stanovništvu? U deskriptivnom delu istraživanja kvalitativnom analizom se obrađuju naučni, stručni i evidencijski dokumenti o predmetu istraživanja. Analiza sadržaja dokumenata u prvom segmentu rada ukazala je na neusklađenost između normativnih akata i prakse funkcionisanja socijalne službe. Eksplorativni deo istraživanja podrazumeva primenu posebno konstruisanog upitnika koji je upućen centrima za socijalni rad u cilju prikupljanja informacija o materijalnim i nematerijalnim uslovima rada socijalnih radnika. Na upitnik je odgovorilo 75 socijalnih radnika, pri čemu je uzorak karakterisala pripadnost ispitanika različitim: regionima, vrstama radnog angažovanja, unutrašnjim organizacionim jedinicama, dužinama radnog staža u profesiji i pozicijama u upravljanju i organizovanju radnog procesa. U okviru materijalnih aspekata rada u centrima za socijalni rad većina ispitanika je negativno ocenila mesečnu novčanu naknadu za rad, radni prostor i opremu za obavljanje radnih zadataka, kao i postojeće mogućnosti za plaćenu edukaciju u cilju stručnog usavršavanja. Obim rada, raspoloživo vreme za obavljanje radnih zadataka i mogućnost napredovanja većina ispitanika je ocenila negativno u okviru nematerijalnih aspekata rada, dok su većinski pozitivno ocenjeni saradnja sa kolegama, lične kompetencije i afiniteti za trenutnu radnu poziciju. Istraživanje je ukazalo na probleme saradnje sa predstavnicima ostalih podsistema u

lokalnoj zajednici sa kojima Centar za socijalni rad saraduje, emocionalnu i fizičku iscrpljenost socijalnih radnika, kao i pitanje bezbednosti na poslu. Rezultati istraživanja ukazuju na neophodnost unapređenja položaja stručnih radnika u socijalnoj zaštiti u Republici Srbiji u cilju efikasnijeg i efektivnijeg obezbeđivanja socijalnih prava.

Ključne riječi: Socijalne službe, administriranje socijalnih prava, Centar za socijalni rad, Republika Srbija

ALEKSANDRA MILENOVIĆ

Univerzitet u Nišu, Pedagoški fakultet u Vranju

ZNAČAJ I POTREBA IZUČAVANJA VERONAUKA NA NASTAVNIČKIM FAKULTETIMA

Sažetak

Nakon više decenija veronauka je početkom 21. veka kao nastavni predmet ponovo uvedena u sve osnovne i srednje škole. Sve je razvijenija i svest o značaju religije i verovanja u istoriji i kulturi svakog naroda i o potrebi verskog vaspitanja dece. Bez obzira na to, verska nastava i dalje nema očekivanu vaspitnoobrazovnu efikasnost zato što je prate brojni problemi: izborni karakter, nedovoljna kompetentnost veroučitelja, neodgovarajući udžbenici, nedovoljna povezanost nastavnih planova i programa s mogućnostima dece određenog uzrasta i ostali. Polazeći od činjenice da versku nastavu pored studenata koji su završili fakultet koji odgovara religijskoj zajednici kojoj pripada verska nastava koju realizuju i studenti koji su završili studije razredne nastave, sociologije, istorije i istorije umetnosti. U praksi su to i svršeni studenti ostalih nastavničkih smerova. Polazeći od toga, autor ukazujući na značaj i neophodnost verske nastave u osnovnim i srednjim školama, ukazuje na značaj i potrebu uvođenja verske nastave kao nastavnog predmeta na svim nastavničkim fakultetima, s konkretnim predlogom nastavnih sadržaja koji bi se trebali izučavati. To bi doprinelo da studenti tokom studija steknu neophodna znanja koja bi im bila potrebna da efikasnije realizuju versku nastavu u školi ukoliko bi bili uključeni u njenoj realizaciji.

Ključne riječi: religija, verovanje, verska nastava, versko vaspitanje, versko obrazovanje

**ZLATKO MILIŠA
NEMANJA SPASENOVSKI**

Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet

KAKO JE DOŠLO DO KOMERCIJALIZACIJE VISOKOG OBRAZOVANJA?

Sažetak

Komercijalizacija visokog obrazovanja samo je logična posljedica sveopće komercijalizacije života, koju ćemo u ovome članku sagledati iz sociopedagogijskog pristupa. U radu analiziramo pojavu i razvoj konzumerizma, ne kao ekonomske teorije, već nametnutog životnog stila i društvene ideologije. Konzumerizam je proizvod kapitalističkog sustava koji pomoću manipulativnih medija kreira potrošačke navike. Potrošnja je još krajem 18. stoljeća postala masovna, a od 21. stoljeća prerasta u ideologiju posjedovanja proizvoda i stvari često nepotrebnih ili nefunkcionalnih, a odabir proizvoda nosi sa sobom statusnu pripadnost, ili identifikacijski značaj (prepoznavanja) konzumenta. Cilj je ovoga rada dati okvir pedagoške problematike u analizama konzumerizma te potaknuti struku s aktualnim pitanjima na dodatna istraživanja. Da bismo udovoljili zahtjevima tako definiranog cilja, na temu konzumerizma konzultirana je relevantna literatura različitih društvenih znanosti kao i recentna istraživanja (iz inozemstva). Jedan od važnijih razloga ekspanzije konzumerizma na svim razinama je svakako i šutnja akademske zajednice. U ovome članku apeliramo na značajno veći angažman znanstvenika, osobito iz društvenih i humanističkih znanosti. Na temelju istraživanja radova objavljenih u hrvatskim pedagojskim i sociologijskim časopisima otkrivamo da je pitanje komercijalizacije života i konzumerizma gotovo na marginama znanstvenih istraživanja, a problem je više nego aktualan. U radu se navode neki poticajni primjeri za pedagošku praksu - osvještavanje problema konzumerizma kod djece i mladih, ali i navodi potreba za uvođenjem programa sustavno na nacionalnoj razini. Ovaj rad tretira konzumerizam i komercijalizaciju života kao iznimno važno pedagoško pitanje, stoga se nadamo ovim člankom potaknuti na širu akademsku raspravu iz različitih perspektiva i znanstvenih područja o nadasve aktualnom problemu komercijalizacije života iz koje proizlazi i komercijalizacija visokog obrazovanja.

Ključne riječi: komercijalizacija života, komercijalizacija visokog obrazovanja, konzumerizam, društvene znanosti, humanističke znanosti

PREDRAG MIRČEĆIĆ*Univerzitet u Beogradu, Filološki fakultet***ULOGA GLEDAOCA U POZORIŠTU POTLAČENOG**

U radu se ispituje uloga gledaoca u pozorištu potlačenog Augusta Boala. Autor prvo predstavlja osnovne ideje Boalove poetike kao i najvažnije oblike pozorišta potlačenog kao što su forum-pozorište, pozorište direktne akcije i legislativno pozorište koji bi trebalo da konkretno i praktično doprinesu društvenim promenama. U nastavku rada autor analizira Boalovo shvatanje uloge gledaoca u pozorištu potlačenog sa posebnim osvrtom na kontekst tradicije evropskog teatra (Aristotel, Breht) koju Boal kritikuje i odbacuje. U zaključku autor ispituje da li Boalov gledalac može doprineti transformaciji društva i humanizaciji čovečanstva s obzirom na to da pozorište (potlačenog) samo po sebi nije i ne može biti revolucija.

Ključne riječi: Augusto Boal, pozorište potlačenog, gledalac

**NERMIN MULAOSMANOVIĆ
NEDIM PRELIĆ**

MSS Teočak

KONFORMIZAM KOD STUDENATA: RAZLIKE U SPOLU, DOBI I SREDINI ŽIVLJENJA

Sažetak

Međusobna zavisnost mladih dovodi do niza socijalnih procesa koji određuju sadržaj, oblik i način djelovanja pojedinca i grupa u društvenom kontekstu. Konformizam je socijalni uticaj kojem smo svakodnevno izloženi. Mnogo vremena se provodi u socijalnoj interakciji, pri čemu mladi utiču jedni na druge: na osjećaje, razmišljanja, i ponašanje drugih. Na osnovu promjene ponašanja zbog utjecaja drugih, šire se mnoga korisna i pro-socialna, ali i štetna ponašanja. Osobe mogu svjesno ili nesvjesno, spremno ili nerado prihvatiti društveni uticaj ili mu se pak odupirati, a neslaganje s pripadajućim društvom može dovesti do širokog raspona različitih posljedica. U cilju samoodržanja i opstanka, društvo raznim suptilnim načinima usmjerava i utiče na ljude da misle i ponašaju se na društveno prihvatljiv i poželjan način. Stoga je ova tema interesantna za istraživanje, naročito kada su u pitanju studentske populacije ili mladi u pogledu njihove otpornosti i izlaska na kraj sa socijalnim uticajem. Osnovni problem rada ogledao se u ispitivanju tendencije konformističkog ponašanja studenata s obzirom na spol, dob i sredinu življenja. Neki od razloga pristupu ovom problemu su: da se sagleda da li su studenti manje skloni konformiranju obzirom da istraživanja ukazuju na veću otpornost uticaju poslije srednjoškolskog perioda, postojeća literatura o dobnim razlikama u pogledu konformizma ukazuje da konformiranje opada s porastom dobi. Također, kada je u pitanju spol, primjetna je veća otpornost uticaju ženskog spola prema dosadašnjim izvještajima. Sredine su karakteristične sa svojim pravilima i normama ponašanja, vrijednosnim sistemima i kulturim običajima, stoga je bilo opravdano težiti ispitivanju konformizma i s obzirom na sredinu življenja. Ovo istraživanje je urađeno na prigodnom uzorku od 144 studenta (59,02 % ženski). U ispitivanju je korišten sociodemografski upitnik pripremljen za ovo istraživanje i skala konformizma (Turjačanin, 2007). Skala konformizma je imala zadovoljavajuće metriske karakteristike u ovom istraživanju ($\alpha = 0,742$). Dobijeni rezultati su pokazali da veći broj studenata na skali konformizma blago naginju ka nešto većim skorovima (83 ili 57,4 % ima veće vrijednosti od prosječnih na skali konformizma, dok 61 ili 42,36 % ispitanika postiže mnaje vrijednosti od prosječnih). Utvrđeno je da su studenti skloniji konformizmu od studentica ($U = 1986$, $Z = -2.12$, $p = 0.034$, $r = 0.18$). Kada je u pitanju dob, mlađi studenti su skloniji konformizmu od starijih ($-2(2, 144) = 10.98$, $p = .004$). Razlike s obzirom na sredinu iz koje studenti dolaze, nisu utvrđene ($U = 2486$, $Z = -0.087$, $p = 0.93$, $r = 0.007$). Rezultati pokazuju da instrumentalno konformiranje je statistički značajno povezano sa opštim tendencijama konformističkog ponašanja ($r_s(142) = .845$; $p < .01$). Dobijeni podaci o većem broju studenata sa izraženim tendencijama konformističkog ponašanja daju prostor za dalje ispitivanje faktora koji tome doprinose u savremenom društvu, razlike u spolu, dobi su u skladu sa ranijim istraživanjima kao i rezultati vezani za sredinu življenja studenata.

Ključne riječi: Konformizam, socijalni uticaj, studenti

SAFET MUŠIĆ

Ministarstvo odbrane BiH

GOVOR MRŽNJE KAO NOVI MOTIVACIONI FAKTOR RADIKALIZACIJE

Sažetak

U današnje doba, kada su globalizacija i kompjuterizacija prodrli u svaki kutak i sferu života, došlo je do razvoja nekih negativnih posljedica, koje su našle plodno tlo upravo u tehnologiji, internetu i medijima. Riječ je o govoru mržnje, što, nažalost nije nikakva nova pojava, nego je samo evoluirala i prilagodila se 21. stoljeću. Svako društvo pati i od svojih radikalnih dijelova, onih u kojima prevladava rasizam, ksenofobija, nacionalizam i druge negativne društvene pojave, a izuzetak nije ni Bosna i Hercegovina. Kao država tri naroda sa jednakim pravima, u Bosni i Hercegovini tako postoji velika šansa za netrpeljivost, te postepeno širenje govora mržnje. Bilo da se radi o internetskim portalima i forumima ili čak i javnim medijskim operaterima, evidentan je povećan promet govora mržnje. On se ispoljava ne samo u komunikaciji, nego i u retorici političara, gdje se često koristi za pravdanje djelovanja jedne stranke i naroda, a u isto vrijeme se provodi otvoreno osuđivanje i kritikovanje druga dva naroda u državi. Pojedinci, među kojima su čak i novinari, su našli za pravo da daju neprofesionalne izjave, objavljuju neistine ili neprovjerene informacije, bez pokazivanja minimuma profesionalne etike i empatije sa žrtvama. Iz ove negativne smjese na kraju se mora roditi nešto još lošije, kao što na globalnom nivou postoje primjeri širom svijeta, što može da vodi u radikalizaciju stanja. Jasno je da radikalizovani pojedinci i grupe mogu biti i nasilni, posebno prema određenim manjinskim grupama ili vjerskim zajednicama. Što je evidentno kroz primjere globalnog rasta desničarske ideologije, koja je sve više vidljiva u mnogim zemljama, a u posljednje vrijeme i u Evropi, desničarske stranke osvajaju sve više glasova i dobijaju izbore ili su djelovi vladajućih koalicija, šireći razne preuveličane strahove od drugih i drugačijih. Ovim radom želimo ukazati na činjenicu da je govor mržnje posebno opasna pojava u Bosni i Hercegovini, zbog činjenice da pojedine političke opcije i njihovi neodgovorni političari, upravo koriste govor mržnje kao sredstvo homogenizacije glasačkog tjela, ne osvrćući se na posljedice takvog djelovanja. Naravno, nisu političari jedini odgovorni, možemo na prvi pregled naslova tekstova ili tonskih izjava, svakodnevno vidjeti koliko novinari svojim neprofesionalnim izvještavanjem i objavljivanjem neprovjerenih informacija, nanose štetu medijskom prostoru i javnosti, šireći i podržavajući govor mržnje. Takođe, veći broj pojedinaca se odlučuje na komentarisanje ili na druge načine ispoljavaju svoje stavove na medijima i društvenim mrežama, posebno komentarišući informacije vezane za ratna dešavanja, a koji po pravilu izazivaju vjersku i nacionalnu netrpeljivost, kao jedan od rezultata govora mržnje. Zbog svih tih specifičnosti u BiH, moguća je konekcija koja vodi iz govora mržnje u dodatnu radikalizaciju stanja, pa čak može pojačati i nivo samoradikalizacije pojedinaca.

Ključne riječi: mržnja, govor mržnje, internet, radikalizacija, ekstremizam

SAFET MUŠIĆ

Ministarstvo odbrane BiH

SEKURITIZACIJA MIGRANTSKE KRIZE NA ZAPADNOBALKANSKOJ RUTI

Sažetak

Države zapadnog Balkana suočene su sa problemom migrantske krize, te rješavanjem posljedica i svih drugih pitanja koja su uzrokovana migracijskim procesom. Pristup i odgovor vlada pojedinih država prema migrantskoj krizi su bili različiti, jer su proizašli iz potrebe da se zaustavi migracija ili da se stavi pod kontrolu, a posebno u domenu prihvata migranata i po humanitarnim pitanjima. Jedna od važnijih migrantskih ruta je tzv. Zapadnobalkanska migrantska ruta, koja je u geografskom smislu predmet istraživanja ovoga rada. Države zapadnog Balkana su već osjetile težinu migrantske krize, te su iz tog razloga i podržane od strane EU i drugih donatora, kako bi izradile vlastite akcijske planove i poduzele adekvatne mjere u prihvatu i podršci migrantima tokom trajanja migrantske krize. Pojedini primjeri su pokazali da je zapadnobalkanska migrantska ruta korištena od strane ekstremista za prebacivanje u države EU, čime je ova ruta postala sigurnosno rizičnija. Takođe su evidentirani primjeri kriminalizacije migrantske krize u pojedinim državama EU, ali i državama zapadnog Balkana. Naime, profunkcionisale su ili su obnovljene krijumčarske mreže, preko kojih krijumčari za velike svote novca ilegalno prebacuju migrante, ali ih i često izvaraju. Osim sigurnosnog aspekta, zapadnobalkanska ruta predstavlja socijalni, politički i humanitarni izazov. Jasno je da humanitarni uvjeti tokom kretanja migranata ne zadovoljavaju ni minimalne standarde, niti postoji potreban nivo sigurnosti i zaštite migranata. Poseban problem predstavlja patnja kroz koju prolaze djeca migranti, neka od njih su bez doma više od tri godine, što ostavlja psihološke i razvojne posljedice, te utiče na zdravlje djece. Sagledane su pravne i druge pretpostavke stanja, kao i dobre prakse u najboljem interesu djeteta. Glavni cilj istraživanja kroz rad je sveukupni uticaj migrantske krize na stanje sigurnosti na prostoru zapadnog Balkana i BiH, zatim se analiziraju pravni aspekti i povećanje nivoa kriminalizacije migracije, te u posljednjem poglavlju istražuje se problematika djece migranata, koji su ujedno i najugroženija kategorija stradalnika u migrantskoj krizi.

Ključne riječi: migrantska kriza, Zapadni Balkan, Sigurnost, Ljudska prava

SANJA NIKOLIĆ

Univerzitet u Beogradu, Učiteljski fakultet

MULTIKULTURALNO I INTERKULTURALNO OBRAZOVANJE - PRAKSA I REGULATIVA

Sažetak

Obrazovni sistem kao jedna od instanci u funkcionisanju društva mora uzeti u obzir postojeću različitost - multidisciplinarnost. Interkulturalno obrazovanje teži razvijanju održivog načina života u multikulturalnom društvu kroz: izgradnju razumevanja, uzajamnog poštovanja, fleksibilniji stav prema kulturnim različitostima. Dominantni regionalni porekla migranata su: delovi Azije, Afrike i Bliskog Istoka, a osnovni uzroci migracija su: ratni sukobi, ekonomski faktori, progon i spajanje porodica. Od decembra 2016. godine počelo je uključivanje dece migranata u formalno školski sistem u Srbiji kroz pilot projekat koji je sproveo UNICEF. U Srbiji trenutno pohađa oko 700 učenika migranata redovan školski sistem kroz inkluzivno obrazovanje. U radu je prikazan Benetov razvojni model interkulturalne osetljivosti, kao i primeri dobre prakse interkulturalnog obrazovanja u školama u Srbiji.

Ključne riječi: Multikulturalnost, interkulturalno obrazovanje, migranti, inkluzija.

EDINA NIKŠIĆ REBIHIĆ

Univerzitet u Sarajevu, Filozofski fakultet

INTERKULTURALNE DIMENZIJE HABITUSA SAVREMENOG UČITELJA

Sažetak

Rapidne društvene promjene novog doba od savremene škole zahtijevaju drugačije pristupe kurikulumu i nastavnim strategijama. Škola je odgojno-obrazovna institucija koja priprema učenike za sudjelovanje u raznolikom svijetu. Interkulturalnim odgojem u školi izgrađuje se svijest o artikulaciji vlastitog identiteta, ali i prihvatanju drugoga, tj. razvoju interkulturalne osjetljivosti, osviještenosti i kompetentnosti. Interkulturalizam u nastavi se temelji na općem načelu da se djetetu omogući optimalno podržavajuće okruženje u kojem će se svako dijete bez izuzetka osjećati sigurno. Savremeni učitelj treba biti motiviran daljim unaprijeđenjem odgojno-obrazovnog procesa u kojem će se djeci razvijati osjećaj za pluralizam i zajedništvo, učeći ih da poštuju i cijene različitosti. Naime, nužno je da učitelji budu osposobljeni za prenošenje vrijednosti poštivanja i uzajamnog razumijevanja drugoga i drugačijeg. Međutim, kako bi poučavali druge interkulturalnosti, potrebno je da društvo ima interkulturalne učitelje. Incijalnim obrazovanjem neophodno je obuhvatiti ovaj segment, kako se ne bi očekivalo od učitelja da odgovaraju na društvene izazove, bez odgovarajuće pripreme. Cilj ovog istraživanja je ispitati ulogu inicijalnog obrazovanja na izgradnju interkulturalne dimenzije identiteta savremenog učitelja. Analizirajući Nastavni plan i program jednog učiteljskog fakulteta u BiH, dobili smo uvid u sadržaj kolegija koji obuhvataju interkulturalne aspekte. Koristeći intervju sa univerzitetskim nastavnicima istog fakulteta dobili smo rezultate da je mnogo više kolegija u kojima su postojana načela interkulturalnog poučavanja od onih u kojem je postojan eksplicitan interkulturalni sadržaj. Univerzitetski nastavnici prepoznaju značaj interkulturalnog odgoja za buduće učitelje, pa nastoje kroz svoju nastavu prožeti i interkulturalni sadržaj, mada priznaju nedovoljno. Odgovor na društvene izazove doista treba biti savremeni koncept škole koja prihvata i promovira različitosti u odgoju i obrazovanju, poštujući spektar identiteta svih sudionika odgojno-obrazovnog procesa. U konačnici, neophodno je krenuti od inicijalnog obrazovanja, koji izgrađuje snažnu interkulturalnu dimenziju habitusa savremenog budućeg učitelja. Savremeni učitelj dužan je provoditi interkulturalna načela u promicanju interkulturalnih vrijednosti.

Ključne riječi: interkulturalizam, učitelj, inicijalno obrazovanje, pluralizam

**EDINA NURIKIĆ
MELINDA BOTALIĆ**

Univerzitet u Sarajevu

UTJECAJ SREDINE NA MUŠKE RODNE ULOGE U ROMANU ČAST (ISKENDER) AUTORICE ELIF ŞAFAK

Sažetak

Isčitavajući romane autorice Elif Şafak zapažamo da je spisateljica kako ženske, tako i muške uloge u društvu i porodici posmatrala iz rodne perspektive i pokušala ukazati na probleme muškaraca koji su odgajani u patrijarhalnom duhu, pa im je samim tim nametnut određeni model razmišljanja i ponašanja. Pitanjem rodni uloga patrijarhalnog muškarca Elif Şafak se posebno pozabavila u romanu Čast (Iskender). Roman Čast obiluje muškim likovima čije jednoobrazno ponašanje i identične reakcije na određene situacije ukazuju na zajedničku podlogu njihovog odgoja. Zaštitnička uloga muškarca, kao i sve ostale rodne uloge determinirane patrijarhalnim normama, izvorište nalaze u porodici. U slučaju odstupanja muškarac se smatra izdajnikom svoga roda ili u najboljem slučaju nedostatnim muškarcem. To je dovoljno da u svojoj okolini bude izvrgnut ruglu, ismijavan i izopćen iz zajednice. Spisateljica u ovom romanu kreira muške likove čije životne puteve pratimo od samog djetinjstva, pa samim tim odmah na početku nudi odgovor na pitanja koja se postavljaju na kraju romana kada ovi likovi kao odrasle osobe donose određene odluke i snose posljedice tih odluka.

Ključne riječi: muške rodne uloge, patrijarhalne norme, roman Čast/Iskender, Elif Şafak/ male gender roles, patriarchal norms, Honor/Iskender novel, Elif Şafak

ADNA OKOVIĆ

UNIVERSITY OF SARAJEVO, FACULTY OF PHILOSOPHY

JANE ADDAMS: FEMALE ACTIVISM AND SECULAR HUMANISM IN THE AGE OF INDUSTRIALIZATION

Sažetak

In the decades that followed the Civil War, the U.S. society suffered from the by-products of urban growth, the rise of corporations and immigration, dealing with exploitation of work force, high poverty rates and widening class divisions. It is therefore not surprising that different middle-class urban reformers, in the dynamic, eclectic and diverse period dubbed the Progressive Era, aimed to improve living conditions in the United States, dealing with the social issues that had been present in the society for decades. Out of all the social reformers that worked during the Progressive Era, no-one embodied the spirit of social reform and activism the way Jane Addams did. A women's rights activist, pacifist, author and the "founding mother" of social work in America, Jane Addams is probably best known for opening the Hull House, a settlement house for immigrants and the indigent. Due to her anti-war activism, Addams won the Nobel Prize for Peace in 1931, thus becoming the first American woman to receive that award. Addams' attempts to help the marginalized, in a predominantly nativist, racist and anti-communist society, led to FBI Director, J. Edgar Hoover, labeling her "the most dangerous woman in America". Within the context of these circumstances, the paper focuses on Jane Addams' ideas on women's rights, social reform and American politics, as presented in her autobiography *Twenty Years at the Hull House* (published in 1910) and a selection of her essays. Furthermore, the paper will also pose a question how relevant Jane Addams' ideas are in contemporary (American) society, over 100 years after the publication of her most famous works.

Key words: Jane Addams, immigrants, women's rights, poverty, Progressivism

**SEAD OMERBEGOVIĆ
NIHAD KULENOVIĆ**

Univerzitet u Tuzli

OD UČITELJSKE ŠKOLE DO FILOZOFSKOG FAKULTETA U TUZLI: PRILOG PROUČAVANJU TRANSFORMACIJE VISOKOŠKOLSKOG OBRAZOVANJA

Sažetak

Osnivanjem Filozofskog fakulteta u Tuzli upotpunjena je jedna praznina u sistemu visokog obrazovanja na području Tuzle i njene okoline, čime su stvoreni uslovi za obrazovanje i usavršavanje stručnih i naučnih kadrova koji će biti osposobljeni za rad u obrazovnim i drugim javnim institucijama, te da se osposobe za brzo implementiranje novih tranzicijskih i razvojnih potreba bosanskohercegovačkog društva i države, i njeno integriranje u evropske i evro-atlanske integracije, u domenu vlastite društveno-kulturne i obrazovne prakse, uvažavajući dostignute evropske standarde obrazovanja, a to znači educiranje studenata za sadašnjost i budućnost.

U radu je prikazan historijat transformacije visokog obrazovanja na području regije sjeveroistočna Bosna, pa sve do osnivanja Filozofskog fakulteta, danas moderno organizirane visokoškolske institucije, čiji korjени dosežu do davne 1941. godine. Jer, upravo tada, u jeku Drugog svjetskog rata, u Tuzli je počela sa radom prva Učiteljska škola koja je, na neki način preteča Pedagoške akademije i sadašnjeg Filozofskog fakulteta u Tuzli. Prikazane su političke rasprave i odluke izvršne i zakonodavne vlasti svih nivoa neophodnih za osnivanje Filozofskog fakulteta. Hronološki je praćen razvoja fakulteta od dvopredmetnih studijskih programa u početnom periodu obrazovanja do inoviranih jednopredmetnih studijskih programa baziranih na, Sorbonskoj deklaraciji od 25. maja 1998. godine, Bolonjskoj deklaraciji od 19. juna 1999. godine, te strukturi obrazovnih studija na nekim fakultetima u Bosni i Hercegovini, Evropi i svijetu.

Kako je Filozofski fakultet u Tuzli orijentiran ka inovacijama visokoškolske nastave i nastavno-naučnih programa, kao i na apliciranju rezultata edukacije i istraživanja, time se samo još više, neizbježno, nameće potreba otvaranja novih studijskih programa, kao što su, Politologija, usmjerenje međunarodni odnosi i diplomatija, Komparativna književnost, Kulturalne studije i drugo, čime bi se zadovoljile potrebe države i društva za novim kadrovima.

Ključne riječi: Bosna i Hercegovina, sjeveroistočna Bosna, Tuzla, Univerzitet, Filozofski fakultet, Učiteljska škola, obrazovanje, studijski programi, transformacija, društveni procesi, država, društvo.

AMER OSMIĆ

Univerzitet u Sarajevu, Fakultet političkih nauka

OBRAZOVANJE I (NE)ZAPOŠLJAVANJE MLADIH U BOSNI I HERCEGOVINI

Sažetak

Obrazovanje je jedna od ključnih odrednica koja uslovljava individualnu poziciju mladih ljudi na tržištu rada budući da nivo stečenih formalnih kvalifikacija može biti valoriziran kao indikator znanja, vještina i kompetencija upošljivosti pojedinca. Iznimno visoka stopa nezaposlenosti u Bosni i Hercegovini indicira da je odnos između obrazovnog sistema i realnog sektora neuravnotežen, odnosno da je obrazovni sistem u svom ključnom aspektu djelovanja «ostavljen sam» i/ili «ostao sam» u htijenju sistematskog restrukturiranja kako primarnog tako i sekundarnog i tercijarnog nivoa obrazovanja. Rad problematizira ključne nedostatke u interakciji između obrazovnog sistema i realnog sektora u Bosni i Hercegovini komparacijom s dualnim sistemom obrazovanja koji se vrlo uspješno primjenjuje u jednoj zemlji Zapadne Evrope. Provedeno istraživanje, na reprezentativnom uzorku, prikazat će stavove o obrazovanju i zapošljivosti socijalne skupine koja je u savremenom bosanskohercegovačkom društvu gotovo marginalizirana, a prema popisu stanovništva iz 2013. godine čini 22% ukupnog stanovništva (mladi starosne dobi između 15 i 30 godina). Stječe se dojam da u Bosni i Hercegovini obrazovni sistem ne djeluje u korist zapošljivosti mladih i time dodatno pospješuje već svakako previsok postotak mladih koji odlučuju napustiti Bosnu i Hercegovinu. Gotovo da se znanstvena javnost i ne bavi poražavajućom statistikom da se svega 20% mladih nakon završene srednje škole odlučuje na visokoškolsku naobrazbu. To se može objasniti i veoma niskim nivoom svijesti, transgeneracijski prožimanim, o neophodnosti dodatnih ulaganja u obrazovni kapital kako bi se nivo znanja, vještina i kompetencija poboljšao te pojedinac bio konkurentniji na tržištu rada. Prema određenim empirijskim pokazateljima može se konstatirati da bosanskohercegovačko društvo nema veliko povjerenje u formalni obrazovni sistem, odnosno preovladava stav da on nije «kadar samostalno osposobiti i pripremiti mlade ljude za izazove s kojima će se u životnom i radnom okruženju neminovno suočiti». Dakako da je bosanskohercegovačko tržište rada ograničeno i nerazvijeno prije svega ekonomskom i institucionalnom destrukcijom zemlje i njenog stanovništva, ali i neuspjelom tranzicijom iz «socijalističkog ekonomskog sklopa» u kapitalistički ekonomski sistem.

Ključne riječi: Bosna i Hercegovina, formalno obrazovanje, mladi, neformalno obrazovanje, nezaposlenost, zaposlenost.

MARKO PALEKČIĆ

Univerzitet u Zagrebu, Filozofski fakultet

PEDAGOGIJA I DIDAKTIKA NA RASKRIŽJU: TEORIJSKA, ISTRAŽIVAČKA I PRAKTIČNA PERSPEKTIVA

Sažetak

U tekstu se razmatraju tri ključna pitanja za pedagogiju i didaktiku na raskrižju: 1. Je li smisleno i uopće moguće govoriti o pedagojskoj izvornoj teoriji nastave? - nasuprot nepedagojskim, posebno psihološkim teorijama nastave, 2. Je li moguć specifičan pedagojski empirijsko-istraživački pristup nastavi? - nasuprot pristupu drugih društvenih i humanističkih znanosti i 3. Je li moguće razlikovati izvorni pedagojski pojam nastave (odgojna nastava koja obrazuje)? - od parapedagoških koncepata.

U radu se, temelju istraživačkih radova autora, argumentirano daju afirmativni odgovori na postavljena pitanja.

Znanstvenim pristupom ključnim pitanjima pedagogije i didaktike stvara se mogućnost značajnije pozicije pedagogije i didaktike u javnoj i demokratskoj raspravi o pitanjima nastave uopće i njihovim doprinosima u reformama obrazovanja posebno.

Ključne riječi: izvorna pedagojska teorija nastave, specifičan pedagojski empirijsko-istraživački pristup nastavi, odgojna nastava koja obrazuje, reforme nastave i obrazovanja

Sanela Pekić

Javna ustanova „Terapijska zajednica Kampus” Kantona Sarajevo

SOCIJALNI UZROCI RECIDIVA HEROINSKIH OVISNIKA

Sažetak

U ovom radu će biti predstavljeni rezultati istraživanja kojim se ispitivao uticaj socijalnih faktora na nastanak recidiva ovisnika o heroinu koji su bili uključeni u tretman u terapijskoj zajednici, kao i povezanost između podrške socijalnog okruženja, zadovoljstva kvalitetom života i nastanka recidiva. Za potrebe istraživanja pod recidivom se podrazumijeva ponovna svakodnevna upotreba heroina nakon perioda apstinencije koji je trajao duže od mjesec dana. Uzorak je sačinjavalo 80 muških ovisnika o heroinu koji su prethodno bili na tretmanu u terapijskoj zajednici (40 apstinenata i 40 recidivista). Prebivalište ispitanika je Kanton Sarajevo. Ovim radom je potvrđeno da apstinenti imaju statistički značajno veću socijalnu podršku članova porodice s kojima žive, podršku prijatelja i društvene zajednice nego recidivisti. Rezultati istraživanja su pokazali da postoji statistička značajna razlika između apstinenata i recidivista u kvaliteti života. Ispitanici koji apstiniraju imaju viši nivo kvaliteta života u odnosu na recidiviste. Izvršeno je testiranje razlika u kvalitetu života cijelog uzorka u odnosu na nivo obrazovanja. Utvrđeno je da ovisnici sa višim nivoom obrazovanja imaju viši nivo kvaliteta života. Kada su izvršena poređenja kvalitete života prema radnom statusu unutar svake od grupa - apstinenata i recidivista, razlike u kvaliteti života nisu pronađene. Međutim, činjenica je da je procentualno više zaposlenih u grupi apstinenata (55%) nego u grupi recidivista (27.5%). Na nivou cijelog uzorka pokazala se statistički značajna razlika između onih koji su zaposleni i nezaposlenih, pri čemu zaposleni pokazuju viši stepen zadovoljstva kvalitetom života. Rezultati istraživanja ukazuju na činjenicu da su apstinenti bili voljniji da potraže pomoć pri održavanju apstinencije od nevladinih organizacija, socijalnih i zdravstvenih institucija nego recidivisti. Postoji statistički značajna razlika između apstinenata i recidivista samo kada je u pitanju zadovoljstvo uslugama socijalnih ustanova, i to na način da su apstinenti bili zadovoljniji od recidivista. Oporavljenim ovisnicima je potrebno pružiti organizirane oblike podrške nakon tretmana, kao i ojačati sistem lične podrške unutar i van porodičnog okruženja. Na taj način bi se značajno doprinijelo uspješnom održavanju uspostavljene apstinencije i podigao nivo zadovoljstva kvalitetom života.

Ključne riječi: ovisnost, heroin, recidiv, socijalna podrška, kvalitet života, terapijska zajednica

NATALIJA PERIŠIĆ

Univerzitet u Beogradu, Fakultet političkih nauka

KONCEPT OSNOVNOG DOHOTKA - IZAZOVI I DILEME

Sažetak

Ideja osnovnog dohotka, u svojoj rudimentarnoj varijanti, datira iz perioda pre savremenosti. Po pravilu, pripisuje se Tomasu Moru, koji je prvi opisao društvo u kom bi postojao osnovni dohodak za sve njegove članove. U savremenoj socijalnoj politici, predstavlja jedan od odgovora na rastuće i neodržive nejednakosti i nepravde u svetu u celini. Kao takav, predstavlja suštinski emancipatornu paradigmu.

U ovom radu, osnovni dohodak tumači se unutar pristupa Gaja Stendinga, prema kojoj predstavlja „pravo, koje se isplaćuje u gotovini (ili nekom ekvivalentu) svim pojedincima, bez obzira na njihove godine, pol, bračni status, radni status i radni staž”. U jednom od aktivističkih određenja osnovnog dohotka navodi se i da on obezbeđuje individuama održivu egzistenciju, koja omogućuje socijalnu participaciju; da predstavlja neotuđivo ljudsko pravo; da se može ostvariti bez ispunjavanja bilo kakvih uslova; te da ne podrazumeva nikakvu obavezu u smislu rada i zapošljavanja ili obavljanje bilo kakve aktivnosti u zamenu za ostvarivanje prava. Pored kratkog istorijskog pristupa, fokus u radu je na postojećim tumačenjima ovog koncepta.

Na osnovu svega navedenog, jasno je da su neke od osnovnih karakteristika osnovnog dohotka bezuslovnost, univerzalnost i redovnost isplate, zajedno sa garantovanjem osnovne ekonomske sigurnosti. Jasno je, međutim, i da je jedna ovakva ideja izvor brojnih kontroverzi. Stoga slede razmatranja razloga koji govore u prilog uvođenja osnovnog dohotka, kao i razloga koji govore protiv njegovog uvođenja. Osnovni argumenti „za” su: uspostavljanje i proširenje sloboda po sebi i pravde u društvu; uvažavanje različitih vrsta rada, a ne samo plaćenog; administrativna izvodljivost i bolja efektivnost dodeljivanja pomoći u odnosu na postojeće načine. Osnovni argumenti „protiv” su: problem reciprociteta; pitanje isplativosti; izazov imigracije; svrsishodnost obuhvata svih građana.

Navedena argumentacija se u radu razmatra sa aspekata različitih teorijskih i ideoloških pozicija, ali i prakse. Postoje, naime, primeri uvođenja određenih varijanti osnovnog dohotka u čitavom svetu. Iako su iskustva necelovita i selektivna, u radu se ukazuje na neka od njih koja su potencijalno relevantna za region.

Osnovno istraživačko pitanje u radu jeste pitanje efekata implementacije koncepta osnovnog dohotka u državama regiona. Cilj rada je ukazivanje na okolnosti koje pogoduju njegovom uvođenju, kao i na one koje predstavljaju rizike i pretnje. Primenjena je kvalitativna analitička metodologija.

Ključne riječi: Osnovni dohodak, građani, pravda, slobode, rad.

BOŠKO PEŠIĆ*Univerzitet u Osijeku, Filozofski fakultet***(NE)ZNANSTVENOST FILOZOFIJE****Sažetak**

Problem mjesta filozofije u klasifikaciji današnje znanosti počiva na prešutnom stavu da filozofija i ono o čemu ona govori nikada u cijelosti ne može postati predmet kojim se ovladava. U skladu s tim, u većini slučajeva scijentometrijskoj analizi problematični su rezultati filozofskih istraživanja koji se kvantitativno izražavaju tek u obliku bibliografske produktivnosti. U takvim okolnostima ne iznenađuje da filozofija prema prevladavajućem stavu znanstvenih klasifikatora ne zaslužuje status znanosti, pogotovo ne u smislu znanstvenog statusa kakvog danas imaju prirodne i biotehničke znanosti koji se temelji na objektivističkom objašnjenju i empirijskoj provjerljivosti. Ovo izlaganje se, tomu usuprot, usredotočuje na Hegelov pojam filozofije koji zbilju prikazuje kao višu sintezu pojave i biti, i činjenicu da samim time za njega ona jedina može imati status znanosti u apsolutnom smislu. Drugim riječima, filozofija ima zadatak kategorije zbilje, koje se često nalaze u proturječju, ispostaviti koliko je to moguće u vidu njihovog fenomenološkog jedinstva. Današnje znanosti su, pak, u konfrontaciji s filozofijom toliko koliko se pojedinačni dijelovi bore sa svojom cjelinom. Cjelina kao sklop ovdje, dakle, nije rezultat sklapanja i uklapanja, kako se to inače prikazuje, već obrata i preokreta. U izlaganju će se, nadalje, pokušati pokazati da današnja i prirodna i društvena znanost svoju spoznaju, utemeljenu u onom što filozofija zove kohezijom subjekta i njegovog objekta, uzima isuviše samorazumljivo i upravo takav moment potrebno je s pozicije filozofije izvrnuti oštrom kritici. Ne radi se o tome da spoznajni subjekt i objekt nemaju čvrstu vezu, nego da ta veza upravo zahvaljuje svoju čvrstoću dijalektičkom potencijalu oba spoznajna pola. Znanstveni pogon u svojoj potrebi da subjekt za račun svega objektivnog svede na najmanju moguću mjeru najčešće destruiira takav koncept. To se najvidljivije pokazuje u izostanku, pa i posljedično nemogućnosti znanstvene samokritike. S obzirom na to, može se reći da je već Hegel dobrano kritički anticipirao ono što se u današnjoj znanosti može naći u svim njenim pojedinačnim oblicima - otuđeni princip savladavanja prirode (Adorno). Problem je u tome što, gdje god se pojavi taj princip, sva je prilika da kroz znanstveni rad zapravo progovara ideologija. Otuda se mogu bolje razumjeti fenomeni dogme i mita unutar svih znanosti, odnosno izvor njihovog nastanka kao i posljedice koje mogu imati na društvo u cjelini. Jednako tako kada sama filozofija podbaci u svojoj izvornoj zadaći demitologizacije i kritike duha vremena i njeno mjesto će samorazumljivo biti odbačeno na margine takvog znanstvenog i društvenog sistema.

Ključne riječi: Filozofija; znanost; društvo; Hegel

VELIBOR PETKOVIĆ*Univerzitet u Nišu, Filozofski fakultet***EFEKTI SAJBER PROSTORA NA PERSONALNI IDENTITET****Sažetak**

Informacione tehnologije sve više prožimaju život, pružajući mogućnost bekstva od svakodnevice kreiranjem virtuelnih identiteta. Internet je već odavno prerastao okvire komunikacionog medija i zahvaljujući eksponencijalnom razvoju računarske tehnologije postao je socijalni prostor koji zadovoljava dve osnovne, egzistencijalne potrebe, potrebu za interpersonalnim kontaktom i potrebu za pripadanjem zajednici. Socijalne mreže, kao psihološki prostor, nesumnjivo su uticale na offline (lične) identitete, na svakodnevne navike i na ponašanje ljudi, pruživši mogućnost korisnicima da predstave savršeniju sliku sebe. Ipak, bez obzira na tehnološki razvoj, Internet za razliku od fizičkog sveta ne može da pruži čulnu punoću korisnicima, koji uprkos tome hrle ka njemu. Nesumnjivo je da ima indicija da sajber sfera utiče na umanjenje lične odgovornosti koje sajber prostor podrazumeva, te da za sobom povlači seriju psiholoških i bihejvioralnih efekata. U ovom istraživanju bavili smo se efektima online (virtuelnih) identiteta na offline (lični) identitet, naročito u pogledu povezanosti korišćenja Interneta sa promenom stavova i ponašanja korisnika, sa prevazilaženjem komunikacione barijere u interpersonalnim odnosima, sa redukcijom tenzije, te stepenom samopouzdanja.

Ključne riječi: sajberprostor, personalni identitet, virtuelni identitet, ponašanje, samopouzdanje

**JAGODA PETROVIĆ
MAJA PEKIĆ**

Univerzitet u Banjoj Luci, Fakultet političkih nauka

TEORIJSKA I METODOLOŠKA ZNANJA U PRAKSI SOCIJALNOG RADA

Sažetak

Socijalni rad, kao naučna, profesionalna i obrazovna djelatnost “podstiče socijalne promjene i razvoj, socijalnu koheziju, te osnaživanje i oslobađanje ljudi“ (IFSW, 2014). Pragmatizam, izražen u ovoj definiciji, znači da se, na osnovu teorija i metoda nauke socijalnog rada, efikasno rješavaju društveni problemi i socijalne devijacije, kao što su siromaštvo, nezaposlenost, socijalna isključenost, (re)integracije migranata, alkoholizam, maloljetničko prestupništvo, nasilje i dr.

Jedan od problema proizlazi iz nedovoljne izgrađenosti nauke socijalnog rada, koju karakteriše pluralizam teorija, metodološka neautentičnost i pozitivizam. Drugi problem je što se u praksi socijalnog rada nedovoljno primjenjuju naučna saznanja. Ovakav pristup marginalizuje profesiju socijalnog rada. Tome doprinose i minorna izdavanja u sektor socijalne zaštite. Konačno, postavlja se pitanje da li akademsko obrazovanje produkuje kompetentne kadrove.

Teorijsko-metodska osposobljenost studenata socijalnog rada za budući rad je predmet istraživanja koje je provedeno na uzorku od 100 ispitanika, apsolutenata i polaznika master studija Fakulteta političkih nauka u Banjoj Luci. Pomoću skale Likertovog tipa, ispitivani su stavovi studenata o osposobljenosti za primjenu teorija socijalnog rada, teorijsko-metodskih pristupa, etičkih standarda, metoda i vještina socijalnog rada. Rezultati su pokazali da studenti smatraju da su solidno osposobljeni za primjenu teorija o socijalnom radu i teorija za socijalni rad; da su manje osposobljeni za socijalni rad u zajednici i sa grupom, u odnosu na socijalni rad s pojedincem; da su veoma dobro osposobljeni za primjenu intervjua i anketnog ispitivanja, u odnosu na metode koje doprinose osavremenjivanju profesije socijalnog rada (istorija slučaja i studija slučaja, akciono istraživanje, viktimološka metoda); da imaju solidno znanje o etičkim principima socijalnog rada; da su njihova znanja o primjeni komunikacijskih vještina veća u odnosu na primjenu praktičnih vještina (savjetovanje, medijacija, zastupanje, supervizija, timski rad) i vještina socijalnog rada u zajednici (prikupljanje sredstava, volonterski menadžment, lobiranje).

Generalni zaključak je: primjena teorija i metoda u praksi (re)afirmiše nauku socijalnog rada, a profesiju socijalnog rada čini efikasnom u borbi za opšte blagostanje.

Ključne riječi: teorije, metode, nauka i profesija socijalnog rada

EDIN POBRIĆ*Univerzitet u Sarajevu, Filozofski fakultet***ZNANJE, ZNAK I INTERPRETACIJA****Sažetak**

Ovaj rad se bavi problematikom odnosa znanja pozicioniranog unutar tri discipline: nauke, naracije i politike. Zajedničko im je da se znanje ovdje posmatra kao vrsta diskursa, odnosno, tematizira se činjenica da u savremenom dobu znanje svoju ključnu pažnju pozicionira prema jeziku: od lingvistike i semiotike, preko kibernetike, informatike, računarskih jezika, prevođenja do baza podataka i arhiva itd. U odnosu na radove Nietzschea, Faucaulta, Derride, Lyotarda, itd, danas se znanje, unutar kategorije moći, ne može drugačije posmatrati nego kao vrsta robe koja bi se prodavala, razmjenjivala i ponovo koristila u neke nove svrhe.

U tom smislu, s obzirom da pripada tranzicijskim društvima, BiH ima jednu specifičnost. Slobodni protok kapitala je u svijetu (multinacionalne kompanije) svojim djelovanjem narušilo stabilnost država (njihov nadzor), dok se u BiH, zbog velike korupcije, nerješениh političkih pitanja, sama država pojavljuje kao neka vrsta „multinacionalne kompanije“ koja izmiče kontroli njenih građana. Cijeloj toj zamršenoj priči ide u prilog da je oduvijek pitanje naučne legitimnosti nekako neraskidivo bilo i ostalo vezano uz legitimnost onoga koji donosi zakone. Pitanje pravde i istine na taj način je položeno u zajedničku zonu jezičke igre u kojoj se s jedne strane upliće nauka a sa druge politika ili etika.

Šta je uopšte nauka? Nauka je, odgovara Lyotard, neko znanje ozakonjeno kao istinito; ona nije samo istinito znanje (deskripcija stvari) već i znanje koje propisuje oblike svog predstavljanja, nastajanja, upotrebe. Kad je o nauci riječ, uvijek se pojavljuju barem dva pitanja: da li su njeni iskazi istiniti i pitanje ko određuje i ozakonjuje šta je istina? Pitanje nauke je pitanje znanja i pitanje moći, što su ustvari dva lica istog pitanja: ko odluče šta je znanje i ko zna šta treba odlučiti?

Ono što danas znamo je da znanje, u stvari, uopšte nije svodljivo na nauku, niti na spoznavanje. Postoje oblici i iskazi koji važe kao znanje, iako nisu nauka (poput vještina - življenja, slušanja itd.), kao i što postoje izvjesni oblici podznanja koji nisu spoznavanja, jer izmiču opoziciji tačnosti-netačnosti, odnosno istini-laži (spoznavanje dobra i zla, poznavanje ljepote).

Narativni oblik je, u tom smislu, posebna vrsta znanja. Roman, na primjer, kao reprezentativna vrsta naracije, ima za predmet izvjesna mjerila: on predlaže ili propisuje šta je dobro a šta je loše. Potom, roman dopušta višestrukost iskaza, množinu pravila, različitost jezičkih igara. Najzad, postoje i posebna pravila prenošenja ovog tipa znanja: samo znanje u romanesknom obliku je na bitan način vezano za svoju formu. Znači da iz naučnog znanja ne možemo prosuđivati ni o postojanju ni o vrijednosti narativnog, a vrijedi i obrnuto: bitni kriteriji nisu jednaki u jednom i drugom.

Dakle, između znanja prirodnih nauka i narativnog znanja, postoje humanističke nauke. Humanističke nauke izborile su početkom 20. stoljeća svoju specifičnost naspram imperijalizma pozitivističkih metoda prirodnih nauka, braneći humani značaj svog predmeta koji iziskuje dijaloško razumijevanje umjesto monološkog objašnjenja. Humanističke

nauke naslonjene su na činjenicu da postoji niz primjera u povijesti kada je umjetnost išla ispred nauke, kada je umjetnost, s obzirom na naše neznanje kao proizvod naučnog znanja, predstavila svijet koji nauka nije tada, ali ni danas, bila u stanju objasniti. U svojim romanima Virginia Woolf je otkrila da se mi formiramo prema našim nestalnim interpretacijama svijeta. „Mi smo riječi, mi smo muzika, mi smo to.“ U to vrijeme je to bila nadrealistička ideja. Naučnici su prihvaćali moć materijalizma. Gotovo stoljeće kasnije, osobenost je i dalje nedokučiva. Neuroznanost je pretražila mozak i isecirala kortekst, ali nije pronašla naše ishodište. Iako su eksperimenti potvrdili mnoge od otkrića V. Woolf - da se um sastoji od fragmenata, ali da su ti fragmenti ipak povezani u jednu cjelinu - ta tajna i dalje ostaje nerješena. Ako želimo shvatiti sami sebe, umjetnost Woolfove, možda bolje nego nauka, otvara vrata ka nepoznatom.

Svesti humanističke nauke na tržište rada i upotrebnu vrijednost, značilo bi isto što u našim životima svesti priču na njenu ideju. Ne postoji ideja koja se ne može izreći u jednoj rečenici, ali nijedna rečenica u obliku ideje nas ne uzbuđuje. Naše uzbuđenje dolazi sa onom vrstom stvarnosti koju ne mogu da zahvate ni politika, ni ideologija ni „prava“ nauka. Ono dolazi sa naracijom.

Naše znanje je danas dovoljno moćno da znamo da nikada nećemo znati sve. Zbog toga su ovom svijetu potrebne humanističke nauke: one su u stanju da razotkriju onu vrstu stvarnosti, i time opravdaju svoju svrsishodnost, koja je puna zagonetki, a da nam ne ponude uvijek odgovore. Jer, katkada, odgovora jednostavno nema.

Ključne riječi: Znak, znanje, nauka, naracija

ANA POPOVIĆ

Univerzitet u Osijeku, Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

INTERDISCIPLINARNO, INTERDISCIPLINARNIJE: MUZIKOLOGIJA. NEKI ASPEKTI ZA REDEFINICIJU

Sažetak

Definiranje znanstvene discipline muzikologije naoko je jednostavno: to je znanost o glazbi. Kao znanstvenu disciplinu ustanovio ju je Guido Adler 1885. u svom tekstu *Opseg, metoda i cilj muzikologije*. Prema Pravilniku o znanstvenim i umjetničkim područjima, poljima i granama (dalje u tekstu: Pravilnik) kojega je donijelo Nacionalno vijeće za znanost muzikologija je razvrstana u znanstveno područje humanističkih znanosti, polje znanosti o umjetnosti, granu muzikologija i etnomuzikologija po šifrom: 6.06.01.

Interdisciplinarnost ove znanosti i s tim povezani problemi u kategorizaciji radova, dolaze do izražaja već pri usporedbi dva navedena teksta. Adler dijeli muzikologiju na historijsku i sistematsku. Historijsku muzikologiju čine: A: glazbena paleografija, B: grupiranje glazbenih oblika, C: povijesni slijed zakonitosti (prema djelima pojedine epohe, prema zapisima teoretičara pojedine epohe, prema načinima izvedbe) i D: povijest glazbenih instrumenata. Sistematsku muzikologiju čine: A: istraživanje zakonitosti na područjima 1. harmonije, 2. ritma, 3. melodijske koherencije (tonalne i temporalne), B: estetika tonalne umjetnosti, C: glazbena pedagogija i didaktika, D: muzikologija u smislu proučavanja etnografskih sadržaja.

Interdisciplinarnost u području humanističkih znanosti zapravo se i očekuje, pa prema tome sadržaje kojima bi se bavila historijska muzikologija možemo naći u publikacijama koje se bave istraživanjima iz polja povijesti, povijesti umjetnosti, filozofije te interdisciplinarnih humanističkih znanosti (metodike nastavnih predmeta humanističkih znanosti), a sadržaje muzikologije u smislu proučavanja etnografskih sadržaja u poljima etnologije i antropologije.

Definiranje muzikologije kao humanističke znanosti pokazuje se međutim problematičnim kada analiziramo istraživanja vezana uz sistematski dio muzikologije. Tako sadržaje iz područja glazbene pedagogije objavljuju publikacije koje se bave društvenim znanostima (pedagogija, edukacijsko-rehabilitacijske znanosti, logopedija, demografija, interdisciplinarnost društvenih znanosti), prirodnim znanostima (fizika), tehničkim znanostima (arhitektura i urbanizam, temeljne medicinske znanosti, kliničke medicinske znanosti, javno zdravstvo i zdravstvena zaštita, drvna tehnologija), umjetničkim područjem (glazbena umjetnost, interdisciplinarno umjetničko polje) te interdisciplinarnim područjima znanosti (kognitivna znanost, geografija, obrazovne znanosti, rodni studiji). U znanstvenom napredovanju muzikologa broje se radovi objavljeni u području humanističkih znanosti i time se ne potiče razvoj ovih, danas vrlo popularnih istraživanja iz područja sistematske muzikologije.

Ovaj rad analizirati će probleme u kategorizaciji radova iz područja muzikologije, te prezentirati moguća rješenja u razvrstavanju na područja, polja i grane.

Ključne riječi: Muzikologija, glazbena pedagogija, interdisciplinarnost, kategorizacija radova.

MARIJAN PREMOVIĆ

Univerzitet Crne Gore, Filozofski fakultet

DIGITALIZACIJA ARHIVSKE GRAĐE U DRŽAVNOM ARHIVU CRNE GORE - ISTORIJSKI ARHIV U KOTORU

Sažetak

U ovom saopštenju prikazaćemo proces digitalizacije i značaj arhivskih dokumenata iz Istorijskog arhiva u Kotoru. Ovaj arhiv spada u red najbolje očuvanih arhiva u Crnoj Gori. U njemu se nalazi veoma dragocjena arhivska građa iz srednjeg i novog vijeka. Projekat Digitalizacija i obrada kotorske arhivske građe započet je 2010. godine, a do danas je završen dio koji se odnosi na arhivski fond Spisi vanrednog providura za Kotor i Albaniju od 1684. do 1797. godine i postavljen je na webu pod nazivom „Archivum”. Nephodno je nastaviti njegovu obradu i kreiranje baze, naročito zbog dotrajalosti dokumenata iz srednjeg vijeka, jer se nalaze u opasnosti da propadnu. Građa iz Kotorskog arhiva značajna je za proučavanje nacionalne i opšte istorije, kulturne baštine, geografije, etnologije, jezika, ekonomije, društva, obrazovanja itd.

Ključne riječi: arhivska građa, digitalizacija, Kotor, historija

FILDUZA PRUŠEVIĆ SADOVIĆ

Univerzitet u Beogradu, Učiteljski fakultet

RAZVIJANJE SPOSOBNOSTI REŠAVANJA REALNIH PROBLEMA KORIŠĆENJEM PRINCIPA PROBLEMSKE NASTAVE

Sažetak

Problemska nastava predstavlja inovativni model nastavnog rada u kome učenik ima aktivnu ulogu u procesu dolaženja do znanja, kroz rešavanje problema na koje nailazi. Cilj inovativnih modela nastavnog rada u kome učenici imaju aktivnu ulogu u nastavnom radu, jeste obrazovanje aktivnog građanina ili građanke, spremnih da odgovore na potrebe i zahteve savremenog doba. Problemska nastava kao inovativni model nastavnog rada svojim postupcima utiče na razvoj sposobnosti učenika da sagledaju problem, ponude moguća rešenja i odaberu rešenje koje najviše odgovara u datoj situaciji. Ovakav princip rada i učenja je svoju primenu nalazi u savremenom načinu rada i svakodnevnog života. Sposobnost rešavanja realnih problema jedan je od imperativa savremenog doba. Ova sposobnost zahteva niz veština koje su nedovoljno zastupljene u tradicionalnim aktivnostima učenja, kao što su sposobnost generalizovanja, kreativnog mišljenja i rešavanja problema u realnom okruženju. U ovom radu namera nam je bila da pokažemo vezu, odnosno način na koji se iskustva, znanja i veštine učenika stečena kroz realizaciju problemske nastave, u velikoj meri mogu primeniti u svakodnevnom životu i radu u rešavanju realnih problema.

Ključne riječi: problemska nastava, rešavanje problema, učenik, realno okruženje

**SNJEŽANA RAĐA
VEDRANA BALIĆ**

Osnovna škola don Lovre Katića

STVARANJE POTROŠAČKE KULTURE KOD ADOLESCENATA

Sažetak

Slobodno vrijeme važan je čimbenik u životu svakog čovjeka, a osobito mladih. Mnogobrojna istraživanja ukazuju da mladi imaju nekoliko sati slobodnog vremena dnevno. Slobodno vrijeme je najčešći indikator životnog stila većine adolescenata. Dominantni stilovi njihova slobodnog vremena su hedonizam, zabava i konzumerizam, a životne vrijednosti su za većinu slava i popularnost. Stvara se jedan novi oblik kulture, potrošačka kultura. U takvoj kulturi mladi odrastaju u materijaliziranom svijetu gdje se nameće trend dobivati i uzimati, a ništa ne davati. Zato davanje džeparca mladima ima višestruko odgojno djelovanje te stvara temelje za financijsku pismenost.

U radu se analizira utjecaj tzv. „influencera“ na poimanje stvarnosti i stvaranje potrošačkog mentaliteta kod adolescenata. Analiziraju se profili odabranih „influencera“ koji imaju najviše virtualnih sljedbenika, te se kroz intervju s mladima istražuje kako isti utječu na stvaranje njihovih potrošačkih navika.

Ključne riječi: adolescent, slobodno vrijeme, potrošačka kultura, džeparac, influencer.

DELILA RAMIĆ*PU Dječija Montessori kuća*

PREDNOSTI I NEDOSTACI U PLANIRANJU ODGOJNO-OBRAZOVNOG RADA U PODRUČJU RAZVOJA GOVORA I KOMUNIKACIJE U PREDŠKOLSKIM USTANOVAMA

Sažetak

Cilj ovog rada je ispitati koje su prednosti i nedostaci u planiranju odgojno-obrazovnog rada u području razvoja govora i komunikacije u Cjelovitom razvojnom programu (starija vrtićka grupa) i Programu obaveznog predškolskog odgoja i obrazovanja za djecu u godini pred polazak u osnovnu školu, te na osnovu dobivenih podataka dati preporuke za njegovo unapređenje.

U istraživanju su korištene deskriptivna i komparativna metoda, metoda analize pedagoške dokumentacije i metoda grupnog intervjua. Podaci dobiveni istraživanjem pedagoške dokumentacije zapisivani su u matricu analize pedagoške dokumentacije, te su dalje komparirani i opisivani. Stavovi odgajatelja dobiveni prilikom grupnog intervjua snimljeni su, a zatim preneseni na papir i upoređeni u odnosu na dva programa koji su bili predmet istraživanja.

Uzorak istraživanja bio je namjerni, a sačinjavalo ga je 8 predškolskih odgajatelja koji su učestvovali u odgojno-obrazovnom radu u Cjelovitom razvojnom programu (starija vrtićka grupa) i Programu obaveznog predškolskog odgoja i obrazovanja za djecu u godini pred polazak u osnovnu školu, te pedagoška dokumentacija (tri pedagoška dnevnika i nastavne pripreme Cjelovitog razvojnog programa i Programa obaveznog predškolskog odgoja i obrazovanja za djecu u godini pred polazak u osnovnu školu) koju su vodili predškolski odgajatelji prilikom planiranja odgojno-obrazovnog rada u području razvoja govora i komunikacije.

Na osnovu rezultata istraživanja može se zaključiti kako se u oba programa koriste iste metode, te da je metoda igre najmanje prisutna u planiranju odgojno-obrazovnog rada u području razvoja govora i komunikacije. Također, odgajatelji ističu brojne prednosti Cjelovitog razvojnog programa, a najviše njih se veže za više raspoloživog vremena, čime je planiranje odgojno-obrazovnog rada olakšano - odgajatelji bolje poznaju djecu u grupi, postoji kontinuitet u radu tokom godine, te se odgojno-obrazovni rad u starijoj vrtićkoj grupi nastavlja na rezultate rada u mlađim grupama. S druge strane, malo vremena predviđenog za realizaciju odgojno-obrazovnog rada najveći je nedostatak Programa obaveznog predškolskog odgoja i obrazovanja za djecu u godini pred polazak u osnovnu školu. Ispitivanjem jezičkog statusa djece i planiranjem odgojno-obrazovnog rada u skladu s tim, te saradnjom predškolskih odgajatelja sa drugim stručnim saradnicima - pedagogom, psihologom, logopedom - planiranje odgojno-obrazovnog rada u području razvoja govora i komunikacije uveliko bi se unaprijedilo. Za kvalitetan odgojno-obrazovni rad neophodna su didaktička sredstva, a njihovim obezbjeđivanjem mogli bi se očekivati bolji rezultati odgojno-obrazovnog rada u području razvoja govora i komunikacije.

Ključne riječi: Cjeloviti razvojni program, Program obaveznog predškolskog odgoja i obrazovanja za djecu u godini pred polazak u osnovnu školu, razvoj govora i komunikacije, planiranje odgojno-obrazovnog rada, prednosti i nedostaci

**SEAD REŠIĆ
ELVIR ČAJIĆ**

Univerzitet u Tuzli, PMF

PROBLEMSKA NASTAVA MATEMATIKE

Sažetak

Rad predstavlja rezultate istraživanja prilikom izvođenja nastave matematike tj., cjelina koja se bave problematikom rješavanja problema u nastavi matematike. Cilj istraživanja je predstaviti koliko je u školi zastupljena problemska nastava u nastavi matematike, u čemu je prednost problemske nastave, ko su učesnici u takvom nastavnom procesu, redovna ili dodatna nastava. Svakako se nameće i pitanje da li se može kroz problema u nastavi matematike uvesti novi način izvođenja matematike putem rješavanja problema. Korištene su metode teorijske analize i survey istraživačka metoda a od instrumenta anketni upitnik konstruisan za potrebe istraživanja. Uzorak ovog rada sačinjavalo je 400 učenika na području škola opštine Lukavac Grad, Lukavac Mjesto, i osmih i devetih razreda. Rezultati istraživanja ovog rada pokazuju da malo bolji učenici upućeni u matematičku problematiku više vole ovakve matematičke teme.

Ključne riječi: matematika, nastava, problemska nastava, istraživanje.

**DARIJA RUPČIĆ KELAM
IVICA KELAM**

Univerzitet u Osijeku, Filozofski fakultet

PARADIGMA SKRBI NASUPROT PARADIGMI EKSCESNE POTROŠNJE. POKUŠAJ RAZRJEŠENJA GLOBALNIH PROBLEMA

Sažetak

Namjera je rada istaknuti važnost paradigme skrbi u etici kao i u rješavanju globalnih problema. Postavljamo pitanje na koji način i može li uopće paradigma skrbi u etici postati relevantan okvir za razrješenje nastalih problema generiranih neoliberalnom paradigmatom, te može li poslužiti kao univerzalan etički okvir unutar kojega je moguće ponuditi rješenja. Problem paradigme skrbi u etici i same etike skrbi jesu mnogobrojni prigovori koji su pristizali na njezin račun kako je ona parohijalna i ne može ponuditi univerzalne principe i platformu na kojoj bi bilo moguće rješenja nastalih problema u osvjet novog tisućljeća. No, mi ističemo kako etika skrbi nudi i daje mogućnost jednog drugačijeg glasa svima onima kojima je taj glas oduzet i govori umjesto njih, te na nove načine preispituje i pojam zajednice i društva, te silnica moći i neravnotežne raspodjele moći unutar društvenih struktura. Koristeći se mnogobrojnom literaturom rad nastoji promišljati koji su mogući odgovori i rješenja na pitanja poput: koja je svrha marginalizacija i moralnih ograničenja nametnutih onima isključenima, tko su ti isključeni i marginalizirani, pitanja uzroka ekološke krize i krize skrbi u javnim zdravstvenim i obrazovnim institucijama i druga važna pitanja. U radu ćemo se osvrnuti na uvide i glase koje etika skrbi nudi kao jednim od načina nošenja sa sveprisutnom krizom unutar javne sfere. Stoga će, očekivani znanstveni doprinos rada ići u smjeru pružanja nekih uvida i pokušaja ne samo teorijskog, nego i praktičkog utemeljenja i uporišta za takva promišljanja.

Ključne riječi: etika skrbi, neoliberalna paradigma, marginalizacija, kriza, drugačiji glas

ŽELJKO RUTOVIĆ

Ministarstvo kulture Crne gore

**DRUŠTVENE NAUKE PRED IZAZOVIMA BUDUĆNOSTI (NAUČNI
KONCEPT ILI KORPORATIVNA KULTURA?)**

Sažetak

Izazovi i krize čovječanstva kao i pitanja svekolikih promjena nadolazeće budućnosti, svrhovito problematizuju i pitanja značaja, dometa i misije društvenih nauka. Pitanje je, da li su društvene nauke spremne za izazov civilizacijskog raskršća ili dobrovoljno pristaju na ciljeve korporativne politike koja sve više nastoji da društvene nauke i njihova mišljenja budu kontrolisana, nadzirana i poželjno (pre)usmjeravana.

Ključne riječi: Društvene nauke, budućnost, globalizacija, društvene promjene

Sandra Savić

Univerzitet u Nišu, Filozofski fakultet

METODIČKA OBRADA ATRIBUTA U OSNOVNOJ ŠKOLI

Sažetak

Predmet ovog rada biće metodička obrada jednog od značajnijih rečeničnih članova. Detaljnije ćemo se baviti metodičkom obradom atributa u osnovnoj školi. Naime, u srednjoj školi nastava gramatike nažalost je zapostavljena, a časovi se svode pre svega na obnavljanje i utvrđivanje gradiva pređenog u osnovnoj školi. Samim tim, akcenat ovog rada biće predstavljanje obrade atributa isključivo u petom razredu osnovne škole jer je tada planom i programom predviđena obrada ovog rečeničnog člana vrlo zanimljivog učenicima zbog svoje česte upotrebe u pismenom, ali i u pisanom opštenju.

Cilj ovog rada jeste da doprinese što boljem realizovanju nastave gramatike u osnovnoj školi, ali i da prikaže trenutno stanje u nauci kada je konkretna nastavna jedinica u pitanju. Na relevantnost ove teme upućuje činjenica da se atributom služimo u svakodnevnom opštenju, kako u formalnim situacijama, tako i u neformalnim. Tema je vrlo aktuelna i nezaobilazna u osnovnoškolskom obrazovanju učenika.

Neinovativnost u nastavnom procesu predstavlja jedan od najvećih problema današnje nastave. Iako je učenik u centru pažnje, aktivna ličnost, subjekat nastave, nastavnikova kreativnost bitan je faktor koji ne sme biti zanemaren u ostavriivanju što uspešnijeg školovanja mladih naraštaja. Metodički kriterijumi moraju biti zadovoljeni na svakom času, ali ne sme se ispustiti iz vida i dosledno sprovedena kreativnost, umešnost i inovativnost nastavnika.

Posledice zanemarenih kriterijuma mogu biti pogubne za usvajanje gradiva kod učenika. Ako se pojavi averzija prema nastavnoj materiji zbog monotonog pristupa njenom savladavanju, obrazovni kontraefekat može biti širokih razmera. Samim tim, pokušaćemo da na što inovativniji način predstavimo obradu atributa u školi u nadi da će se na tako stvoriti dobar temelj daljem usavršavanju.

Rad se sastoji iz dva dela - lingvističkog i metodičkog dela. Prvi deo obuhvata lingvističko predstavljanje atributa bazirano na aktuelnom stanju u nauci. Kroz radove savremenih lingvиста predstavice osnovne odlike atributa, njegovo mesto u rečeničnoj konstytuciji, frekvenciju upotrebe u savremenom jeziku, podelu koja je prisutna u literaturi.

Metodički deo posvećen je pristupu obrade atributa u osnovnoj školi. Biće ukazano na aktuelne udžbenike, njihove prednosti i nedostatke. Osvrnućemo se na standarde koji moraju biti ispoštovani prilikom izrade udžbenika za osnovnu školu. U radu će biti predstavljen plan i program za osnovnu školu i mesto koje atribut zauzima u njemu s obzirom na to da je predviđen kao nastavna jedinica u petom razredu, kao i sistemi koje donosi savremena nastava srpskog jezika.

Nakon lingvističkog i metodičkog dela biće prikazan scenario za čas kao model za uspešno i kreativno vođenje nastave.

Ključne riječi: Atribut, nastava srpskog jezika, metodička obrada, D standardi, scenario za čas.

SEAD SELIMOVIĆ

Univerzitet u Tuzli

DOPRINOS NASTAVNIKA I SARADNIKA ODSJEKA ZA HISTORIJU FILOZOFSKOG FAKULTETA UNIVERZITETA U TUZLI ISTARŽIVANJU HISTORIJE BOSNE I HERCEGOVINE U 20. STOLJEĆU

Sažetak

Bosna i Hercegovina je u toku 20. stoljeća bila tri puta u centru svjetskih zbivanja. Prvi puta je to bilo 1908. godine nakon aneksije Bosne i Hercegovine od strane Austro-Ugarske monarhije, što je izazvalo veliku međunarodnu krizu, drugi puta 1914. godine poslije ubistva austrougarskog prestolonasljednika Franca Ferdinanda u Sarajevu od strane Gavrila Principa, što je bio povod za izbijanje Prvog svjetskog rata i treći puta u vrijeme disolucije SFRJ, agresije na Bosnu i Hercegovinu i genocida nad Bošnjacima u ratu 1992-1995. godine. Ovi događaji izazivali su pažnju mnogih istraživača različitih profila: historičara, politologa, pravnika, sociologa, filozofa..., iz Bosne i Hercegovine i inozemstva. Historijom Bosne i Hercegovine u 20. stoljeću bavili su se i historičari sa Odsjeka za historiju Filozofskog fakulteta Univerziteta u Tuzli i dali značajan doprinos istraživanju ovoga perioda. Osim naznačenih događaja, oni su pisali o političkim, privrednim i kulturnim prilikama u Bosni i Hercegovini u 20. stoljeću. Svoje radove objavili su u obliku knjiga i članaka.

Ključne riječi: Bosna i Hercegovina, historija, 20. stoljeće, nastavnici, saradnici, Odsjek za historiju, Filozofski fakultet, Univerzitet u Tuzli, istraživanje, politika, privreda, kultura.

ŽELJKO SENKOVIĆ

Univerzitet u Osijeku, Filozofski fakultet

EROZIJA OBRAZOVANJA U USTROJENOM SVIJETU

Sažetak

Suvremena vladavina tehnološke i masovne kulture tvori u-strojenu svijet. Pod diktatom kapitala, naša civilizacija hiperkonzumerizma zapravo je civilizacija eskapizma, u kojoj blijedi odgovornost i osobnost. U takvom svijetu, škole (sve do sveučilišta) erodiraju, pa je pitanje pripremaju li one još uvijek mlade ljude kao građane i kao osobnosti. Budući da je moderno društvo izdiferencirano na pojedine sisteme (N. Luhmann), od politike i privrede do znanosti i sporta, oni implodiraju u specifičnu autoreferencijalnu zatvorenost. Također, mnogi nastavnici prvenstveno djeluju tako da ozbiljuju autoreferencijalnost nastave. Stoga, učitelji više nisu uzori, a nastavna građa se ne interiorizira. Neki mislioci, kao Ivan Illich, predlagali su "raškolovanje društva" (Deschooling Society), što bi moglo otvoriti nove početke za razvoj polivalentne inteligencije mladih. Oni koji su Illicheve analitike smatrali radikalnima, danas možda uviđaju istinski doseg korjenite preobrazbe koja se upravo događa: prelazak s knjiške kulture na mrežnu kulturu. U takvoj atmosferi, sveučilišni pogon je svojedobno bez puno rasprave prihvatio prelazak na tzv. Bolonju i njene reforme, koje su prvenstveno diktirane prevlašću ekonomskih odnosa nad svim drugim društvenim odnosima. Zato nije najveći problem što je bolonjska reforma trenutno destruirala klasični obrazovni ideal, nego što je akademska zajednica taj diktat gotovo šutke prihvatila. Može se reći da naša epoha trpi zbog odsutnosti normativne ideje obrazovanja, kao samooblikovanja čovjeka i njegova odnosa spram svijeta. Ono što preostaje jest povjerenje u mogućnosti iskonskog impulsa za cjelovitošću, koje čovjek iskušava na sebi samome. Obrazovanje je (samo)razvoj pojedinca, kako bi postao samosvjesni sudionik u zajednici i njezinoj kulturi, u stalnim pokušajima uspostavljanja istinski humanog, a ne ustrojenog svijeta. Sadašnje tendencije partikulariziranja i fragmentizacije umnogome su određene degradacijom obrazovanja na mjerljivu brojnu oznaku utrživog kapitala. Stoga je suvremena kriza u konačnici jedno i šansa za novo orijentiranje u području razumijevanja smisla čovjekova bivstovanja. "Škola nema važnije zadaće od te da uči strogome mišljenju, opreznom suđenju, konzekventnom zaključivanju: zato ona mora odvrćati pažnju od svih stvari koje nisu podobne za te operacije" (F. Nietzsche).

Ključne riječi: Obrazovanje, moderno društvo, ustrojenu svijet, Bolonja.

**DŽENAN SKELIĆ
DELIĆ AMER
ČEHIĆ ERMIN**

Univerzitet u Zenici, Filozofski fakultet

POVEZANOST INFERTILITETA SA PRISUSTVOM ANKSIOZNE I DEPRESIVNE KLINIČKE SLIKE

Sažetak

Prezentirano istraživanje je usmjereno na ispitivanje povezanosti između infertiliteta i povećanog prisustva simptoma anksioznosti i depresije u odnosu na rotkinje. Istraživanje je obuhvatilo 122 ispitanice od čega 79,3% žene sa evidentiranom infertilnošću. Pored podatka o realiziranim trudnoćama u obzir su uzeti i neki drugi opšti sociodemografski pokazatelji te upitnici samoprocjene prisustva simptoma anksioznosti i depresije.

Rezultati istraživanja ukazuju na postojanje statistički značajno viših vrijednosti na skali anksioznosti ($t=25.41$, $p<.001$, $d=0.06$) i depresije ($t=25.86$, $p<.001$, $d=1.35$) kod žena sa infertilitetom nego kod žena koje su ostvarile trudnoću. Utvrđene su i relacije sa pojedinim sociodemografskim karakteristikama s jedne strane i anksioznosti i depresije kod žena sa sterilitetom s druge strane.

Rezultati nam ukazuju na postojanje simptomatične razlike na planu psihosocijalne prilagodbe na osnovu kriterija dokazane fertiliteta odnosno straha od trajnog steriliteta, te za njega povezanog osjećaja neadekvatnosti i manje vrijednosti koji su, kako pokazuju druge studije, u značajnoj mjeri uslovljeni kulturološkom recepcijom i socijalnim poimanjem majčinstva kao jednog od fundamentalnih kvaliteta žene, a što se reflektira na autopercepciju žena sa potencijalnim sterilitetom, što uglavnom dovodi do anksioznosti i depresije.

Ključne riječi: Infertilitet, anksioznost, depresija.

ALMA SKOPLJAK

Univerzitet u Zenici, Filozofski fakultet

POLITIČKI POTENCIJAL POLITIČKOG ROMANA

Sažetak

Rad će se baviti kritičkom i demistifikatorskom misijom političkog romana, tog žanra koji se pojavljuje tek u XX stoljeću i koji u centar svog interesovanja stavlja teror politike nad samim ljudskim životom. Obuhvatajući političke romane Ive Andrića i Meše Selimovića, prevashodno *Prokletu avliju*, *Derviš i smrt* i *Tvrđavu*, ali i ostale, on će romanesknim ostvarenjima ova dva autora pristupiti kao ideološkim činovima, kako estetske i pripovjedne forme imenuje Fredric Jameson, koji imaju funkciju da pronalaze imaginarna rješenja nerješivih društvenih protivrječnosti. Čitani kao kritička refleksija o ljudskoj sudbini, navedeni romani razotkrit će svoj etički horizont koji će se u potpunosti poklopiti sa etičkim horizontom političkog romana uopće, ukazujući koliko političke ideje mogu biti pogubne za čovjeka. Međutim, budući da Nikola Kovač politički roman svodi na svjedočenje o stradanju i govor o ljudskoj drami koju je izazvao sukob sa političkim umom, prevashodno onim totalitarnog karaktera, pristupanje ovim romanesknim ostvarenjima iz perspektive Jamesonovog pojma političkog nesvjesnog, unutar kojeg je sve u krajnjoj analizi političko, pa je na taj način svaka kulturna umjetnina društveno-politički čin, omogućava da se sagleda kompleksnost odnosa političkog nesvjesnog i političkog svjesnog u stvaralaštvu ova dva autora, ali i u (političkom) romanu uopće, ali i potvrdi žanrovska odlika romana - njegova „neuništiva modernost“, dakle, njegova povezanost sa čitaocem i njegovim vremenom. Reflektirajući u umjetničkom diskursu pitanje čovjekovog položaja u uslovima ideološkog nasilja i u trenucima raskola sa humanom politikom i Andrićevi i Selimovićeви romani prerastaju u upozorenje protiv kršenja ljudskih prava, što istovremeno razotkriva i njihov politički karakter.

Ključne riječi: Politički roman, politika, političko (ne)svjesno, Ivo Andrić, Meša Selimović

IKBAL SMAJLOVIĆ

MOTIV PROSTORA (BOSNE / KASABE) U ANDRIĆEVIM PRIPOVIJETKAMA

Sažetak

Pored žene, kao jednog od najdominantnijih i gotovo opsesivnih motiva kod Andrića, i motiv prostora, najčešće realiziran kroz prikazivanje kasabe, a time i Bosne, vrlo je čest u njegovim pripovijetkama. On oslikavanju prostora poklanja mnogo pažnje i vrlo mu je važan u poetičkom smislu. To zanimanje za prostor jeste u službi prikazivanja čovjeka (likova), jer Andrić karakteristike prostora preslikava na osobine svojih likova (i duhovne i tjelesne), otkrivajući duboke i gotovo genetske veze. Sve te karakteristike postat će još jasnije i očitije u direktnom kontaktu različitih svjetova i kultura koje kreira u svojim pripovijetkama. Iz toga možemo čitati i njegov doživljaj Bosne. Bez obzira da li je prostor toponimski određen ili ne, odnosno bez obzira da li govori o planini, selu, kasabi, varoši i sl., uglavnom je oslikan kao mjesto čamotinje, svekolike nesreće, samoće, patnje i mraka, učmalosti, zaostalosti, surovosti, leđima okrenuto svakom obliku civilizacije. Surovost tog prirodnog ambijenta se potpuno preslikava i odražava na ljude, kako na njihova tjelesna obilježja tako i na njihove duhovne karakteristike (psihu) te se na taj način i motiv mržnje jednako i lahko realizira u Andrićevim pričama. Također, treba istaknuti da i u prostoru sna likovi jednako žive i djeluju kao i na javi, čime Andrić povezuje zbilju i fantazmagoriju i približava nam likove (odnosno, donekle ih karakterizira), budući je i sam san posve neraskidivi dio ljudske prirode i života.

Govoreći o motivu prostora, ovaj rad se, također, bavi i povezanošću Andrićeve doktorske disertacije sa njegovim pripovijetkama, osvrćući se na polemike koje i danas traju, a koje se odnose na načine prihvatanja i interpretiranja njegovog prikazivanja / doživljaja Bosne, muslimana i islama u pričama. Riječ je o idejama i promišljanjima koje su poetički prerađene a potom inkomponirane u njegova književnoumjetnička ostvarenja. U tom smislu rad se dotiče i bavi analizama M. Rizvića, R. Mahmutćehajića, E. Durakovića, V. Spahića i dr.

Ključne riječi: prostor, fantazmagorija, antropološki, poetika, karnevalizacija, evrocen-trizam, andrićevstvo, karakteriziranje, san, Bosna, kasaba, islam.

ARANĐEL SMILJANIĆ

Univerzitet u Banjoj Luci, Filozofski fakultet

ISTORIOGRAFIJA NA RASKRŠĆU - MOGUĆNOSTI NOVOG SMJERA U ISTRAŽIVANJIMA

Sažetak

Da li je istoriografija u krizi? Ako jeste, u kojem vidu se ona izražava? Koje oblasti istoriografije su do sada više bile proučavane, a koje su opet ostale po strani? Koliko je uopšte zanimanje, ne samo naučne i stručne, već i šire javnosti za rezultate koje u svojim radovima donose istoričari? Na postavljena pitanja autor će pokušati odgovoriti na osnovu analize brojnih radova različite sadržine i namjene, kao i vlastitih iskustava. Tome će biti posvećen centralni, ujedno i najveći dio rada. Ipak, to neće biti njegova suština. Naime, u završnom dijelu rada autor će ukazati na mogućnosti novog smjera u istraživanjima, odnosno na jednu oblast u istoriografiji koja je u velikoj mjeri bila zanemarena. U pitanju je lokalna istorija. Upravo to su koristili brojni istraživači amateri za pisanje svojih lokalnih monografija. Njihov trud je za svaku pohvalu, ali ne i naučni rezultati koje su kroz njih ostvarili. Zbog toga se može reći da njihovi radovi imaju istoriografski značaj, ali ne i naučnu vrijednost. Njihov propust, ili bolje reći propuste, mogle bi ispraviti generacije mladih istoričara ako i kada bi se pristupilo sistematskim istraživanjima u oblasti lokalne istorije. Završni dio rada biće posvećen preporukama na koji način bi se to obavilo, ko bi u tome bio angažovan, kako bi projekti izgledali, koliko bi trajali i na koji način bi bili finansirani.

Ključne riječi: Istoriografija, kriza, raskršće, istraživanja u prošlosti i sadašnjosti, novi smjer istraživanja-mogućnosti, lokalna istorija, mladi istoričari, problem nezaposlenosti, društvena korist.

EHLIMANA SPAHIĆ

UNIVERZITET U SARAJEVU, FAKULTET POLITIČKIH NAUKA

POLITIČKA EKONOMIJA BALKANA (IZAZOVI I PERSPEKTIVE)

Sažetak

Reafirmacija političke ekonomije kao subdiscipline političkih nauka zasniva se na nužnosti pronalaženja adekvatnog naučnog i praktičnog okvira za prevazilaženje brojnih izazova nastali u interakciji između političkog i ekonomskog sistema. Harmonizirana interakcija ova dva temeljna društvena sistema osnove je za uspješno funkcioniranje svake države. U tom kontekstu, autorica je analizirala uspješnost država Balkana u: ostvarivanju stabilnosti države, slobodi ekonomije, kompetitivnosti i kvalitetu poslovnog okruženje. Temeljem provedene analize i odgovarajućih teorijskih i konceptualnih okvira političke ekonomije, autorica nudi adekvatne preporuke putem kojih je moguće unaprijediti interakciju između ova dva temeljna društvena sistema.

Ključne riječi: politička ekonomija, političke nauke, politički sistem, ekonomski sistem, razvoj države

VEDAD SPAHIĆ

Univerzitet u Tuzli, filozofski fakultet

NOVIJA BOŠNJAČKA KNJIŽEVNOST U KNJIŽEVNOPOVIJESNIM I TEORIJSKIM REFLEKSIJAMA ENESA DURAKOVIĆA

Sažetak

Enes Duraković je, van svake sumnje, ličnost koja je obilježila jedan period akademskog književnopovijesnog i teorijskog bavljenja bošnjačkom i bosanskohercegovačkom književnošću. Rad se fokusira na epistemološki obrat koji se, sukladno recentnim mondijalnim trendovima u humanistici, u Durakovićevom pristupu dogodio na prijelazu stoljeća - napuštanjem fenomenološke paradigme i begičevskog "otpora teoriji" te adoptiranjem tekovina postmodernizma, poststrukturalizma i postkolonijalizma, a što je, između ostalog, vodilo razotkrivanju ako već ne iluzornosti onda zasigurno institucionaliziranosti književnopovijesnih istina i njihove ovisnosti o društveno-diskurzivnom poretku.

Ključne riječi: Enes Duraković, bošnjačka književnost, književna povijest, fenomenološke redukcije, otpor teoriji, poststrukturalni obrat, relativizam književnopovijesnih sudova

**DRAGANA STJEPANOVIĆ ZAHARIJEVSKI
MILENA JOVANOVIĆ KRANJEC**

Filozofski fakultet

**SOCIOLOGIJA I SOCIOLOZI NA UDARU REDEFINISANJA
NASTAVNIH PLANOVA I MARGINALIZOVANJA SOCIOLOŠKE
EKSPERTIZE**

Sažetak

Економизација образовања, уситњавање предмета, укидање предмета на нематичним факултетима, маргинализација социологије у средњем образовању, невидљивост струке на тржишту рада, само су неки од проблема са којима се суочава социологија као наука и социолози као струка у образовном миљеу Републике Србије.

Предмет овога рада јесу, с једне стране, најновији покушаји редефинисања наставних планова који за последицу имају маргинализацију социологије у средњим школама али и на факултетима, што се постиже смањењем фонда часова, спајањем социологије са другим предметима или, пак, њеним укидањем; с друге стране у фокусу су институционална оспоравања социолошке експертизе и компетенција дипломираних социолога. То јесте опасност којој су изложени социологија и социолози, али истовремено и изазов пред којим се налази наука и струка.

Циљ рада је да се укаже на реакцију социолога и њиховог струковног удружења, Социолошког друштва Србије, како би се заштитили дигнитет струке и стечене компетенције социолога професионалним и аргументованим указивањем на последице исхитрених мера и неусклађених нормативних прописа. Дописима ресорним министарствима скреће се пажња на проблем, а формулисаним препорукама нуде решења која доприносе јачању позиције социологије и социолошке експертизе.

Кључне ријечи: социологија, средње образовање, високо образовање, реформа, Република Србија

**ALIJA SULJIĆ
NUSRET HODŽIĆ
AMIR HALILOVIĆ**

Univerzitet u Tuzli, Prirodno-matematički fakultet

STRADANJE BOŠNJAKA U PROTEKLOM RATU NA PODRUČJU SUĆESKE U OPĆINI SREBRENICA

Sažetak

Sućeska je fizičkogeografska i antropogeografska prediona cjelina u sjeverozapadnom dijelu općine Srebrenica. U užem smislu, to je područje omeđeno kanjonom rijeke Zeleni Jadar na jugu i dolinom rijeke Bukovice na sjeveru. U širem smislu područje Sućeske zauzima područje između gornjeg sliva Potočarske rijeke, na sjeveru, i podravanjskog platoa, na jugu. Što se tiče granice na zapadu, to je dolina rijeke Zeleni Jadar, a na istoku to je područje izvorišnih čelenki rijeke Kazani i Kutličke rijeke. Navedene granice regionima Sućeske treba uzeti uslovno, jer za definisanje granica nekog područja treba uzeti u obzir i antropogeografske odlike područja, kao na primjer, historijski razvoj područja, etnogeografske i kulturnogeografske odlike, zatim osjećaj uzajamne pripadnosti nekom geografskom području i dr. U srednjem vijeku područje Sućeske pripadalo je župi Trebotići koja je imala znatno veće područje koje se prostiralo u većem dijelu gornjeg i srednjeg toka rijeke Zeleni Jadar. Uvažavajući kulturnogeografske, etnogeografske i historijske činjenice, područje Sućeske obuhvata sljedeća naseljena mjesta: Bostahovine, Brakovci, Bučinovići, Bučje, Kutuzero, Lipovac, Opetci, Podgaj, Podosoje, Slatina, Staroglavice, Sućeska i Žedanjsko.

Područje Sućeske, približne površine 64,3 km², obuhvata teritoriju trinaest naseljenih mjesta u sjeverozapadnom dijelu općine Srebrenica. Prema popisu stanovništva Bosne i Hercegovine 1991. godine na području Sućeske živjelo je 638 domaćinstava, prosječne veličine 5,1 člana, a ukupno su imala 3.291-og člana, uglavnom bošnjačke nacionalnosti. Prema podacima posljednjeg popisa bosanskohercegovačkog stanovništva, 2013. godine, na području Sućeske živjelo je ukupno 1.475 osoba (757 ženskih), od kojih 1.461 osoba bošnjačke nacionalnosti (751 ženska).

U radu su prezentirane najvažnije demografske posljedice ratnih stradanja Bošnjaka na području Sućeske u općini Srebrenica, posebno tokom genocida u tzv. „Sigurnoj zoni UN Srebrenica“, jula 1995. godine.

Tokom agresije na Bosnu i Hercegovinu ubijeno je 118 osoba bošnjačke nacionalnosti, među kojima i 33 osobe ženskog spola prosječne starosti 38,1 godina. Prosječna starost ubijenih muškaraca bila je 36,4 godine, a iza oženjenih muškaraca ostalo je 50 hudovica i 111-ero djece siročadi, prosječne starosti 10,6 godina.

Tokom genocida ubijeno je 619 osoba, među kojima i 9 osoba ženskog spola, prosječne starosti 60,1 godina. Prosječna starost ubijenih muškaraca, žrtava genocida, bila je 35,6 godina. Iza ubijenih, oženjenih muškaraca, ostale su 383 žene hudovice i 624 djeteta siročeta, prosječne starosti 7,9 godina.

Do danas, na području Sućeske živi manje od 500 osoba bošnjačke nacionalnosti, a preko 600 osoba iselilo se izvan Bosne i Hercegovine, većinom u Sjedinjene Američke Države.

Ključne riječi: Sućeska, općina Srebrenica, Bošnjaci, porodice, domaćinstva, žrtve agresije i genocida, hudovice, siročad, prognani, raseljeni, povratnici.

INDIRA ŠABIĆ

Univerzitet u Tuzli, Filozofski fakultet

**KVALIFIKACIJA ANTROPONIMIJSKE FORMULE U
ADMINISTRATIVNOME I KNJIŽEVNOUMJETNIČKOME STILU BO-
SANSKOGA JEZIKA - PRISTUP ZNAČENJU I FUNKCIJI**

Sažetak

U radu se problematiziraju tri termina: lično ime, antroponimijska formula i antroponimijska kategorija u savremenome bosanskom jeziku, odnosno ispituje se način njihove upotrebe i definiranja u rječnicima bosanskoga jezika, administrativnim i književnim tekstovima. Utvrđuje se da autori Zakona o ličnom imenu u Bosni i Hercegovini, jednako u Federaciji i Republici Srpskoj, prilikom izrade teksta Zakona nisu konsultirali onomastičku literaturu ni rječnike bosanskoga jezika pri definiranju antroponimijskih kategorija, što je rezultiralo upotrebom netačne i neprecizne terminologije u samome Zakonu i u praksi. U radu se raspravlja i o funkcijama ličnoga imena u bosankome jeziku i utvrđuju se sljedeće: 1. referencijalna ili identifikacijska kojom se jedinka izdvaja iz skupine, diferencira se u zajednici, odnosno izvanjezičkoj zbilji, i suprotstavlja svemu ostalom; 2. deskriptivna u imenâ s naglašenim motivom imenovanja, odnosno koja posjeduju deskriptivno, konotativno značenje (koja su predikati sama po sebi) ili koja ukazuju na neke karakteristike imenovanoga, npr. razlikovanje roda, spola (iako ne uvijek!); 3. vokativna kojom se privlači pozornost imenovane osobe. Specificirajući svaku od navedenih funkcija, navode se primjeri iz bosanske književnosti i njihove interpretacije. Raspravlja se o deskriptivnom, singularnom imenu, motiviranome femininumu i patronimicima.

Ključne riječi: antroponimijska formula, antroponimijska kategorija, lično ime, identifikacijska, deskriptivna i vokativna funkcija ličnoga imena, nomina mota, određeni opisi, rigidni i flakcidni označitelj

**HARIZ ŠARIĆ
AMIR DELIĆ**

Univerzitet u Tuzli, Filozofski fakultet

SOCIJALNE POSLJEDICE VRŠNJAČKOG NASILJA

Sažetak

Vršnjačko nasilje, kao veoma rasprostranjena socijalnopatološka pojava, prepoznato je u svijetu prije pedeset godina, dok mu se na bosanskohercegovačkim prostorima pridaje značajnija pažnja u zadnjih desetak godina. Cilj našeg naučno-israživačkog rada bio je istražiti, analizirati i predstaviti koje su socijalne posljedice vršnjačkog nasilja.

Socijalne posljedice vršnjačkog nasilja i njihov uticaj na vršnjačko nasilje, utvrdili smo ispitivanjem na reprezentativnom uzorku od 300 učenika iz pet srednjih škola sa područja tri općine Srednjobosanskog kantona kao i ispitivanjem stavova (152) ispitanika: profesora (nastavnika), stručnih saradnika (socijalni radnici, pedagozi, socijalni pedagozi, psiholozi, sociolozi, uposlenici ministarstva unutarnjih poslova) koji rade na poslovima prevencije prestupničkog ponašanja, porodične i dječije zaštite, resocijalizacije i socijalne integracije maloljetnih prestupnika.

U istraživanju su korištene metoda teorijske analize i servej istraživačka metoda, a od instrumenata anketni upitnik konstruisan za potrebe ovog istraživanja.

Rezultati istraživanja su pokazali da su posljedice zlostavljanja brojne i da se najčešće javlja više njih umreženo. Najčešće posljedice su: gubitak apetita (izjasnilo se 49% ispitanika), osjećanje manje vrijednosti kod 49% ispitanika; strah 47,66 ispitanika; javlja se želja za osvetom 25%; stidi se i kaje 16,33% ispitanika, dok se 13% ispitanika izjasnilo da im se ove stvari ne događaju.

Dobivene statističke vrijednosti ovim istraživanjem, pokazuju da su brojne i raznovrsne posljedice vršnjačkog zlostavljanja i da se po tome pitanju slažu učenici, profesori, socijalni radnici, pedagozi, psiholozi i direktori škola i drugi.

Sve ovo ukazuje na ozbiljnost i složenost posljedica zlostavljanja nad vršnjacima i potrebu njegove prevencije i brzog reagiranja u slučaju pojave među vršnjacima.

Ključne riječi: vršnjačko nasilje, socijalne posljedice, stručni saradnici, prevencija

NEDRETA ŠERIĆ

Univerzitet u Sarajevu, Fakultet političkih nauka

ULOGA SARADNJE I KOORDINACIJE U SAVREMENOJ PRAKSI SOCIJALNOG RADA

Sažetak

Socijalni rad je, posmatrano iz teorijskog diskursa, interdisciplinarna i multidisciplinarna profesija i ta se činjenica, kroz historiju razvoja socijalnog rada, stalno potvrđivala i neminovno reflektovala na praksu i djelatnost socijalnog rada. Socijalni radnici imaju potrebu, u svom svakodnevnom praktičnom radu kroz različite aktivnosti, za saradnjom i koordinacijom s različitim službama, ustanovama, intitucijama i organizacijama. Tome u prilog idu i normativne mogućnosti multisektorskog pristupa u socijalnozaštitnoj funkciji građana koja, pored državnih, implicira učešće i drugih različitih subjekata iz nevladinog, civilnog i privatnog sektora, te vjerskih zajednica i pojedinaca. Stoga pitanje saradnje i koordinacije u djelovanju, posebno u savremenoj praksi socijalnog rada, postaje fundamentalno i permanentno aktuelno. Tim povodom u radu će biti analizirana uloga saradnje i koordinacije, a s obzirom na značaj te uloge isti će biti teorijski i praktično elaboriran kroz različite oblasti i područja profesionalne prakse socijalnog rada. Nesporna je činjenica da je značaj saradnje višestruk. Vrlo važna je i koordinacija koja se ogleda u povezivanju i usklađivanju planova djelovanja koncipiranih od strane različitih subjekata. Saradnja i koordinacija, percipirani kao vezivni faktori, omogućavaju efikasnije obavljanje poslova, vršenje socijalnih aktivnosti, optimalno korištenje raspoloživih resursa i blagovremene društvene reakcije na probleme i stanje socijalne potrebe stanovništva određene lokalne zajednice. U širem kontekstu, navedeni značaj generisat će efikasniju praksu socijalnog rada, što je bitna odrednica savremenog poimanja profesije i djelatnosti socijalnog rada. Također, ukazat će se na mogućnosti i ograničenja, povode i razloge za saradnju, vrste saradnje, kao i probleme u procesu uspostavljanja i održavanja saradnje. Rad će biti potkrijepljen normativnim rješenjima i rezultatima istraživanja koja problematiziraju pitanje saradnje i koordinacije u socijalnom radu. Očekivani doprinos ovog rada bit će izražen kroz zaključke i preporuke s intencijom promocije i afirmativnog pristupa saradnji i koordinaciji. U tom kontekstu, dat će se određene smjernice kako bi se pronašao što bolji način kojim bi se poklanjala veća pažnja realnim i konkretnim mogućnostima koje proizlaze iz te saradnje. Time bi se, također, ukazalo i na slabosti i ograničenja dosadašnjih oblika saradnji i koordinacija koje su ponajviše bile deklarativnog karaktera.

Ključne riječi: uloga, saradnja, koordinacija, vrste saradnje, socijalni rad, savremena praksa

**EDINA ŠPAGO-ĆUMURIJA
DŽEMAL ŠPAGO
ADI MASLO**

Univerzitet u Mostaru

**KAKO GLEDATI BH. FILM NA ENGLESKOM - PREVODOM
DO BOLJEG INTERKULTURALNOG RAZUMIJEVANJA**

Sažetak

Rad otvara perspektivu saradnje lingvista i rastuće filmske industrije u Bosni i Hercegovini. Autori su preveli bosanskohercegovački film *Ja sam iz Krajine, zemlje kestena*, koji predstavlja prikaz bh. historije, od rimskog doba do postratnog perioda u ranom 21. vijeku, u vrlo specifičnom zapadnom graničnom području, Krajini.

Rad predstavlja tri tematske oblasti iz bh. kulture, te poteškoće u njihovom prevođenju na engleski, imajući u vidu specifičnost filmskog prevođenja. To su kulturološki markirane lekseme koje se odnose na porodične odnose, lekseme u vezi sa ratom i politikom, te specifične kulturološke lekseme vezane za bh. kulturu, religiju i vjerovanja.

Prevodnom analizom, autori u ovom radu ukazuju na mogućnosti transpozicije bh. kulture na engleski jezik, u pokušaju uspostavljanja ravnoteže forenizacijskih i domestikacijskih prevodnih tehnika i strategija.

Ključne riječi: lingvistika, prevođenje, film, bh. kultura, forenizacija, domestikacija

SELMA TOBUDIĆ

Univerzitet u Tuzli

**„TKANJ, ČVOR: O BIH RASKRŠĆIMA IZ UGLA
NAUČNE - FANTASTIKE”**

Sažetak

Članak ponovno promatra koncept raskršća koji je značajno uticao na promišljanje situiranosti BiH, subjektiviteta i identiteta unutar analiza u okviru društvenih i književnih kritičkih studija. Fokusirajući se prvenstveno na hijazmatsku strukturu i odnos a oslanjajući se na pisanje američke autorice naučne fantastike Ursule Kroeber Le Guin, kratku priču Karima Zaimovića i djelo Aleksandra Hemona te filozofsko-književne koncepte poput političnosti književnosti i (kvantumskog) preplitanja, ova intervencija će dalje istražiti (ne) mogućnosti koje metafora raskrsnice pruža u smislu zajedničkog teorijskog i praktičnog rada, humanistike i društvenosti danas.

Ključne riječi: hijazam, metafora, fikcija, subjekat, naučna fantastika, preplitanje, politika književnosti

SELMA TRUMIĆ

JU „Naše dijete” Tuzla

ORIJENTALIZMI U KNJIŽEVNOM DJELU „POBUNE“ DERVIŠA SUŠIĆA

Riječi orijentalnoga porijekla (turcizmi, arabizmi i perzizmi) u bosanskome jeziku, koje najčešće pogrešno nazivaju turcizmima, čine najznačajniji sloj među riječima neslavenskog porijekla. Tako njihovo svojstvo na svojevrsan način odražava dugotrajnu simbiozu između slavenske i orijentalne, materijalne i duhovne kulture.

Turcizmi su, po mnogima, najmarkantniji sloj riječi stranoga porijekla u našem jeziku, njihovo naglašeno prisustvo u govorima Bošnjaka predstavlja upravo originalno obilježje našega jezika unutar slavenske jezičke porodice. Turcizmi su u bosanskome jeziku zastupljeni u svim oblastima života, a najveći broj turcizama odnosi se na vjerski život i vjerske običaje Bošnjaka.

Zatim idu riječi vezane za pravne pojmove, administraciju, državno uređenje. Te riječi u bosanskome jeziku nisu zapravo nikakve „tuđice“ već riječi koje taj jezik čine osobenim i lahko prepoznatljivim. Mnogi turcizmi u našem jeziku nisu samo glasovno-oblički adaptirani slavensko jezičkoj strukturi već su i značenjski pretrpili izmjene.

One u našem jeziku redovno dobijaju svoje glasovno-morfološko ruho, odomaćuju se u jeziku koji ih upija i vremenom se prestaju osjećati „posuđenim.“

Pisci sa bosanskohercegovačkoga govornog područja u svoja djela unosili su orijentalizme, među kojima su najviše zastupljeni turcizmi. To vrijedi i za Derviša Sušića. Jedan od uvjeta koji je od značaja kada je riječ o orijentalizmima u Sušićevom književnom djelu je odnos prema životu sredine o kojoj piše..

Od svih orijentalizama Sušić je svoja djela prožeo turcizmima koji su najbrojniji i najlakše podešene riječi stranog porijekla u bosanskome jeziku.

U ovom radu posebno je pažnja usmjerena na orijentalizme u književnom djelu „Pobune“ Derviša Sušića.

Ključne riječi: orijentalizmi, tuđice, posuđenice, turcizmi, arabizmi, perzizmi, leksik, književnoumjetnički izraz, Pobune, Derviš Sušić

LEJLA TURČILO

Univerzitet u Sarajevu, Fakultet političkih nauka

MEDIJSKA I POLITIČKA PISMENOST MLADIH U BOSNI I HERCEGOVINI

Sažetak

Medijska pismenost postaje sve značajnija kompetencija za 21. stoljeće koje se smatra stoljećem medija. Posebno je ekspanzija društvenih mreža, interaktivnih i kolaborativnih medija iznjedrila potrebu za formalnim i neformalnim obrazovanjem u području medijske pismenosti. Fenomeni fake news i alternativnih činjenica, s jedne strane, i građanskog novinarstva, s druge, traže kompetentne (posebno mlade) korisnike medija sposobne da procjenjuju i vrjednuju, ali i kreiraju medijske sadržaje.

Medijska pismenost mladih u Bosni i Hercegovini nije na zavidnom nivou. Istovremeno, istraživanja (Studija o mladima 2014 npr) pokazuju da mladi imaju i nizak nivo političke pismenosti. Nerazvijenost ove dvije kompetencije čini mlade izrazito podložnim medijskoj i političkoj manipulaciji.

Ovo izlaganje/članak predstavit će rezultate istraživanja sa mladima u BiH o nivou njihove medijske i političke pismenosti, te predložiti neka buduća rješenja za razvijanje kompetencija mladih u BiH za kvalitetnije sudjelovanje u javnoj i političkoj sferi.

Ključne riječi: Mediji, javnost, mladi, politička pismenost, medijska pismenost, manipulacija

MARIJA VASIĆ

Univerzitet u Beogradu, Filološki fakultet

**POSTMODERNISM AND POPULAR CULTURE:
LOLITA BY VLADIMIR NABOKOV**

Sažetak

To define postmodernism in literature and popular culture in general is a complex issue mainly as the difference between art and popular culture is becoming insignificant. Popular culture abandons the old, high culture values denying the supremacy of tradition and dominant social and cultural patterns. It is intended and available to everyone, enabling common people to enjoy it not only the social elite. Popular culture includes fashion, consumption, media culture, such as television, film, comics and various genres of contemporary music. The influence of the elements of popular culture in literature of modernism and postmodernism is evident. The controversial story that in the mid-fifties shocked America Lolita by Vladimir Nabokov through the life of the main heroine, her way of dressing, literary interests and vocabulary represents elements of popular culture that was then at its outset. The novel which was first published in Paris in 1955 and then in New York in 1957 today is known as one of the best known and most controversial classics of the 20th century literature.

Key words: Anglo-American literature, postmodernism, popular culture, Vladimir Nabokov, Lolita

NEBOJŠA VASIĆ

POLIGLOTI - IZAZOV SAVREMENOSTI

Sažetak

Savremenost, proces evropskih integracija, koncept globalizacije, potreba za ekspeditivnom i profesionalnom komunikacijom kao i umrežavanje galopirajuće mreže znanosti neki su od razloga koji nameću zahtjev za usvajanjem najmanje dva svjetska jezika posebno u zemljama u tranziciji. Nakana ovog rada je da osvjetli koncept sposobnosti komuniciranja na više jezika na naprednom stupnju komunikacije imajući u vidu da se osoba koja vlada s dva jezika naziva bilingvalnom, s tri jezika trilingvalnom, sa više od tri jezika poli- ili multilingvalnom, dok pojam hiperpoliglotizam se odnosi na osobe koje fluentno vladaju sa šest i više jezika. Navedenu kovanicu je inicirao lingvist Richard Hudson 2003. godine. Neki od znamenitih hiperpoliglota su; leksikograf Noah Webster (1758 -1843), pjesnik i jezikoslovac Ivan Mažuranić (1814 - 1890), filozof Friedrich Engels (1820 - 1895), izumitelj i fizičar Nikola Tesla (1856 - 1943), hemičarka i simultani prevodilac Kato Lomb (1909 - 2003) i mnogi drugi. Usvajanje više stranih jezika podrazumijeva određenu strategiju, odnosno simultani način usvajanja stranih jezika, o čemu će biti više govora u tekstu. Poseban akcent bit će analiza knjige „Polyglot - how I learn languages“ (Kato Lomb).

Ključne riječi: poliglot, globalizacija, hiperpoliglotizam, evropske integracije, prevođenje

DAVOR VIDA KOVIĆ

Saobraćajni fakultet Doboj

SAVREMENA ZANIMANJA, IZAZOVI I (RE)KONSTRUKCIJA SOCIOLOGIJE RADA

Sažetak

U radu se bavimo problemom (re)konstrukcije i savremenih izazova sociologije rada, koja kao posebna sociološka disciplina ima stvarne potrebe za nadgradnjom i proučavanjem društva znanja koje sa sobom nosi mnogo promjena za koje savremena sociologija rada mora biti spremna da ponudi odgovore. Sociologija rada kao nasljednica industrijske sociologije ima u naletu novih društvenih promjena da dosadašnju istraživačku praksu unaprijedi i usvoji nova istraživačka iskustva, kako u metodološkom tako i u sadržinskom smislu. Savremeno društvo znanja kao nasljednik postindustrijskog društva sa sobom nosi nova zanimanja i nove vrste rada i oblika rada. Savremeni društveni tokovi na globalnim sferama nisu dovoljno zastupljeni i praćeni u novijoj praksi istraživačkih projekata oblasti sociologije rada na ex-yu prostorima. Čak štaviše postoje tendencije ukidanja ove sociološke discipline, što nema smisao, jer umjesto toga, sociologija rada vapi za modernizacijom i osavremenjavanjem. Sociologija rada je posebna sociološka disciplina sa dubokim i snažnim naučnim utemeljenjem teorijsko-empirijskog karaktera, i kao takava može dati odgovore na broja pitanja iz oblasti društvenih odnosa savremenog društva u sferi rada. Postsocijalističko jugoslovensko društvo u vrtlogu raznih tendencija i loše koncipirane tranzicije se nalazi u ozbiljnom procjepu. Bosna i Hercegovina možda i najteže prolazi ovaj dramatičan prelaz iz socijalizma u nepoznato. Implikacije su vidljive i ozbiljno remete progres. U svjetlu toga, i u Bosni i Hercegovini su nova zanimanja prisutna, istina još uvijek ne tako radikalno brzo, ali je primjetno da se pojavljuju nova zanimanja i interesovanje za njih je nemalo. Neka stara zanimanja se neminovno gube, a neka nova se rađaju, a posebno u sferi IT i medijskoj industriji, a nemali broj novih zanimanja se pojavljuju i u drugim oblastima rada, proizvodnje i industrije koja trpi tektonske rekonstrukcije, U tom smislu u naučnom diskursu nisu vidljivi noviji radovi koji prate ovaj fenomen. Upravo zbog toga, potreba za (re)konstrukcijom savremene sociologije rada je velika i u tom smislu se istraživački napori trebaju usmjeriti na (re)konstrukciju sociologije rada.

Ključne riječi: Sociologija rada, tranzicija, postsocijalizam, društvo znanja, nova zanimanja, savremeno društvo

BOGUSŁAW ZIELIŃSKI

INSTYTUT FILOLOGII SŁOWIAŃSKIEJ UAM

KRIZA HUMANISTIKE, DRUŠTVA ILI TRŽIŠTA - POGLED IZ POLJSKE PERSPEKTIVE

Sažetak

Tekst se bavi nekim od problema koji se tiču stanja poljske humanistike u oblasti obrazovanja u evroatlantskom prostoru, kao što su položaj humanistike u poređenju sa položajem nehumanističkih nauka, finansiranje nauke, uključujući i istraživanja humanističkih nauka, društvena uloga i rang humanistike, odnosno ekonomski konteksti akademskog obrazovanja. Debata o stanju poljske nauke, prije svega humanistike, vodi se nekoliko godina, a prate je reforme visokoškolskog obrazovanja sprovedene 2007–2011. godine kao i brojne publikacije iz ove oblasti u čijim se naslovima javljaju određenja „raspad“, „bankrot“, „kriza humanistike, kriza univerziteta“ i dr. Organizovano je nekoliko konferencija na temu stanja poljske nauke, uključujući humanistiku, formiran je krizni Komitet poljske humanistike, a u proces dijagnostikovanja uključile su se i organizacije poput Konferencije rektora poljskih visokoškolskih ustanova, Konferencije rektora poljskih univerziteta i Vrhovnog savjeta za visoko školstvo. Tekst pokreće i pitanja humanistike u svjetlu tzv. bolonjskog procesa (Velika povelja evropskih univerziteta, 1988), Zajedničke deklaracije evropskih ministara visokog obrazovanja (1999), ali i birokratizacije poljskih univerziteta te mjesta koje nauci, prije svega humanistici, pripisuju neoliberalni (dosad) i konzervativni (trenutno) politički establišment i zakonitosti globalnog sveta.

Ključne riječi: stanje humanistike, poljska humanistika, kriza, debata, visoko obrazovanje, univerzitet, globalizacija

**MIRSADA ZUKORLIĆ
MUHAMED OMERVIĆ
ILJAZ OSMANLIĆ**

Učiteljski fakultet Beograd, Nastavno odjeljenje u Novom Pazaru

DIJALOG - NAJVIŠI NIVO KOMUNIKACIJE IZMEĐU UČENIKA I NASTAVNIKA

Sažetak

U radu se iz ugla pozitivističke paradigme, a na postulatima teorije Komunikativne pedagogije sagledava, ali i empirijski provjerava zastupljenost dijaloga u komunikaciji između učenika i nastavnika.

Istraživanje je sprovedeno u dvije gradske, dvije, prigradske i jednoj seoskoj školi. Dobljeni podaci istraživanja ukazuju na postojanje funkcionalno-radne komunikacije, kao jedine komunikacije između učenika i nastavnika. Indikativan je i podatak o dominaciji monologa kada je u pitanju komuniciranje nastavnika sa učenicima (nastavnici uglavnom pričaju učenicima umjesto da sa njima pričaju), kao i nepostojanje aktivnosti na posticanju razvoja empatije kod učenika. U radu je korištena metoda teorijske analize i Servey metoda.

U zaključnim razmatranjima apostrofirani su uslovi koje je potrebno obezbijediti za ostvarivanje najvišeg nivoa komunikacije između glavnih aktera nastave. U prilog tome, dajemo i preporuke za povećanje efikasnosti nastavnika u procesu komunikacije sa učenicima.

Ključne riječi: inerakcijsko-komunikacijski aspekt odgojno-obrazovnog rada, razredna klima, empatija

OMER ZULIĆ

Arhiv Tuzlanskog kantona

**DOPRINOS ARHIVA TK I FILOZOFSKOG FAKULTETA TUZLA
HISTORIOGRAFIJI I ARHIVSKOJ DJELATNOSTI KROZ
REALIZACIJU ZAJEDNIČKIH NAUČNIH PROJEKATA**

Sažetak

Forme naučne saradnje sa obrazovnim ustanovama na području Tuzlanskog kantona, najtešnje su ostvarene sa Filozofskim fakultetom Univerziteta u Tuzli. Ti oblici saradnje su bili raznovrsni i vremenom su postajali sve sadržajni, raznovrsniji i bogatiji. Isti su podrazumijevali realizovanje samostalnih ili zajedničkih naučnih sadržaja, od organizovanja naučnih skupova, konferencija, okruglih stolova, zatim naučno-istraživački rad na mnogobrojnim projektima, izdavački rad na pripremi i publikovanju mnogobrojnih stručnih arhivističkih, te historijskih publikacija. Organizacija tribina, izložbi i promocija knjiga koje su podrazumijevale zajedničke timove fakulteta i Arhiva, po pravilu su uvijek imale za rezultat jako uspješne i zapažene rezultate. Saradnja se odvijala dvosmjerno. Ista je podrazumijevala uključivanje stručnjaka iz Arhiva u naučne projekte Filozofskog fakulteta, ali i uključivanje profesora sa Filozofskog fakulteta u realizaciju naučnih sadržaja Arhiva. Ovaj rad ima za cilj da kroz modalitete saradnje ukaže na pozitivne primjere koji su dali doprinos historiografiji, ali i afirmaciji i popularizaciji arhivske djelatnosti i arhivistike kao nauke.

Ključne riječi: Filozofski fakultet, Arhiv TK, saradnja, naučni projekti, historiografija, arhivska djelatnost.

ALMA ŽERIĆ

University of Bihać

Stereotypical Representation in the Great Chain of Being - Is Derogation Present with Both Men and Women?

Sažetak

Conceptual metaphors have an important role in our everyday lives; they are present in our language, as well as our thought. Although their influence is usually subconscious, metaphors play a vital part in our perception. They shape cultural beliefs, create and sustain ideologies, and have an effect on how we see ourselves and others, and especially how we view gender. Metaphorical highlighting and hiding, one of the key aspects of conceptual metaphor, makes metaphors an ideal vehicle for stereotypical representation of men and women. The aim of this study is to examine how metaphorical linguistic expressions, male and female names from the domains of animals, aristocracy, and supernatural beings, are used to promote either positive or negative gender stereotypes. The theoretical framework for this study was George Lakoff and Mark Johnson's theory of conceptual metaphor. Participants in the study were students of the Pedagogical faculty, University of Bihać, Department of English Language and Literature. The research data were gathered using a questionnaire which consisted of male/female pairs from the Great Chain metaphor. Specifically, pairs of names from the domains of animals, aristocracy, and supernatural beings. Participants were asked to assign the names to either men or women. In addition to this, they decided if the names, when used to refer to men and women, had positive or negative connotations. Also, the questionnaire consisted of a segment where the participants associated those names with specific mental or physical characteristics, which they had to define. From a Cognitive Linguistics standpoint, the study aims to show which names are used as positive or negative metaphors for men and women; whether the same pairs of names are used either as derogative terms or as compliments for both genders; and do male and female students attribute the same connotations, positive or negative, to the same names.

Key words: Conceptual metaphor theory, the Great Chain metaphor, stereotypes, male, female

SVJETLANA NEDIMOVIĆ

Univerzitet u Sarajevu

VODOODBRANA SARAJEVO: IZMEĐU SPONTANE NUŽNOSTI I STRATEŠKE IMAGINACIJE

Sažetak

Nakon godina urušavanja vodovodne mreže i nekontrolisanog crpljenja izvorišta, grad Sarajevo se u ljeto 2017. godine našao pod režimom svakodnevnih višerasovnih redukcija vode. Budući da nadležne institucije Kantona Sarajevo nisu poduzele nikakve korake na rješenju problema, nekoliko vanstranačkih organizacija i društvenih grupa pokrenulo je kampanju Vodoodbrana Sarajeva.

Ovo izlaganje će na primjeru te kampanje predstaviti značaj dinamične kombinacije spontanosti i strateškog organizovanja, za koju se ključnom pokazuje faktor radikalne ili (auto)radikalizirajuće političke imaginacije.

Izlaganje je koncipirano prvenstveno iz aktivističkog ugla, ne naučnog. U tom smislu, ponudiće ovom društveno-naučnom forumu materijal za diskusiju uloge društvenih i humanističkih nauka u društvenim procesima ovdje i sada. Značajnija je međutim namjera izlagateljice da otvori raspravu o nužnosti specifičnog usmjeravanja istraživanja društveno-političkih organizacija i akcija na putanju tzv. aktivističkog ili angažovanog istraživanja. Ovdje se radi ne samo o specifičnostima metodologije, već i same epistemologije i njene suštinske političnosti, te o uvažavanju vremenskog i prostornog konteksta istraživanja.

Angažovano istraživanje sagledano iz akademske, naučne perspektive ukazuje se kao riznica opasnosti i rizika, na što se većinom i upozorava. Ništa manje međutim nije bitno preispitivanje rizika i opasnosti ovakvog pristupa iz perspektive samog aktivizma i na to će se izlaganje i fokusirati u završnom dijelu.

